ГАМИ ТРИЗВУКИ АРПЕДЖІО

В. ПАНЬКОВ

ДЛЯ ВИБОРНОГО БАЯНА

«МУЗИЧНА УКРАЇНА»

В. ПАНЬКОВ

ГАМИ ТРИЗВУКИ АРПЕДЖІО ДЛЯ ВИБОРНОГО БАЯНА

ГАММЫ ТРЕЗВУЧИЯ АРПЕДЖИО ДЛЯ ВЫБОРНОГО БАЯНА

КИЇВ
«МУЗИЧНА УКРАЇНА»
1982

Допущено Міністерством культури УРСР як учбовий посібник
для вищих та середніх спеціальних музичних учбових закладів.

Допущено Министерством культуры УССР в качестве учебного пособия
для высших и средних специальных музыкальных учебных заведений.

Редакція учбово-педагогічної літератури
Редакция учебно-педагогической литературы

П $\frac{90701-094}{M208(04)-82}$ 182.82. 4905000000

© Видавництво «Музична Україна», 1982

ВІД АВТОРА

Єдність художнього і технічного розвитку виконавця є головним принципом радянської музичної педагогіки. «Техніка і все, що розуміється під загальним визначенням музикальності,— це два крила, що їхня взаємодія дає піаністові змогу піднятися до висот справжнього художнього виконання» [1].

Що ж таке техніка? Чому цьому боку підготовки музиканта надають такого великого значення?

Суть поняття вдало сформулювала відома французька піаністка Маргарита Лонг: «Техніка — це туше, мистецтво аплікатури, педалі, знання загальних правил фразування, це володіння широкою виражальною палітрою, яку піаніст може використовувати за власним розсудом відповідно до стилю твору, який він має інтерпретувати, і відповідно до свого натхнення. Резюмую: техніка — це володіння фортепіано, повна і всеосяжна майстерність» [2].

Таке визначення цілком придатне і щодо баяна. Треба лише додати до названих видів фортепіанної техніки суто баянні — мистецтво володіння міхом, регістровки, координації рухів та ін. Усі види техніки освоюються в процесі опрацювання гам, акордів та арпеджіо. Не оволодівши всім арсеналом технічних засобів, виконавець не зможе глибоко розкрити і передати емоційно-образний зміст виконуваних творів, без техніки неможлива художня інтерпретація. Слід, проте, пам'ятати, що техніка — засіб для досягнення мети, а не сама мета.

Швидкий розвиток баянного виконавства, розширення та ускладнення репертуару, конструктивне удосконалення інструмента потребують від баяністів-виконавців і педагогів розв'язання нових художніх та технічних завдань. На жаль, аналіз підготовки учнів-баяністів, які вступають до консерваторій, свідчить про недостатню роботу над виконавською технікою в середніх музичних навчальних закладах. Баяністи не привчаються систематично, планомірно, свідомо і захоплено працювати над технічним матеріа-

[1] Савшинский С. Работа пианиста над техникой. Л., 1968, с. 54.
[2] Хентова С. Маргарита Лонг. М., 1961, с. 57.

ОТ АВТОРА

Единство художественного и технического развития исполнителя является главным принципом советской музыкальной педагогики. «Техника и все, что подразумевается под общим определением музыкальности,— это два крыла, взаимодействие которых дает пианисту возможность подняться до высот подлинно художественного исполнения» [1].

Что же такое техника? Почему этой стороне подготовки музыканта придается большое значение?

Суть понятия удачно сформулирована известной французской пианисткой Маргаритой Лонг: «Техника — это туше, искусство аппликатуры, педали, знание общих правил фразировки, это обладание обширной выразительной палитрой, которой пианист может располагать по своему усмотрению в соответствии со стилем произведения, которое он должен интерпретировать, и в соответствии со своим вдохновением. Резюмирую: техника — это владение фортепиано, полное и всеобъемлющее мастерство» [2].

Такое определение в полной мере применительно и к баяну. Можно лишь добавить к перечисленным видам фортепианной техники баянные — искусство владения мехом, регистровки, координации движений и др. Все виды техники осваиваются в процессе работы над гаммами, аккордами и арпеджио. Не овладев всем арсеналом технических средств, исполнитель не сможет глубоко раскрыть и передать эмоционально-образное содержание исполняемых произведений, без техники невозможна художественная интерпретация. Следует, однако, помнить, что техника — средство для достижения цели, а не сама цель.

Быстрое развитие баянного исполнительства, расширение и усложнение репертуара, конструктивное усовершенствование инструмента требуют от баянистов-исполнителей и педагогов решения новых художественных и технических задач. К сожалению, анализ подготовки учащихся-баянистов, поступающих в консерватории, свидетельствует о недостаточной работе над исполнительской техникой в средних музыкальных учебных заведениях. Баянисты не приучаются систематически, планомерно, разумно и

[1] Савшинский С. Работа пианиста над техникой. Л., 1968, с. 54.
[2] Хентова С. Маргарита Лонг. М., 1961, с. 57.

лом, не знають багатьох аплікатурних формул гам, акордів, арпеджіо (як на правій, так і на лівій клавіатурі), не вміють самостійно підбирати аплікатуру, яка відповідає творові, що вивчається, не мають навичок логічного аплікатурного мислення. Тим часом, аплікатуру гам, арпеджіо, подвійних нот і акордів треба засвоїти якнайміцніше, щоб виконання подібних технічних формул у музичних творах не викликало утруднень.

Аплікатура — це не тільки зручне розміщення пальців на клавіатурі. Вона є засобом виконання артикуляційних, фразувальних, штрихових та інших художньо-смислових завдань, засобом інтерпретації, сполучною ланкою між інтерпретацією і раціональними формами рухів. Видатні виконавці Ф. Ліст, Ф. Шопен, С. Рахманінов, К. Ігумнов у розв'язанні аплікатурних завдань виходили не з фізичної зручності, а з художньої доцільності.

У цьому посібнику, призначеному баяністам-виконавцям і педагогам, пропонуються окремі, найраціональніші варіанти аплікатури, основні форми роботи над розвитком технічної майстерності. Зауважимо, що для стислості викладу (враховуючи специфіку баянної клавіатури) наведено аплікатуру лише трьох гам — по одній від кожного ряду. Весь технічний матеріал записано на одному нотному стані. Аплікатуру для правої руки виставлено над нотами, а для лівої — під нотами [3].

Варіанти виконання гам, акордів та арпеджіо дано в одній тональності. Зміну руху міха позначено так: ⊓ — розжим, V — зжим. Нумерація пальців: 1 — великий, 2 — вказівний, 3 — середній, 4 — підмізинний, 5 — мізинець.

ОДНОГОЛОСІ ГАМИ

Аплікатура одноголосих гам будується за трьома принципами:

1. Принцип так званої порядної аплікатури, при якому за певним пальцем закріплюється «свій» вертикальний ряд клавіш. Це положення дещо порушується лише в мінорних гармонічних гамах під час виконання збільшеної секунди.

2. Принцип позиційної гри, характерний тим, що гама поділяється на групи з трьох-п'яти нот. Перехід від однієї групи до іншої у процесі гри відбувається за рахунок миттєвої зміни позиції або підкладання 1-го пальця (на правій клавіатурі). У першому випадку пальці переміщуються з однієї позиції в іншу без по-

[3] Порядну аплікатуру для правої руки свідомо не даємо.

увлеченно работать над техническим материалом, не знают многих аппликатурных формул гамм, аккордов, арпеджио (как на правой, так и на левой клавиатуре), не умеют самостоятельно подбирать аппликатуру, соответствующую изучаемому произведению, не имеют навыков логического аппликатурного мышления. Между тем, аппликатура гамм, арпеджио, двойных нот и аккордов должна быть усвоена наиболее прочно, чтобы исполнение подобных технических формул в музыкальных произведениях не вызывало затруднений.

Аппликатура — это не только удобное расположение пальцев на клавиатуре. Она является средством выполнения артикуляционных, фразировочных, штриховых и других художественно-смысловых задач, средством интерпретации, связующим звеном между интерпретацией и рациональными формами движений. Выдающиеся исполнители Ф. Лист, Ф. Шопен, С. Рахманинов, К. Игумнов в решении аппликатурных задач исходили не из физического удобства, а из художественной целесообразности.

В настоящем пособии, предназначенном для баянистов-исполнителей и педагогов, предлагаются отдельные, наиболее рациональные варианты аппликатуры, основные формы работы над развитием технического мастерства. Заметим, что для краткости изложения (учитывая специфику баянной клавиатуры) приведена аппликатура только трех гамм — по одной от каждого ряда. Весь технический материал записан на одном нотном стане. Аппликатура для правой руки выставлена над нотами, а для левой — под нотами [3].

Варианты исполнения гамм, аккордов и арпеджио даны в одной тональности. Смена движения меха обозначена следующим образом: ⊓ — разжим, V — сжим. Нумерация пальцев: 1 — большой, 2 — указательный, 3 — средний, 4 — безымянный, 5 — мизинец.

ОДНОГОЛОСНЫЕ ГАММЫ

Аппликатура одноголосных гамм строится по трем принципам:

1. Принцип так называемой порядной аппликатуры, при котором за определенным пальцем закрепляется «свой» вертикальный ряд клавиш. Это положение незначительно нарушается лишь в минорных гармонических гаммах при исполнении увеличенной секунды.

2. Принцип позиционной игры, характерный тем, что гамма делится на группы из трех-пяти нот. Переход от одной группы к другой в процессе игры происходит за счет мгновенной смены позиции или подкладывания 1-го пальца (на правой клавиатуре). В первом случае пальцы перемещаются из одной позиции в

[3] Порядная аппликатура для правой руки сознательно опущена.

передньої підготовки. У другому — кисть плавно рухається вздовж клавіатури.

Принцип позиційної гри дає змогу мислити великими ланками, полегшує запам'ятовування гам, сприяє швидкій організації рухів, дозволяє досягти великої вправності у грі.

3. Принцип, що поєднує характерні особливості двох попередніх.

Під час вивчення гам особливу увагу слід приділяти опануванню таких виконавських прийомів:

а) підкладання (див. принцип позиційної гри у висхідному русі — підкладання 1-го пальця або принцип порядної аплікатури у низхідному русі — підкладання різних пальців);

б) перекладання (див. принцип позиційної гри у низхідному русі);

в) накладання (див. принцип порядної аплікатури у висхідному русі).

Працюючи над різними технічними формулами, необхідно стежити за синхронністю рухів під час гри обома руками, ритмічною організацією, характером туше, точністю виконання штриха і вказаної динаміки. На баяні нижній та середній регістри звучать сочніше і густіше порівняно з верхніми. Тому під час руху вгору потрібне додаткове напруження міха для вирівнювання сили звучання, інакше верхні голоси звучатимуть тихше. Крім того, задана динаміка має зберігатися незалежно від руху міха на розжим чи зжим. Вихованню ритмічної дисципліни і зміцненню навичок володіння міхом може сприяти гра гам різними ритмічними фігурами з певною кількістю нот на рух міха.

Значний вплив на якість звуковидобування має туше. Від ступеня активності стикання пальців з клавішами багато в чому залежить характер звукової атаки. На баяні цей зв'язок виявлений не так яскраво, як на фортепіано, але відіграє досить важливу роль у способах видобування звуків.

У практиці існують три основних види туше:

1. Натискання — м'яке стикання. Пальці до натискання знаходяться над потрібними клавішами. Підняття пальців мінімальне. Натискання плавне.

2. Поштовх — активне стикання. Пальці натискають клавіші швидким рухом. Підняття пальців помірне.

3. Удар — підкреслене активне стикання. Пальці різко опускаються на клавіші. Підняття пальців значне, в деяких випадках удар виконується одночасним рухом пальців і кисті.

Характер туше, а також тональність, темп, динаміку, штрихи, ритміку, форму, напрямок руху (паралельний, протилежний, змішаний) у запропонованих варіантах виконання гам можна вибирати залежно від поставленого завдання. Гами та довгі арпеджіо слід грати за такою схемою:

другую без предварительной подготовки. Во втором — кисть плавно движется вдоль клавиатуры.

Принцип позиционной игры дает возможность мыслить крупными звеньями, облегчает запоминание гамм, способствует быстрой организации движений, позволяет достичь большей беглости в игре.

3. Принцип, сочетающий характерные особенности двух первых.

При изучении гамм особое внимание следует уделять освоению следующих исполнительских приемов:

а) подкладывание (см. принцип позиционной игры в восходящем движении — подкладывание 1-го пальца или принцип порядной аппликатуры в нисходящем движении — подкладывание различных пальцев);

б) перекладывание (см. принцип позиционной игры в нисходящем движении);

в) накладывание (см. принцип порядной аппликатуры в восходящем движении).

Работая над различными техническими формулами, необходимо следить за синхронностью движений при игре двумя руками, ритмической организацией, характером туше, точностью выполнения штриха и указанной динамики. На баяне нижний и средний регистры звучат более сочно и густо по сравнению с верхними. Поэтому при движении вверх требуется дополнительное напряжение меха для выравнивания силы звучания, иначе верхние голоса будут звучать тише. Кроме того, заданная динамика должна сохраняться независимо от движения меха на разжим или сжим. Воспитанию ритмической дисциплины и укреплению навыков владения мехом может способствовать игра гамм различными ритмическими фигурами с определенным количеством нот на движение меха.

Значительное влияние на качество звукоизвлечения оказывает туше. От степени активности соприкосновения пальцев с клавишами во многом зависит характер звуковой атаки. На баяне эта связь выражена не столь активно, как на фортепиано, однако играет весьма важную роль в способах извлечения звуков.

В практике существуют три основных вида туше:

1. Нажим — мягкое соприкосновение. Пальцы до нажатия находятся над нужными клавишами. Подъем пальцев минимальный. Нажим плавный.

2. Толчок — активное соприкосновение. Пальцы нажимают клавиши быстрым движением. Подъем пальцев умеренный.

3. Удар — подчеркнуто активное соприкосновение. Пальцы резко опускаются на клавиши. Подъем пальцев значительный, в некоторых случаях удар выполняется одновременным движением пальцев и кисти.

Характер туше, а также тональность, темп, динамику, штрихи, ритмику, форму, направление движения (параллельное, противоположное, смешанное) в предлагаемых вариантах исполнения гамм можно выбирать в зависимости от поставленной задачи. Гаммы и длинные арпеджио необходимо играть по следующей схеме:

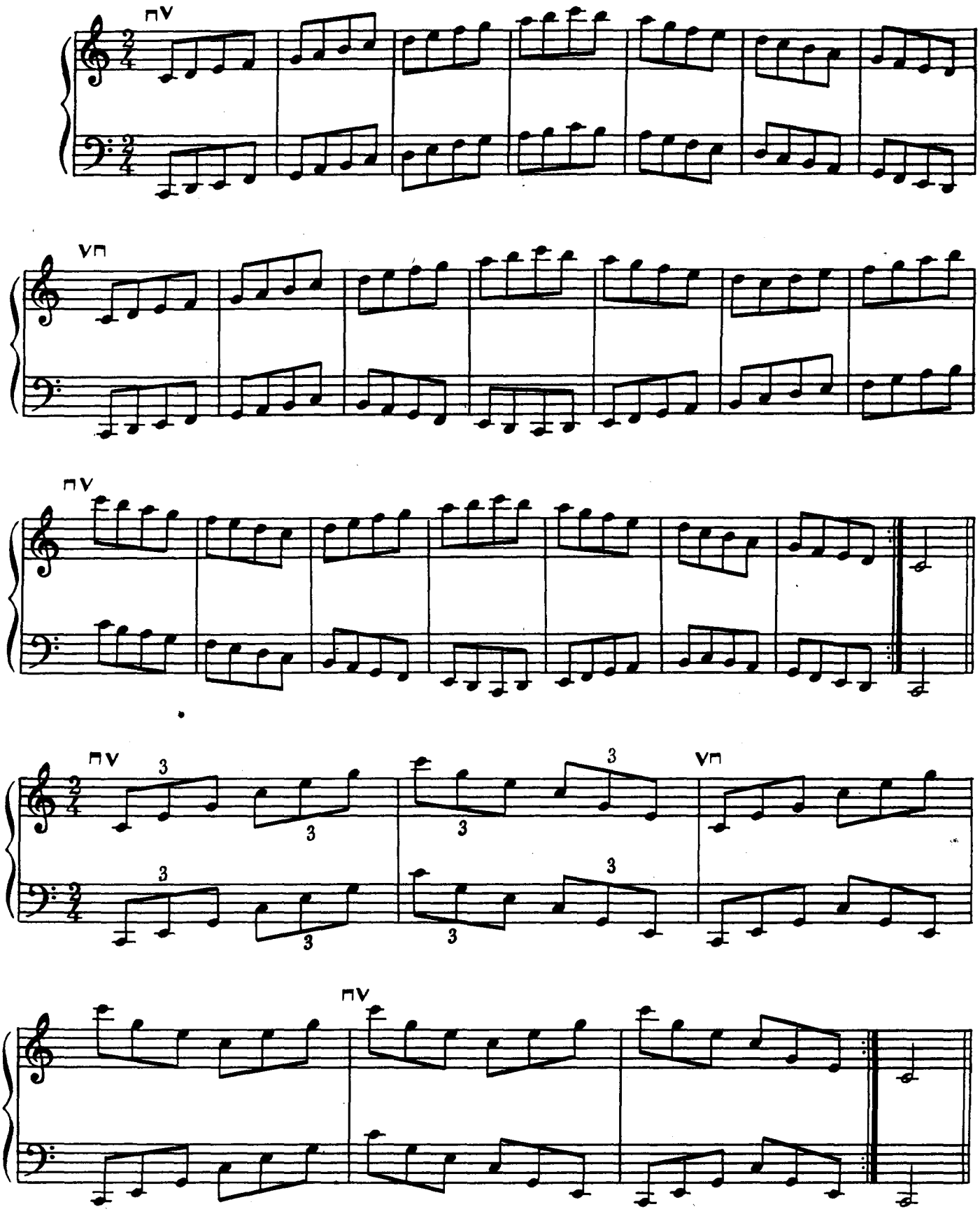

На баяні з повним діапазоном за даною схемою можна грати гами та арпеджіо на чотири октави.

На баяне с полным диапазоном по данной схеме можно играть гаммы и арпеджио на четыре октавы.

АПЛІКАТУРА ОДНОГОЛОСИХ ГАМ

АППЛИКАТУРА ОДНОГОЛОСНЫХ ГАММ

Мажорні

Мажорные

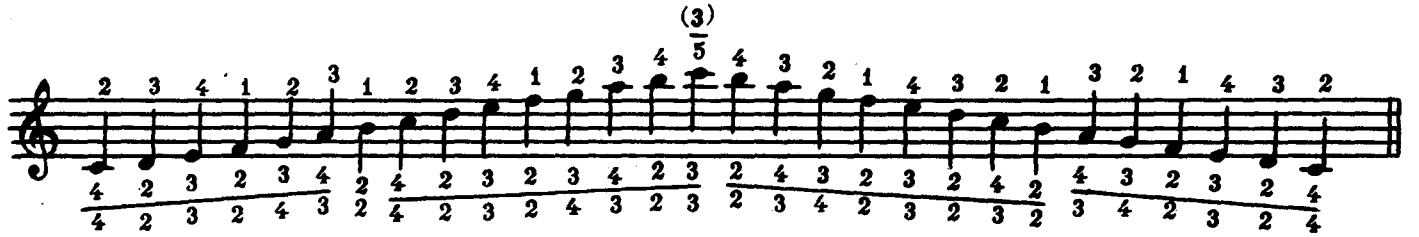

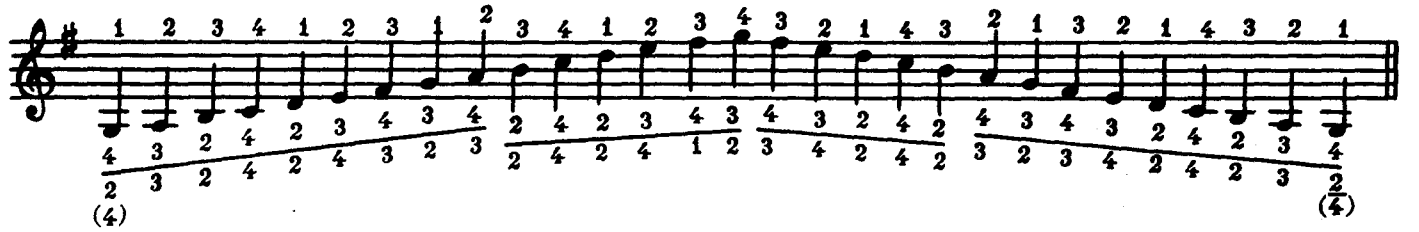

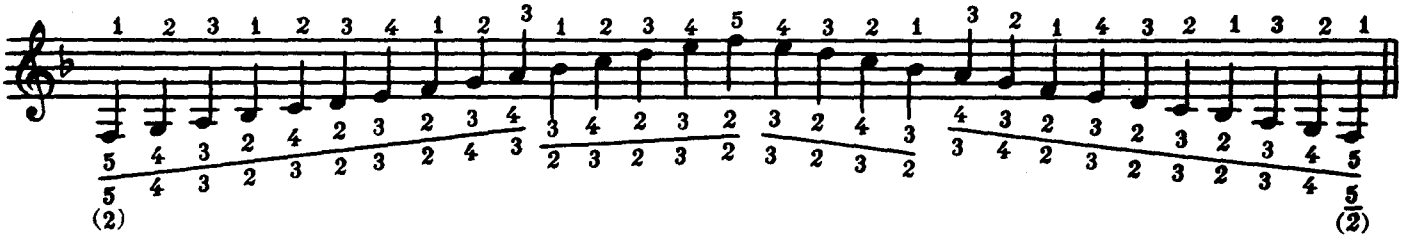

Мінорні гармонічні

Минорные гармонические

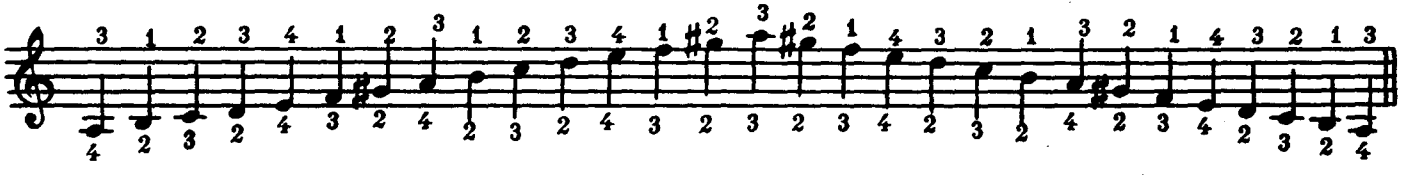

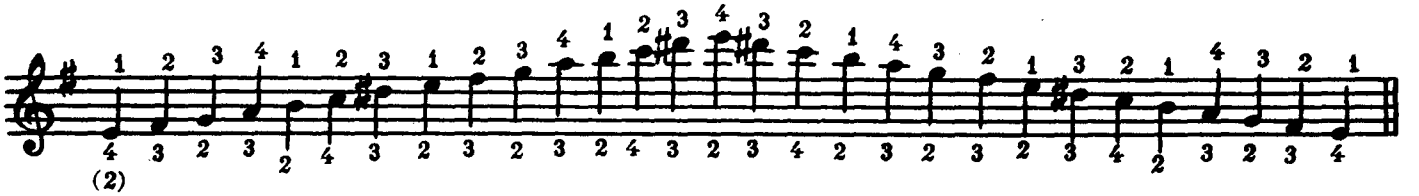

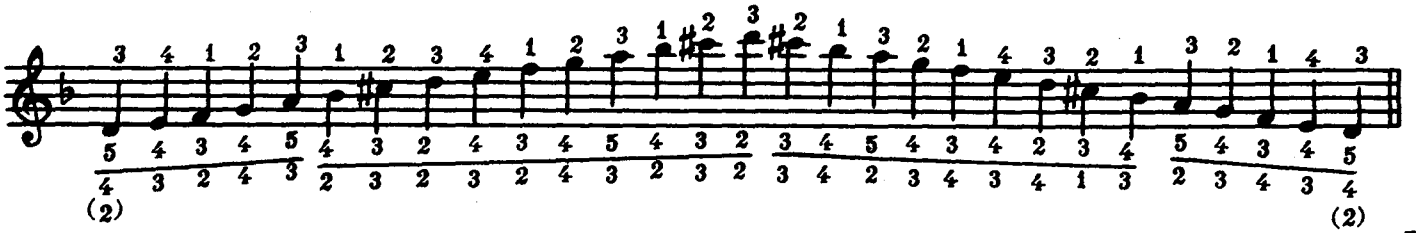

Мінорні мелодичні Минорные мелодические

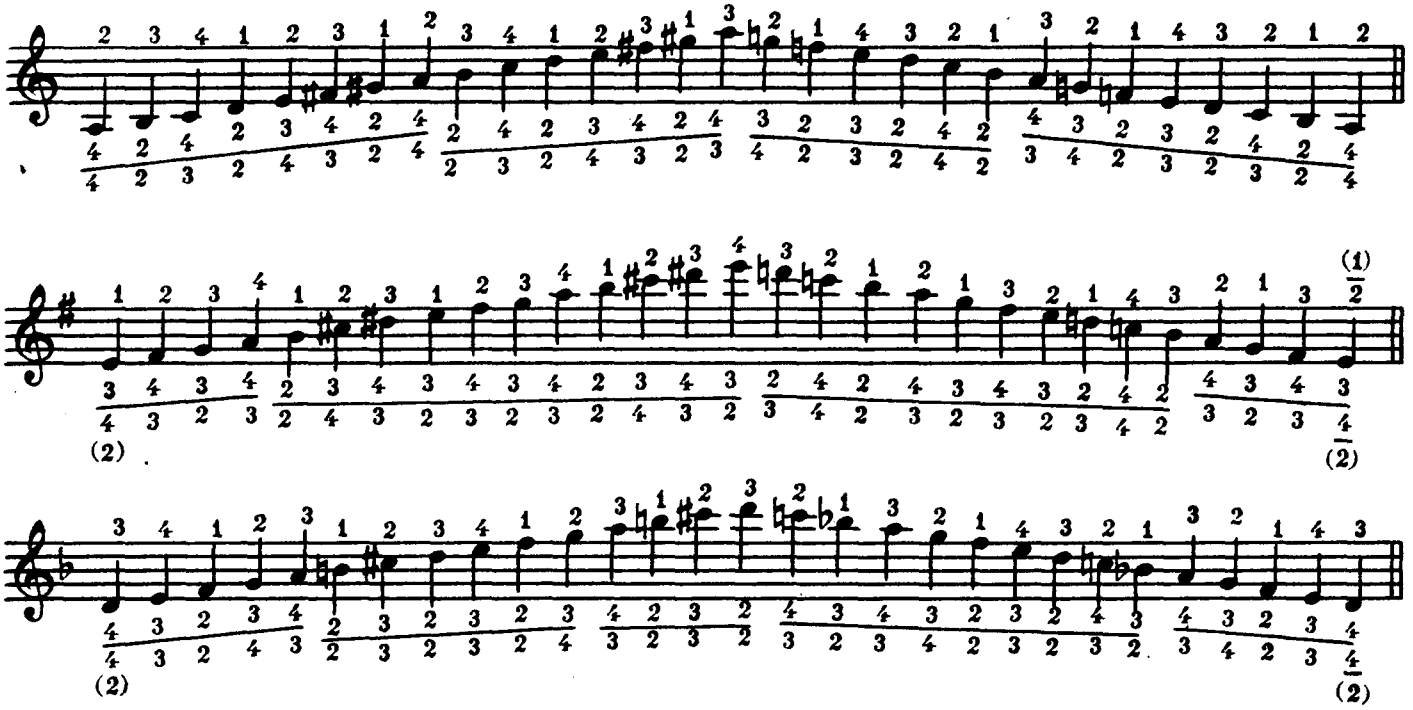

Гами з пропущеним ступенем * Гаммы с пропущенной ступенью *

Мажорні Мажорные

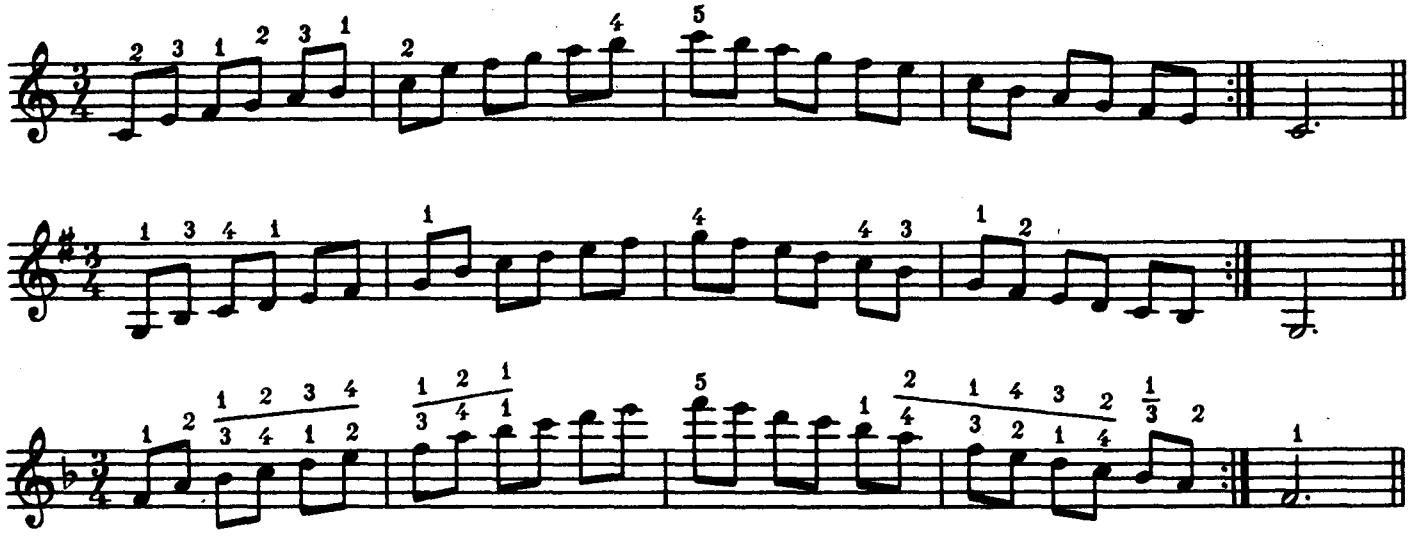

Мінорні гармонічні Минорные гармонические

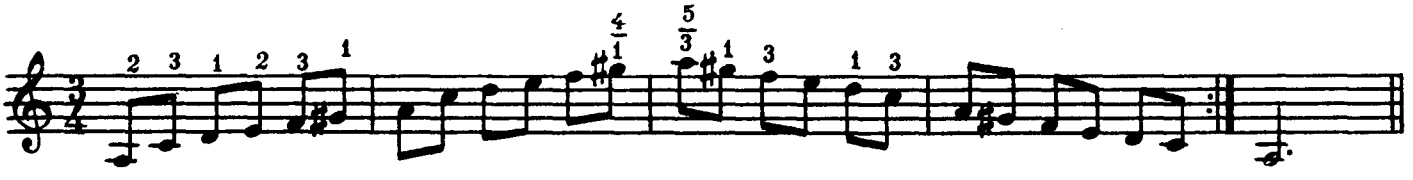

* Рекомендується як вправа для правої руки.
Рекомендуется в качестве упражнения для правой руки.

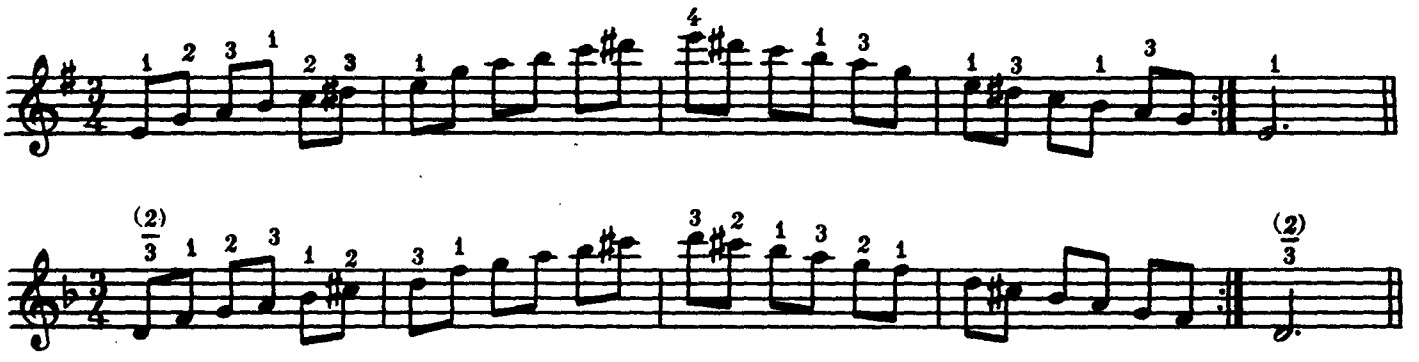

Мінорні мелодичні Минорные мелодические

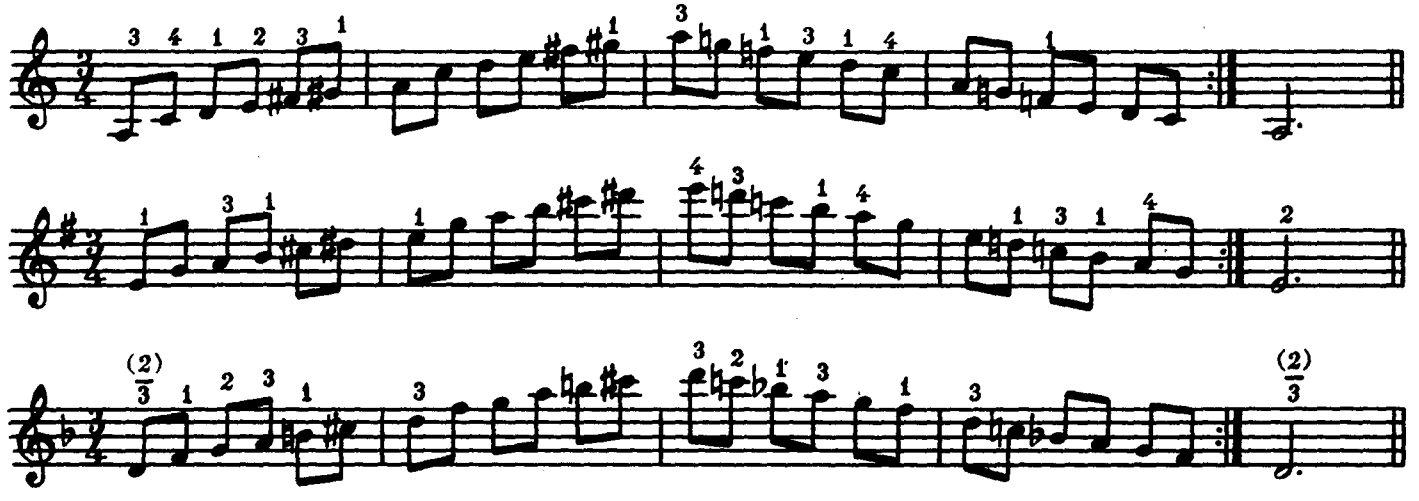

Варіанти виконання гам Варианты исполнения гамм

Мажорні в терцію Мажорные в терцию

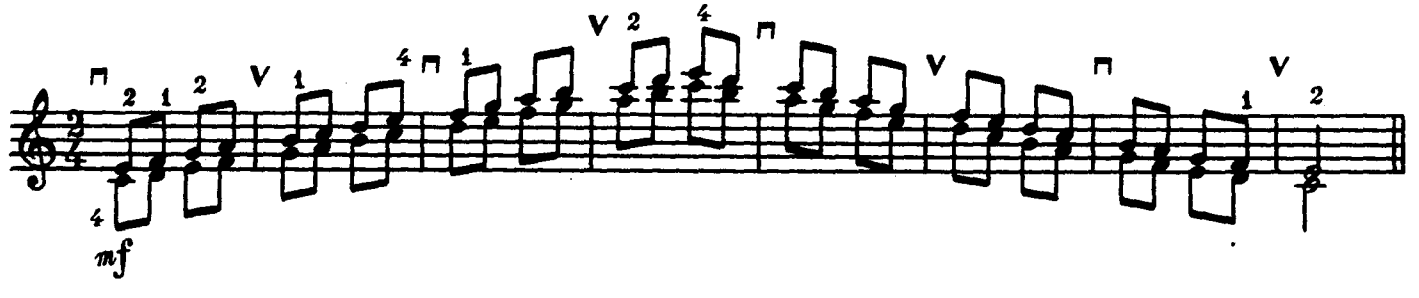

Мажорні в сексту Мажорные в сексту

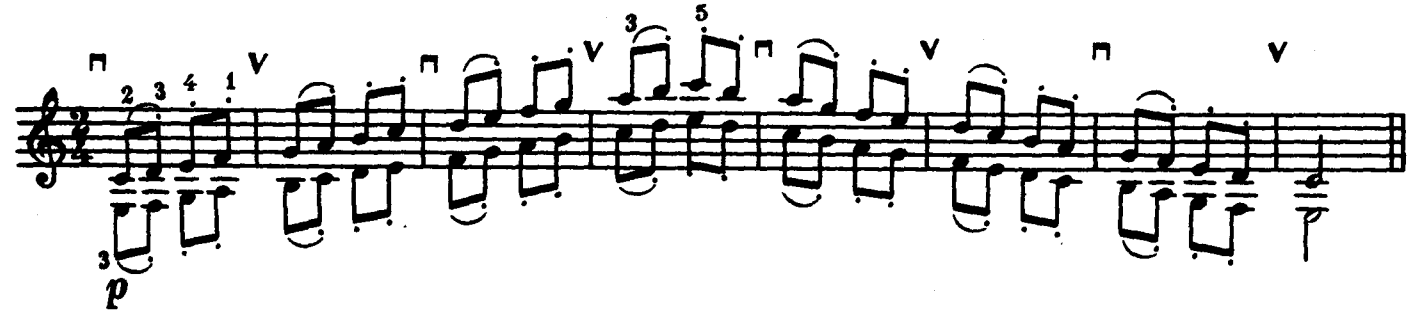

Мінорні гармонічні в терцію Минорные гармонические в терцию

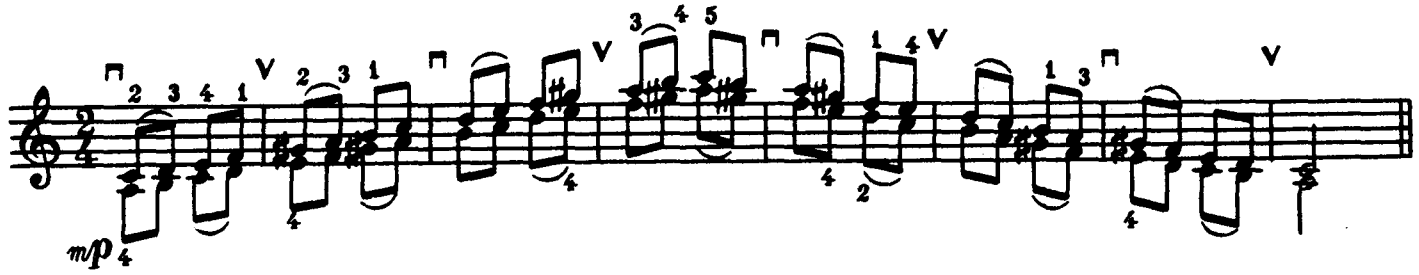

Мінорні гармонічні в сексту Минорные гармонические в сексту

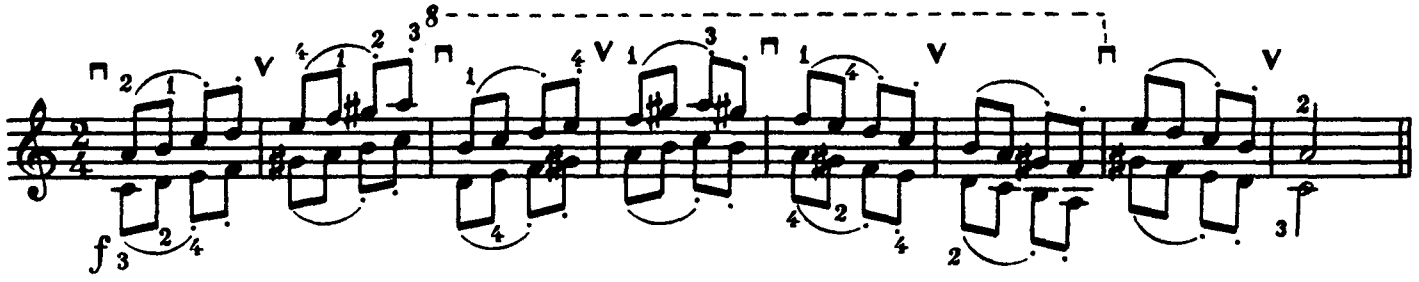

Мінорні мелодичні в терцію Минорные мелодические в терцию

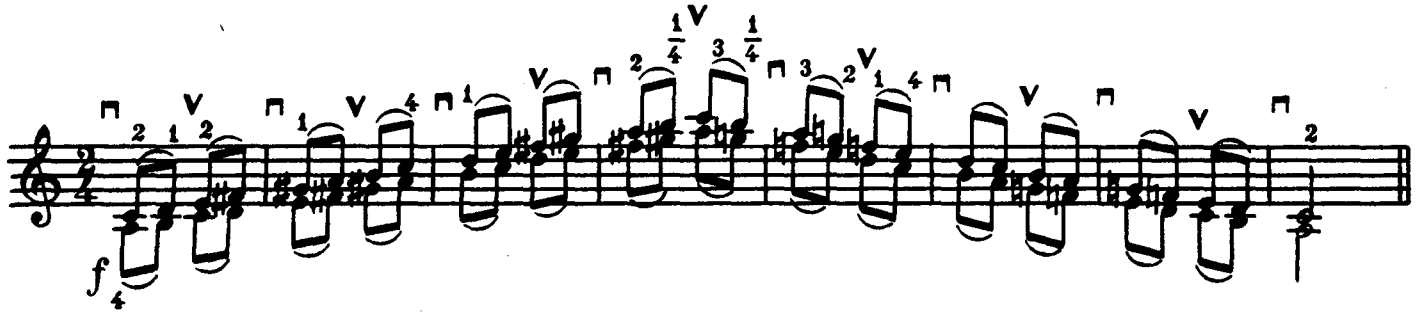

Мінорні мелодичні в сексту Минорные мелодические в сексту

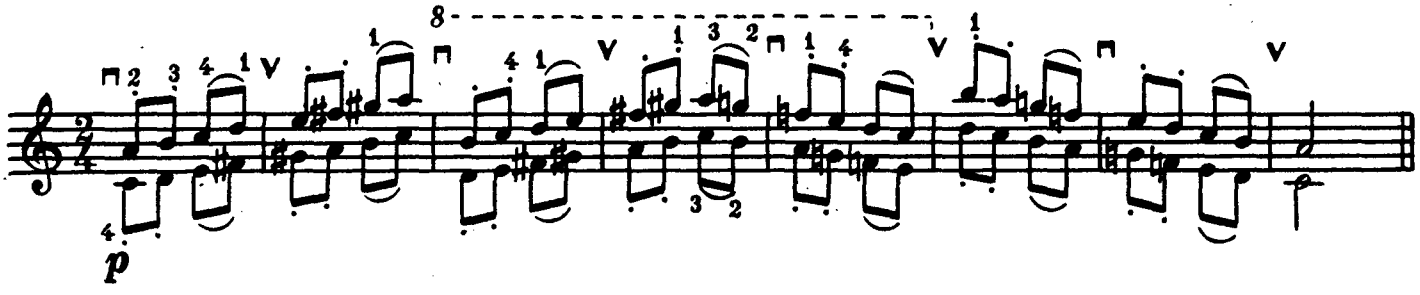

ХРОМАТИЧНА ГАМА ХРОМАТИЧЕСКАЯ ГАММА

В унісон В унисон

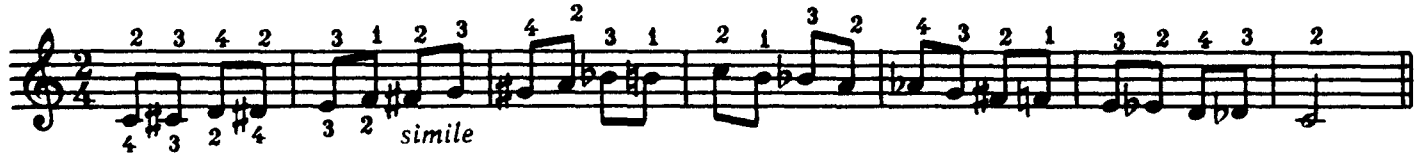

У малу терцію В малую терцию

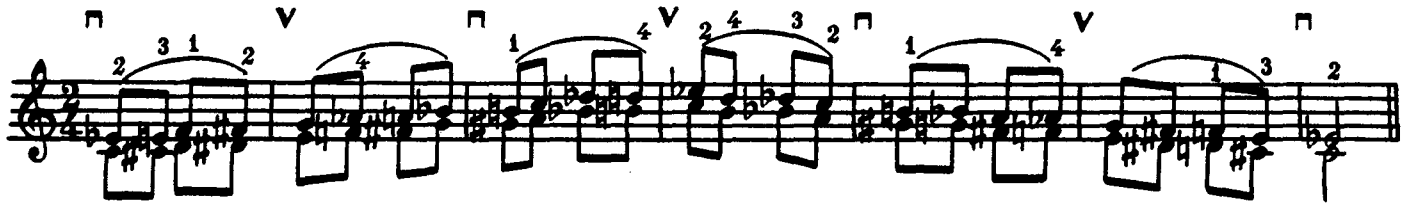

У велику терцію В большую терцию

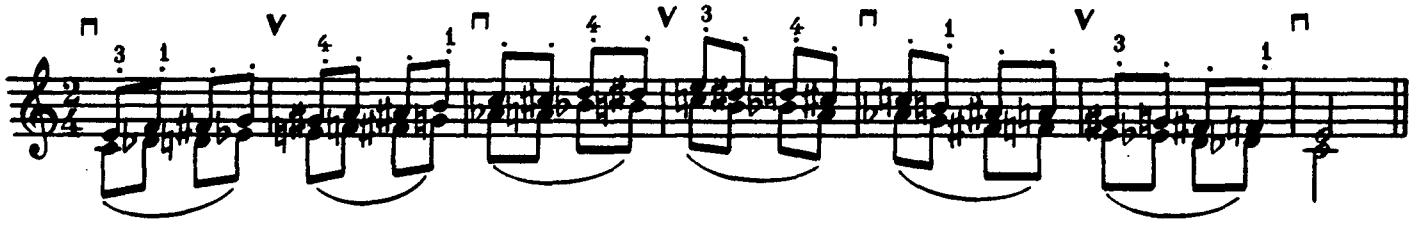

У чисту кварту В чистую кварту

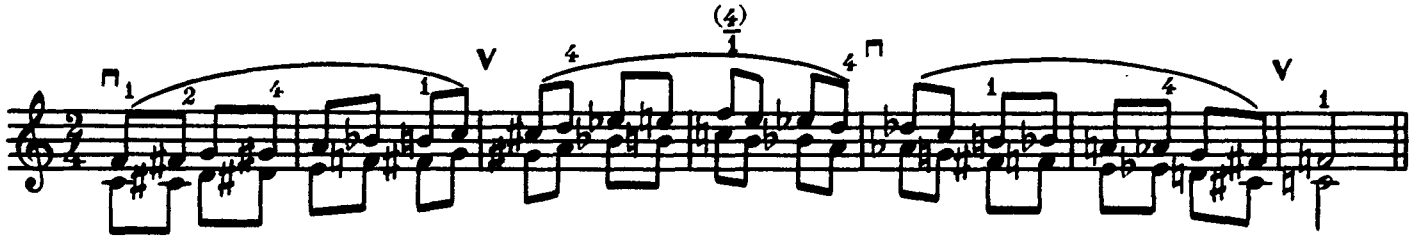

У збільшену кварту В увеличенную кварту

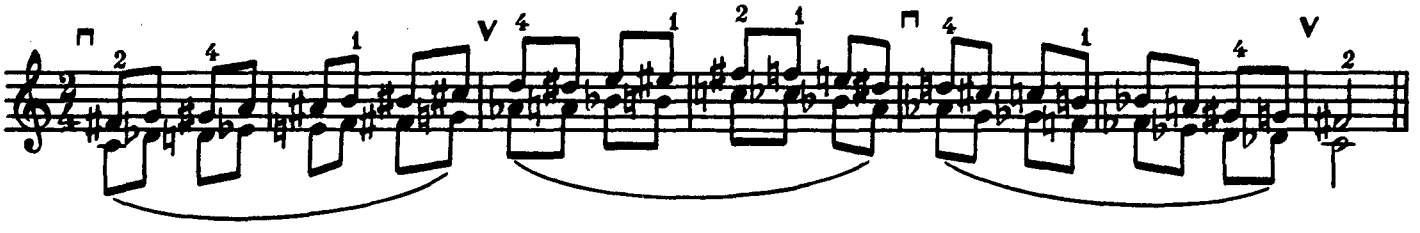

У чисту квінту В чистую квинту

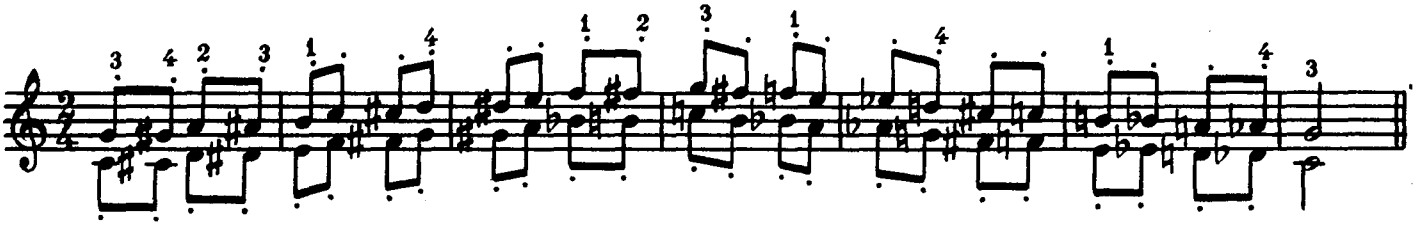

У малу сексту В малую сексту

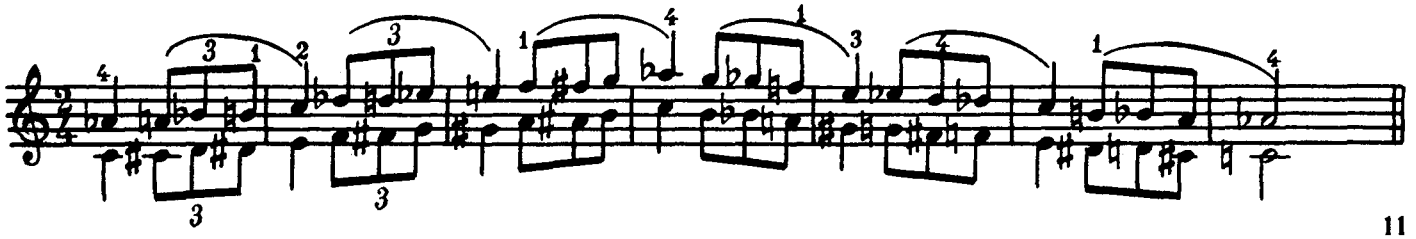

У велику сексту

В большую сексту

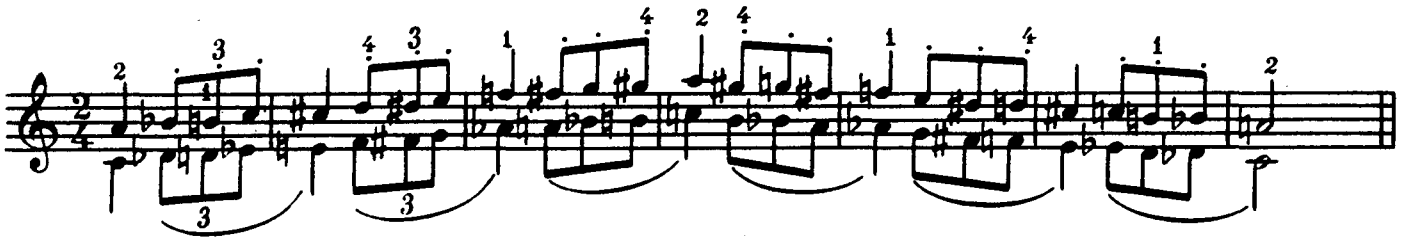

У малу септиму

В малую септиму

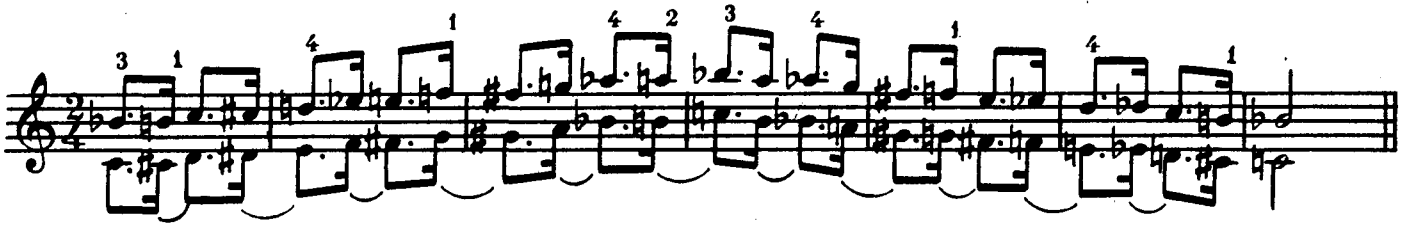

У велику септиму

В большую септиму

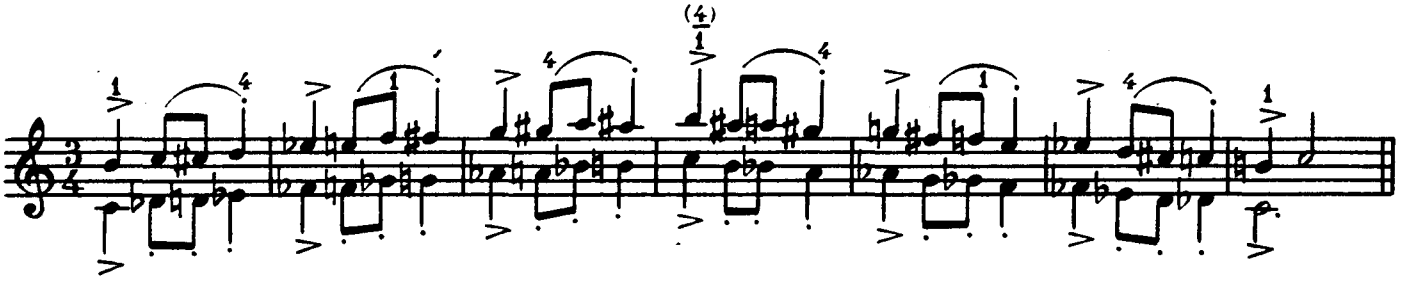

Діатонічні гами в паралельному русі

Диатонические гаммы в параллельном движении

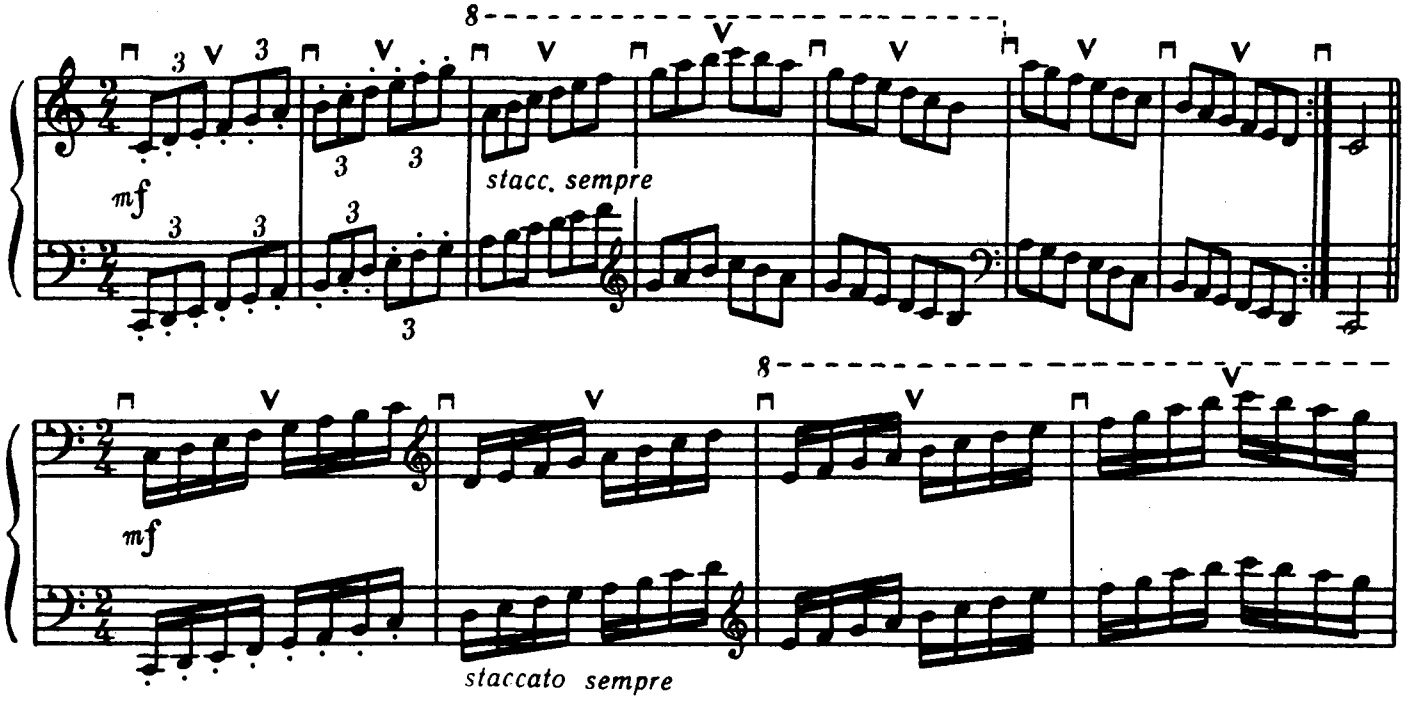

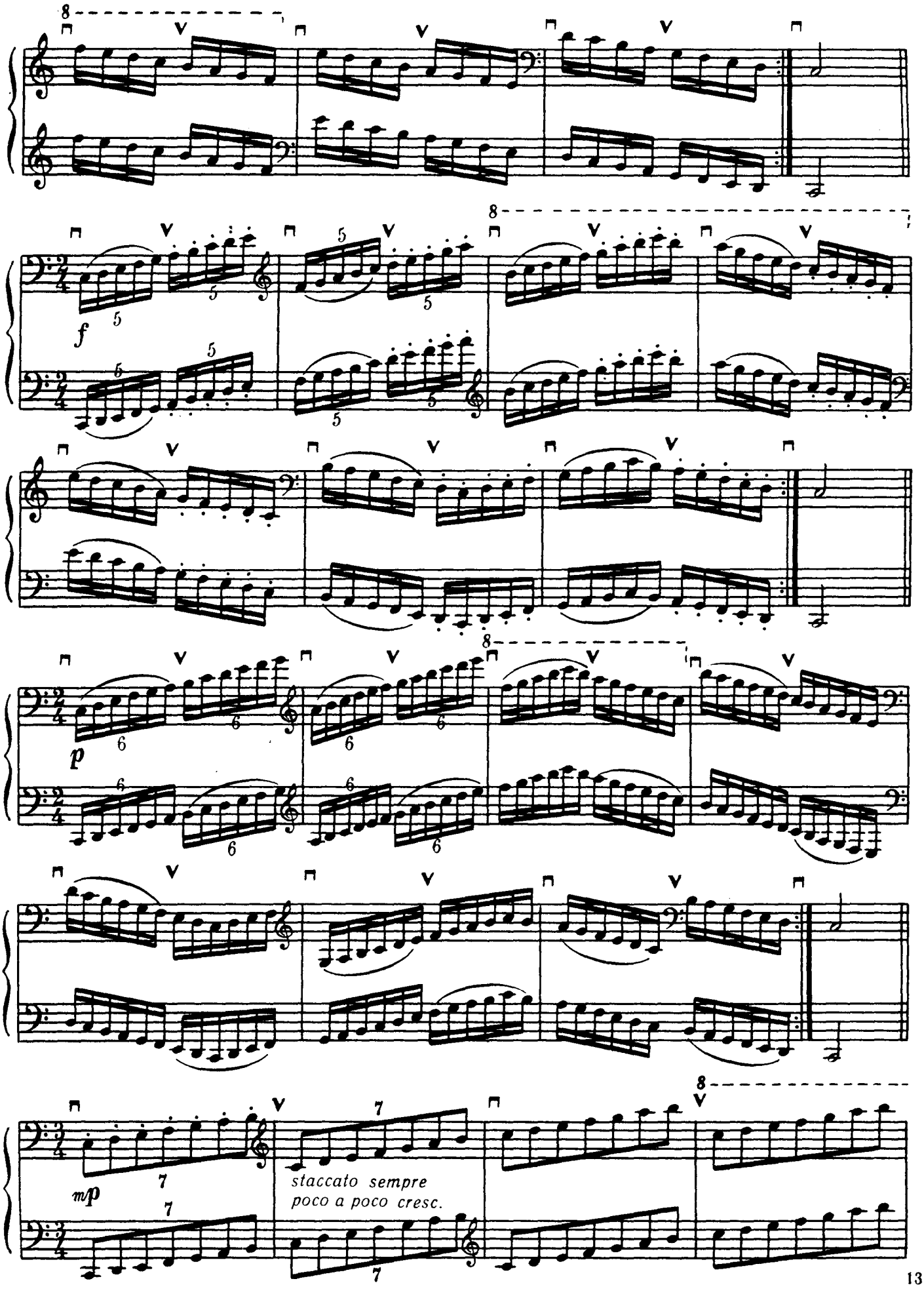
f
p
mp
staccato sempre
poco a poco cresc.

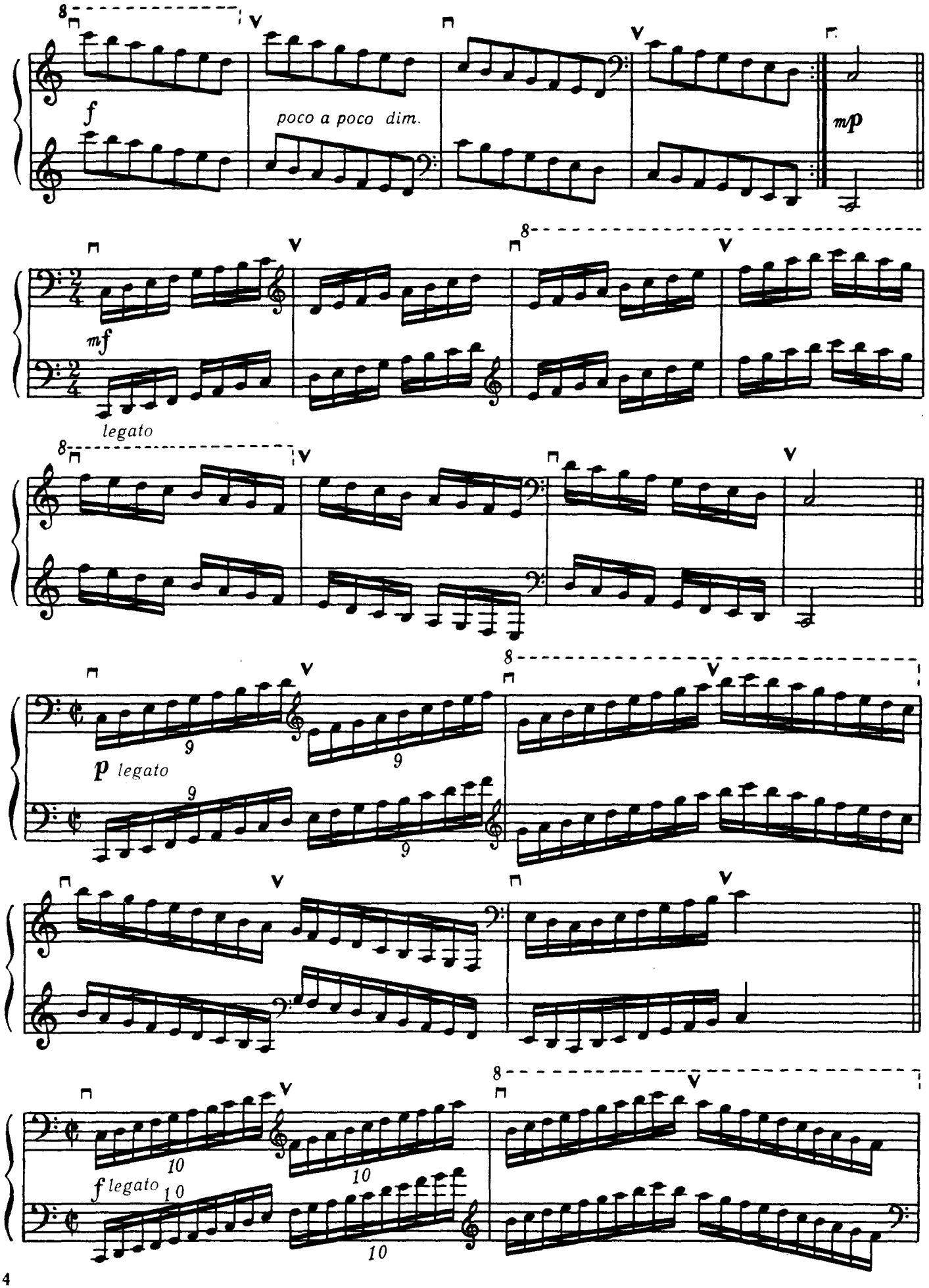
f
poco a poco dim.
mp
mf
legato
p legato
f legato

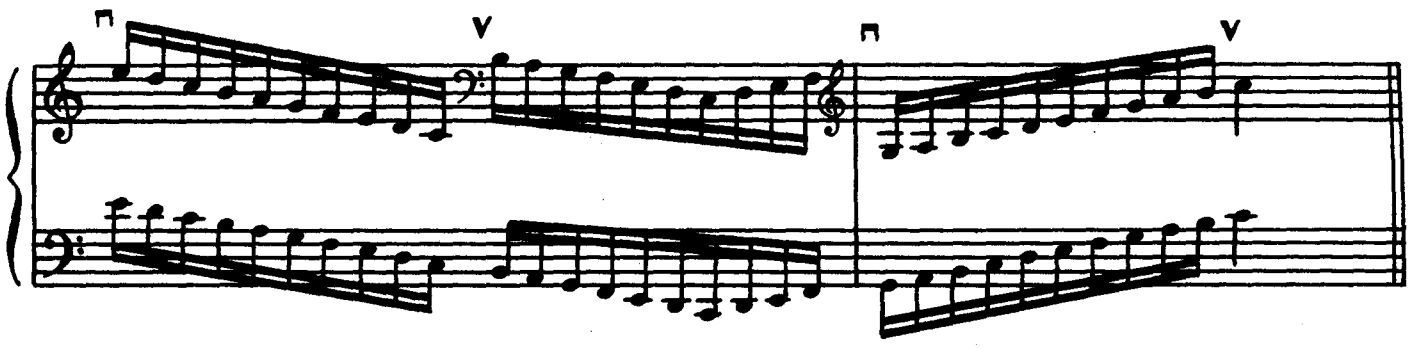

ТЕХНІКА ПОДВІЙНИХ НОТ

Маленька мензура і компактність правої клавіатури баяна дає змогу широко застосовувати техніку подвійних нот. Тому у виконавській практиці існує багато аплікатурних варіантів. Ось, наприклад, який вигляд має таблиця аплікатурних рішень ре-мінорної гармонічної гами в терцію [4]:

ТЕХНИКА ДВОЙНЫХ НОТ

Маленькая мензура и компактность правой клавиатуры баяна дает возможность широко применять технику двойных нот. Поэтому в исполнительской практике бытует множество аппликатурных вариантов. Вот, например, как выглядит таблица аппликатурных решений ре-минорной гармонической гаммы в терцию [4]:

І. Д. Алексєєв	5/1	3/2	4/1	5/2	4/3	5/1	4/3	5/1	4/3	5/1	4/2	3/1	4/1	3/2	5/1	И. Д. Алексеев
О. І. Полетаєв	4/1	3/2	4/1	5/3	4/2	5/1	3/2	5/4	3/2	4/1	5/3	4/2	3/1	4/2	5/1	А. И. Полетаев
Б. Г. Беньямінов	5/4	3/1	2/4	3/1	4/2	5/1	3/2	5/4	3/2	5/1	4/2	3/1	4/2	3/1	5/4	Б. Г. Беньяминов
П. І. Говорушко	4/1	3/2	4/1	5/2	4/3	5/1	3/2	4/1	3/2	5/1	4/3	5/2	4/1	3/2	4/1	П. И. Говорушко
В. Г. Горохов та С. М. Колобков	5/1	4/2	3/1	4/2	5/3	5/1	3/2	5/1	3/2	5/1	5/3	4/2	3/1	4/2	5/1	В. Г. Горохов и С. М. Колобков
Ю. Г. Акимов	4/1	3/2	4/1	5/3	4/2	5/1	3/2	4/1	3/2	5/1	4/2	5/3	4/1	3/2	4/1	Ю. Г. Акимов
О. Є. Онєгін	4/1	3/2	4/1	5/2	4/3	5/1	4/3	5/1	4/3	5/1	4/3	5/2	4/1	3/2	4/1	А. Е. Онегин
М. І. Різоль	5/1	4/2	3/1	4/2	5/3	5/1	3/2	5/1	3/2	5/1	4/2	3/1	4/1	3/2	5/1	Н. И. Ризоль

Приблизно таку саму різноманітність аплікатури можна зустріти і в інших гамах подвійними нотами.

До сучасного репертуару баяністів входять багато творів, в яких використано техніку подвійних нот. Виконання такої фактури вимагає певної підготовки. Для опанування цього специ-

Примерно такое же разнообразие аппликатуры можно встретить и в других гаммах двойными нотами.

В современном репертуаре баянистов много произведений, в которых использована техника двойных нот. Исполнение такой фактуры требует определенной подготовки. Для освоения

[4] Ця таблиця наведена у книжці: Ризоль Н. Принципы применения пятипальцевой аппликатуры на баяне. М., 1977, с. 50.

[4] Эта таблица приведена в книге: Ризоль Н. Принципы применения пятипальцевой аппликатуры на баяне. М., 1977, с. 50.

фічного виду техніки потрібний тривалий час. Тому первинні навички гри подвійних нот слід виробляти вже на ранньому етапі навчання — десь у 3-4-му класі музичної школи. Працювати над ними спочатку треба в повільному темпі, поступово переходячи до більш рухливих, при цьому особливу увагу звернути на одночасне натискання клавіш, узгодженість рухів парних пальців і рівень їхнього підняття під час спокійного руху кисті.

Техніка подвійних нот заснована на таких аплікатурних принципах:

1. Поєднання подвійних нот приготовленими пальцями (абсолютне легато).

2. Поєднання одного з голосів приготовленими пальцями (легато), другого — шляхом переносу (нон легато).

3. Поєднання голосів (одного або двох) ковзанням (легато).

Подвійні ноти зустрічаються в музичній літературі у вигляді гармонічних сполучень двох звуків або мелодичних послідовностей (ламані інтервали). Виходячи з цього, рекомендується грати гами подвійними нотами так:

а) ламаними інтервалами (на лівій та правій клавіатурах);

б) на правій клавіатурі — ламаними, на лівій — гармонічними інтервалами та навпаки;

в) ламаними інтервалами, чергуючи праву та ліву руки;

г) інтервалами двома руками у різних сполученнях (наприклад, на правій клавіатурі — сексти, на лівій — терції; на правій — терції, на лівій — октави і т. д.).

Усі види вправ виконувати на основі варіантів, запропонованих у розділі «Одноголосі гами» (метроритм, динаміка, штрихи, міх).

Аплікатура гам подвійними нотами на лівій клавіатурі передбачає зв'язне виконання верхнього або нижнього голосу. Обмежена роль 1-го пальця у грі подвійних нот створює додаткові труднощі, особливо в широких інтервалах — секстах і октавах. Практично октави беруться 2-м та 5-м пальцями. Варіант аплікатури, вказаний у прикладах, передбачає зв'язне виконання верхнього голосу. Можливі й інші аплікатурні рішення: легато в нижньому голосі досягається чергуванням 5-го та 4-го пальців, легато в обох голосах (як виняток) — чергуванням 5—4-го, 2—1-го пальців. Гами октавами потребують великого розтягання пальців, що в свою чергу призводить до швидкої стомлюваності руки. Тому в роботі над широкими інтервалами необхідно регламентувати час і контролювати стан м'язів.

Граючи гами подвійними нотами, треба стежити за тим, щоб клавіші натискалися і відпускалися одночасно, при цьому кисть зберігала б певне положення, тобто перенесення пальця з однієї клавіші на іншу має робитися за рахунок його згинання або розгинання, а не руху кисті чи передпліччя.

этого специфического вида техники необходимо длительное время. Поэтому первичные навыки игры двойных нот следует вырабатывать уже на раннем этапе обучения — где-то в 3-4-м классе музыкальной школы. Работать над ними вначале нужно в медленном темпе, постепенно переходя к более подвижным, при этом особое внимание обращать на одновременное нажатие клавишей, согласованность движений парных пальцев и уровень их подъема при спокойном движении кисти.

Техника двойных нот основана на следующих аппликатурных принципах:

1. Соединение двойных нот приготовленными пальцами (абсолютное легато).

2. Соединение одного из голосов приготовленными пальцами (легато), другого — путем переноса (нон легато).

3. Соединение голосов (одного или двух) скольжением (легато).

Двойные ноты встречаются в музыкальной литературе в виде гармонических сочетаний двух звуков или мелодических последовательностей (ломаные интервалы). Исходя из этого, рекомендуется играть гаммы двойными нотами следующим образом:

а) ломаными интервалами (на левой и правой клавиатурах);

б) на правой клавиатуре — ломаными, на левой — гармоническими интервалами и наоборот;

в) ломаными интервалами, чередуя правую и левую руки;

г) интервалами двумя руками в различных сочетаниях (например, на правой клавиатуре — сексты, на левой — терции; на правой — терции, на левой — октавы и т. д.).

Все эти виды упражнений исполнять на основе вариантов, предложенных в разделе «Одноголосные гаммы» (метроритм, динамика, штрихи, мех).

Аппликатура гамм двойными нотами на левой клавиатуре предполагает связное исполнение верхнего или нижнего голоса. Ограниченное участие 1-го пальца в игре двойных нот создает дополнительные трудности, особенно в широких интервалах — секстах и октавах. Практически октавы берутся 2-м и 5-м пальцами. Вариант аппликатуры, указанной в примерах, предполагает связное исполнение верхнего голоса. Возможны и другие аппликатурные решения: легато в нижнем голосе достигается чередованием 5-го и 4-го пальцев, легато в обоих голосах (как исключение) — чередованием 5—4-го, 2—1-го пальцев. Гаммы октавами требуют большого растяжения пальцев, что в свою очередь ведет к быстрой утомляемости руки. Поэтому в работе над широкими интервалами необходимо регламентировать время и контролировать состояние мышц.

Играя гаммы двойными нотами, нужно следить за тем, чтобы клавиши нажимались и опускались одновременно, при этом кисть сохраняла бы определенное положение, то есть перенос пальца с одной клавиши на другую должен осуществляться за счет его сгибания или разгибания, а не движения кисти или предплечья.

ГАМИ ПОДВІЙНИМИ НОТАМИ

ГАММЫ ДВОЙНЫМИ НОТАМИ

Мажорні в терцію

Мажорные в терцию

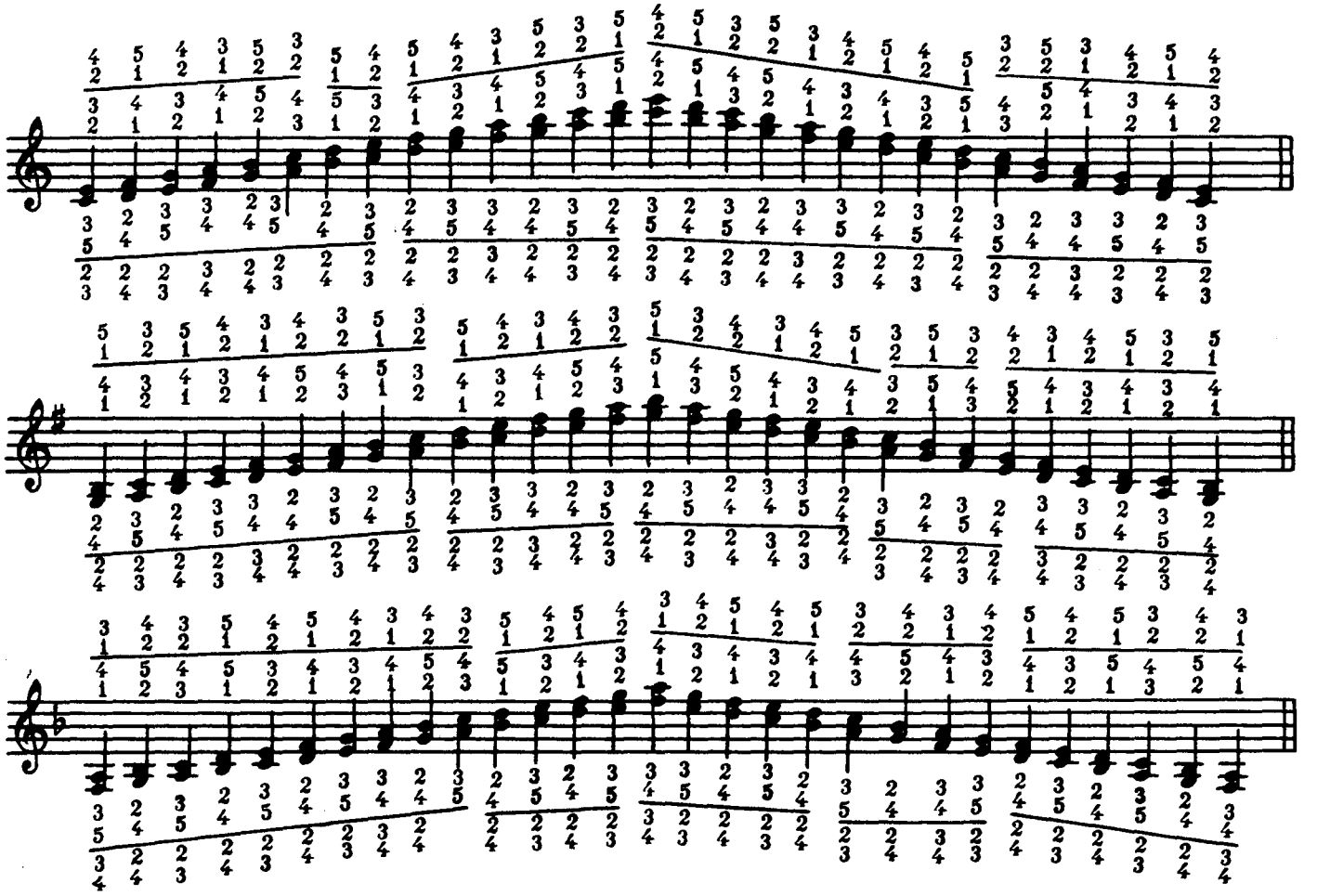

Мінорні гармонічні в терцію

Минорные гармонические в терцию

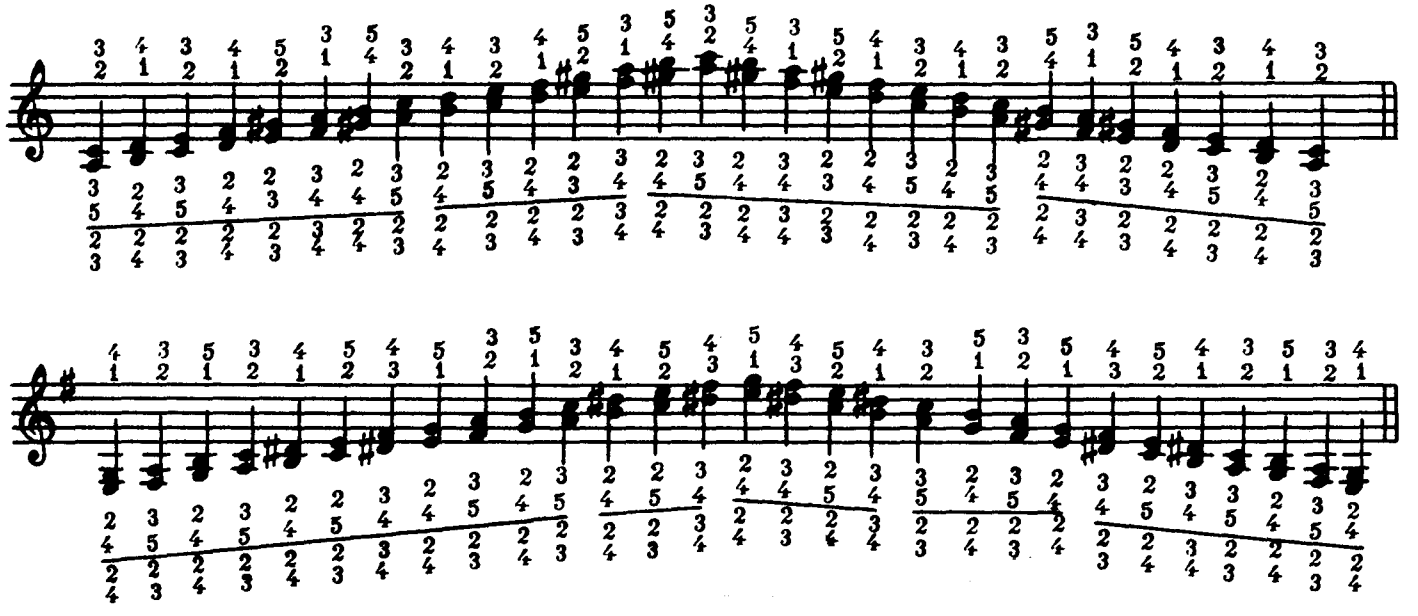

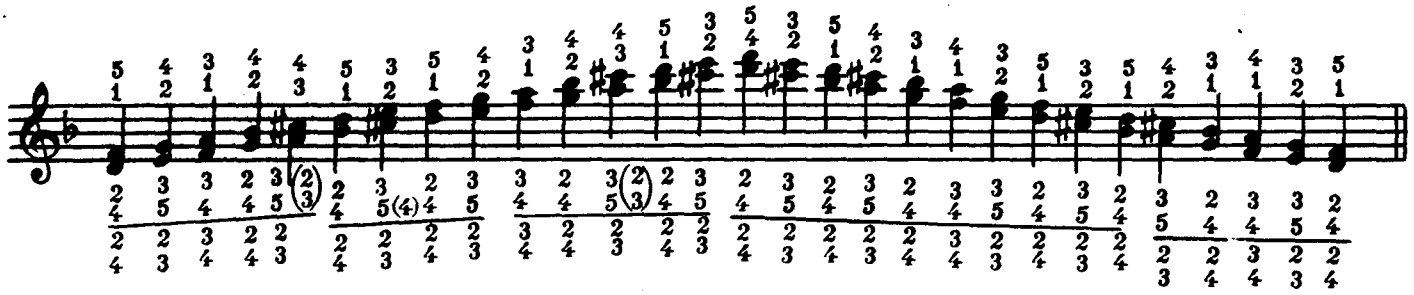

Мінорні мелодичні в терцію **Минорные мелодические в терцию**

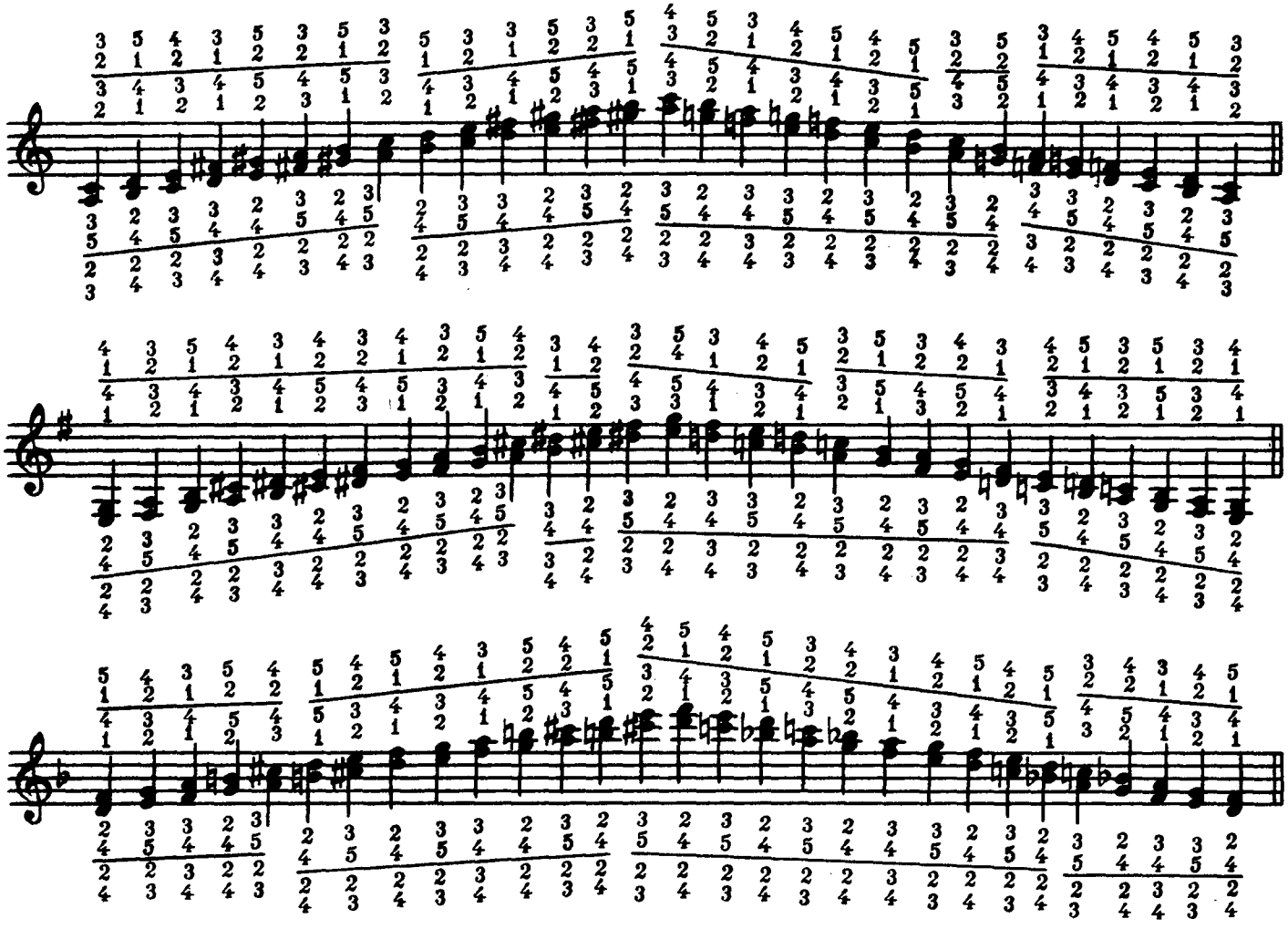

Мажорні в сексту **Мажорные в сексту**

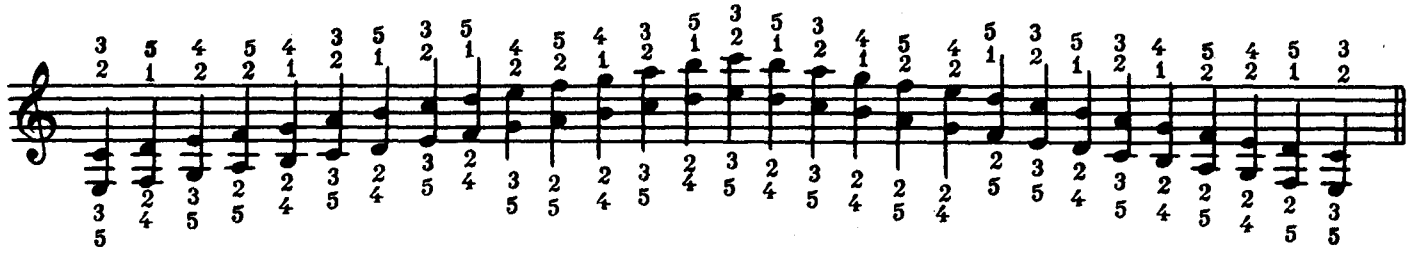

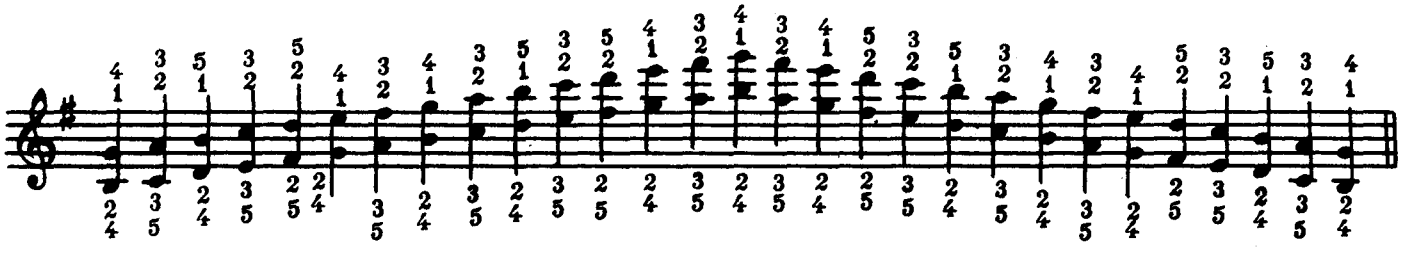

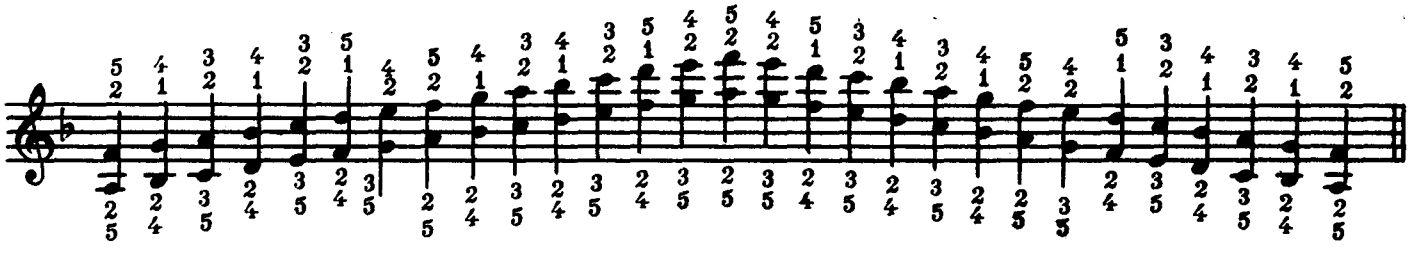

Мінорні гармонічні в сексту **Минорные гармонические в сексту**

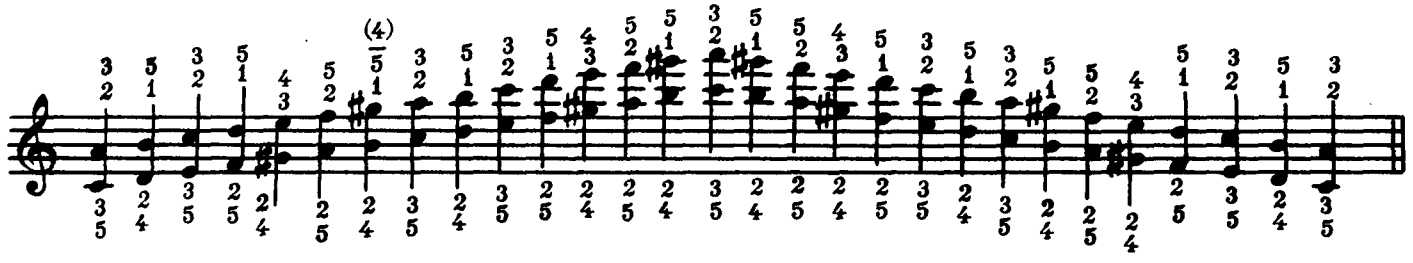

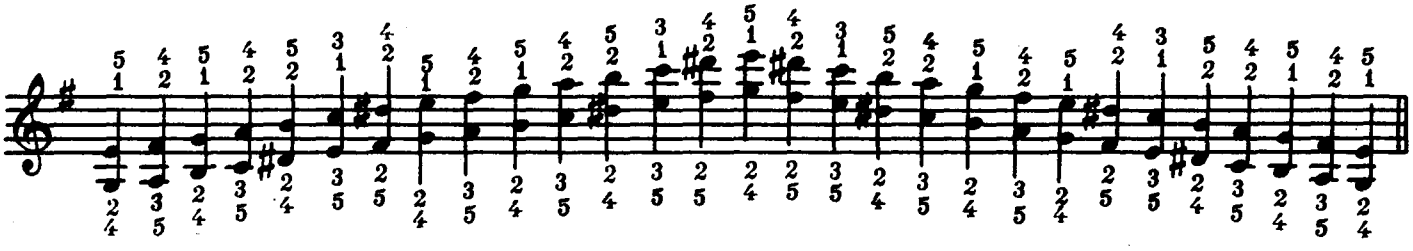

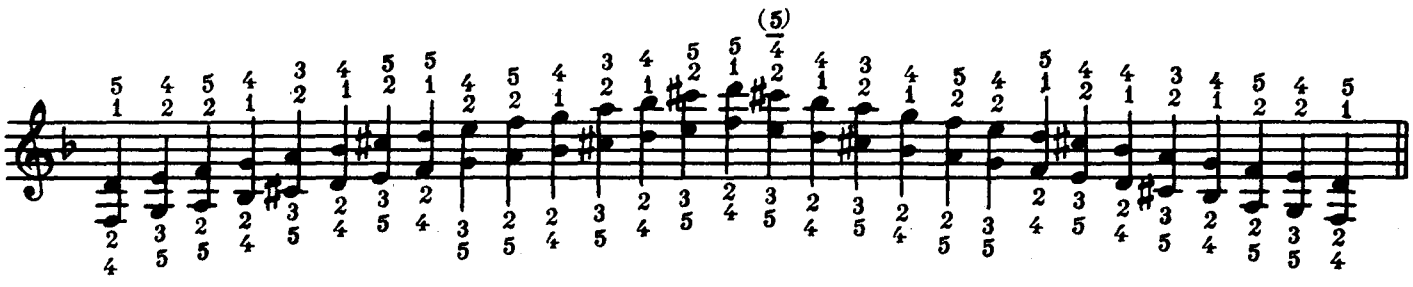

Мінорні мелодичні в сексту **Минорные мелодические в сексту**

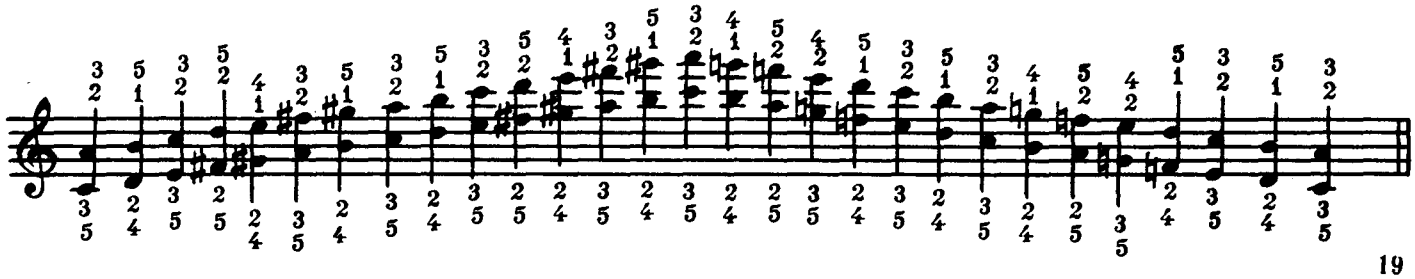

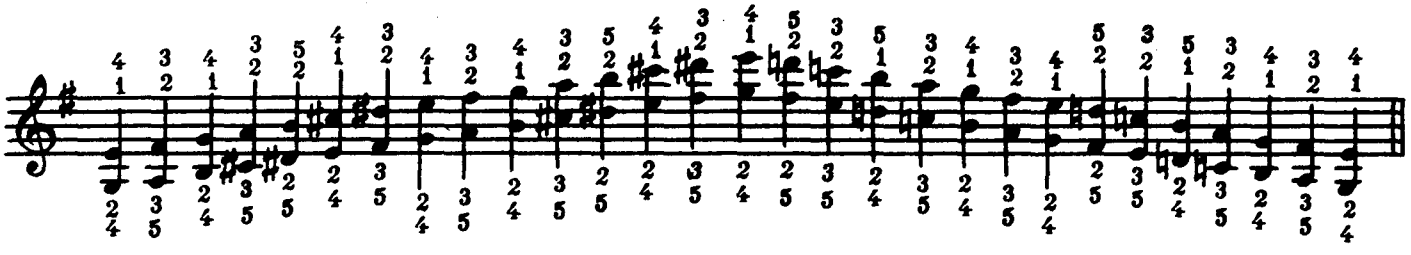

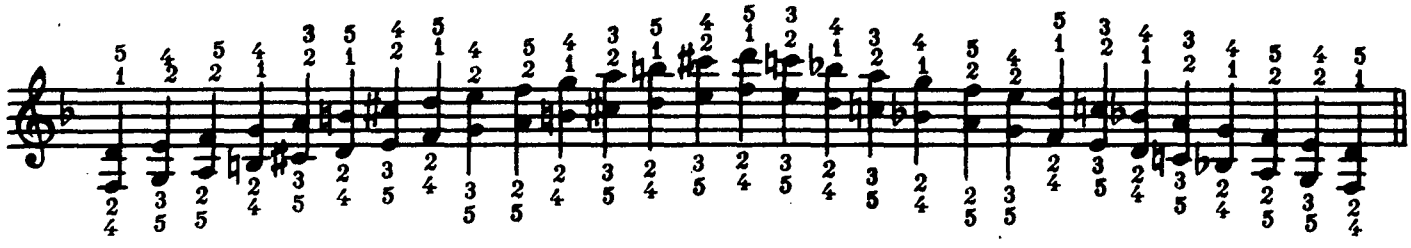

Мажорні в октаву **Мажорные в октаву**

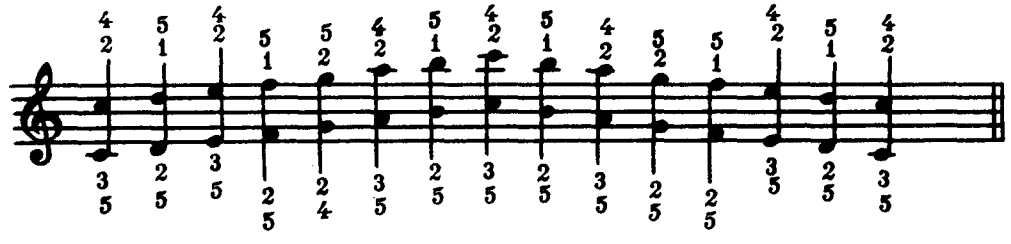

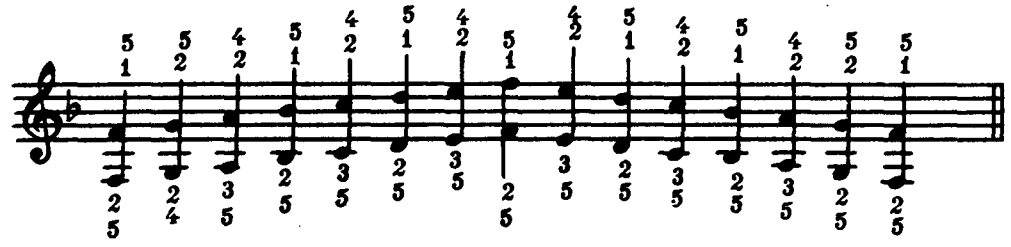

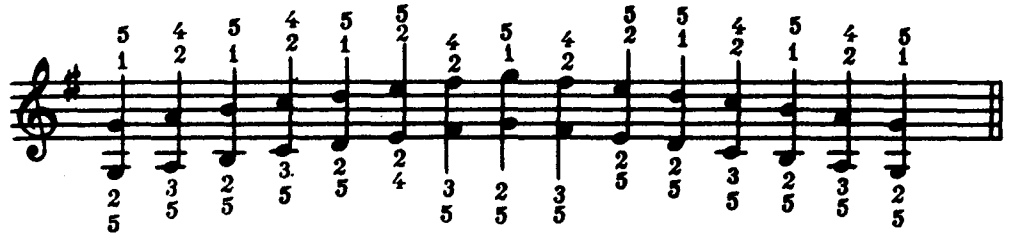

Мінорні гармонічні в октаву **Минорные гармонические в октаву**

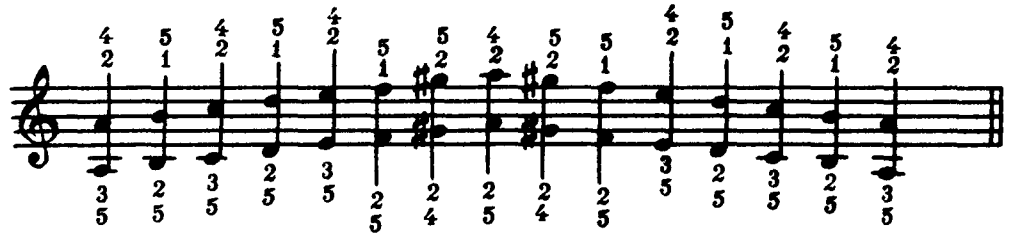

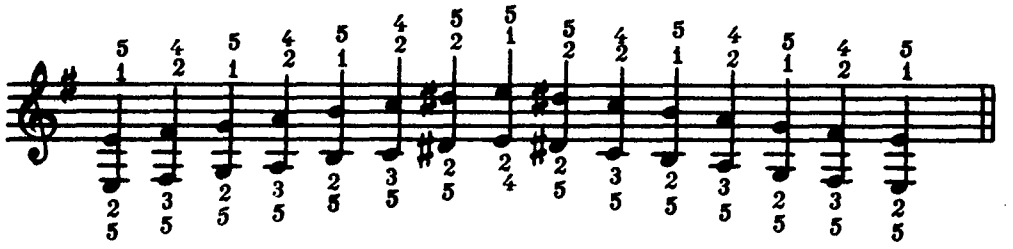

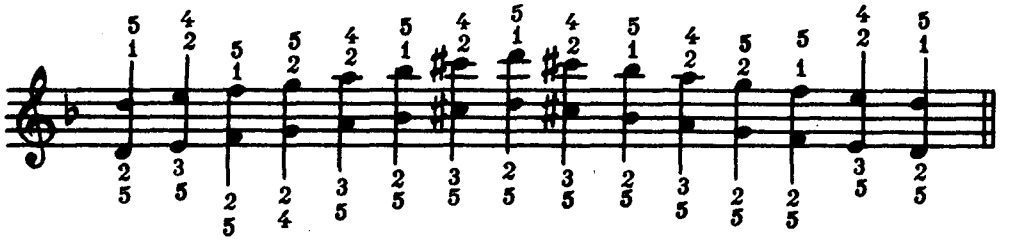

Мінорні мелодичні в октаву **Минорные мелодические в октаву**

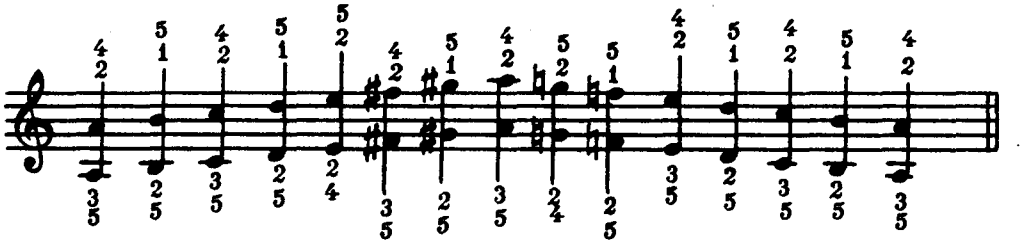

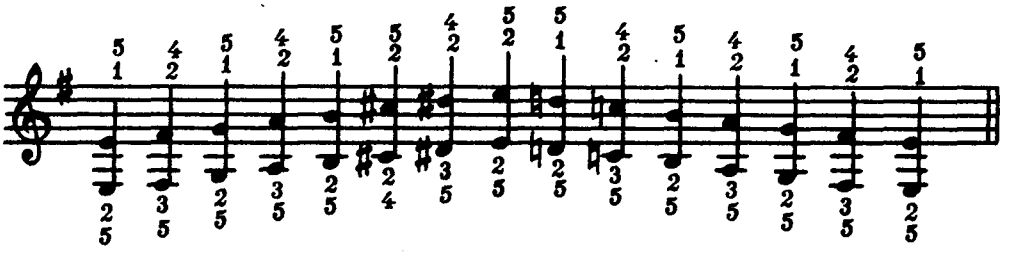

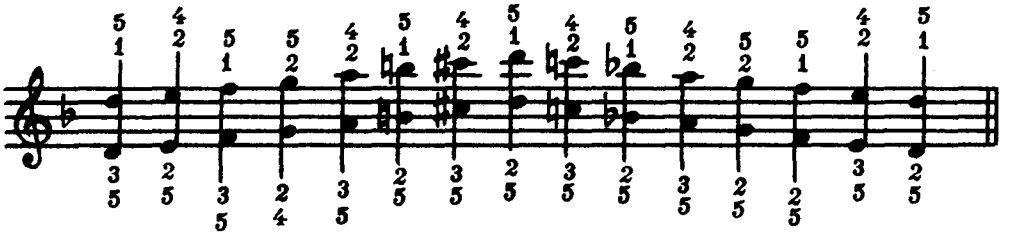

ХРОМАТИЧНА ГАМА ХРОМАТИЧЕСКАЯ ГАММА

В унісон **В унисон**

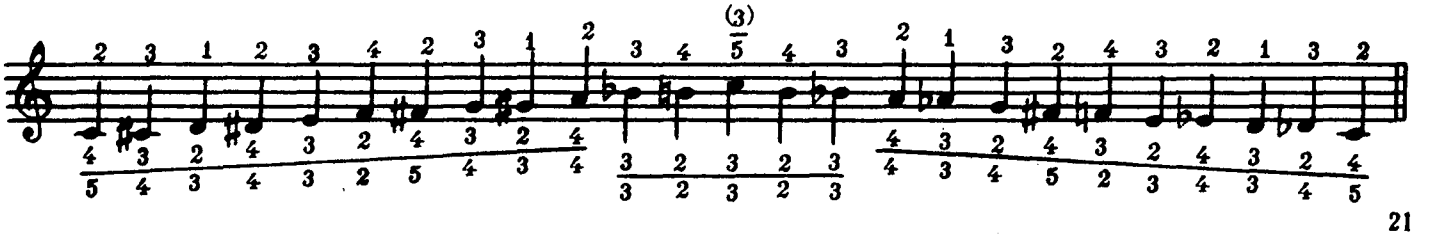

Малими терціями Малыми терциями

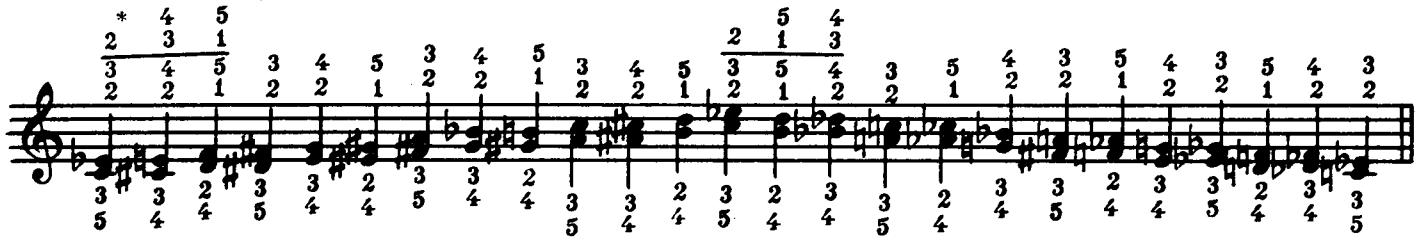

Великими терціями Большими терциями

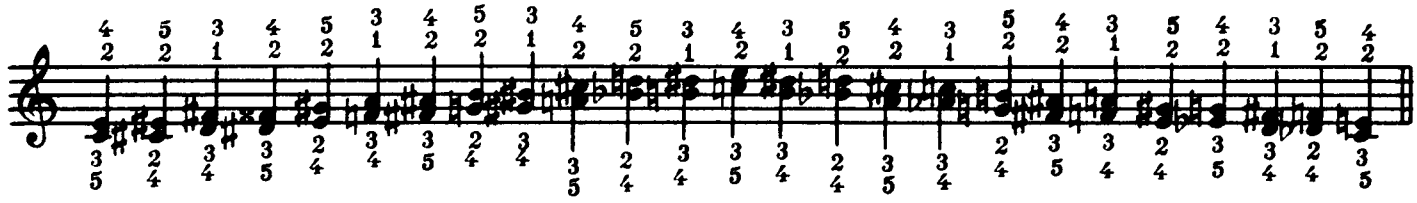

Чистими квартами Чистыми квартами

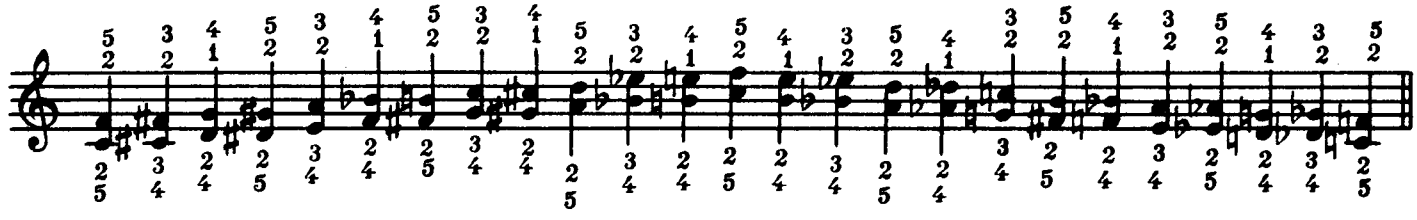

Збільшеними квартами Увеличенными квартами

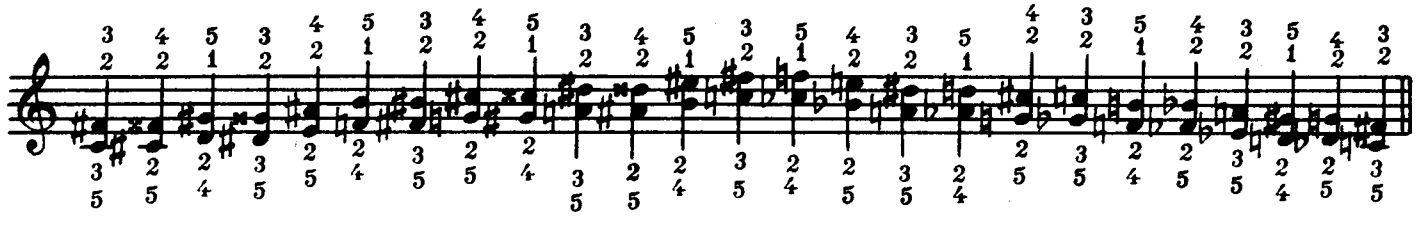

Чистими квінтами Чистыми квинтами

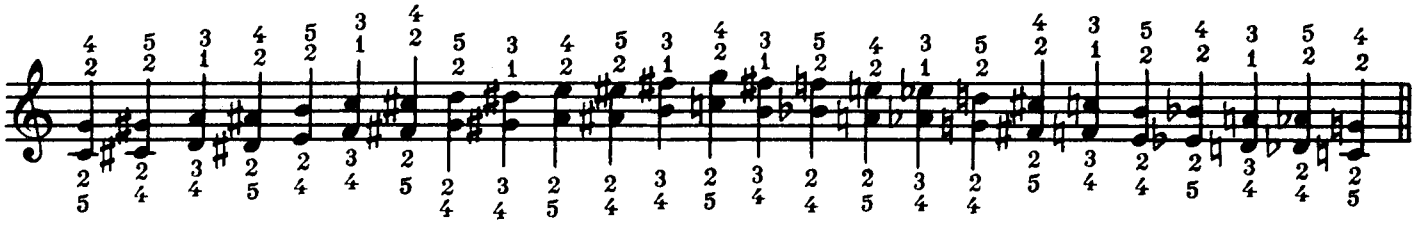

Малими секстами Малыми секстами

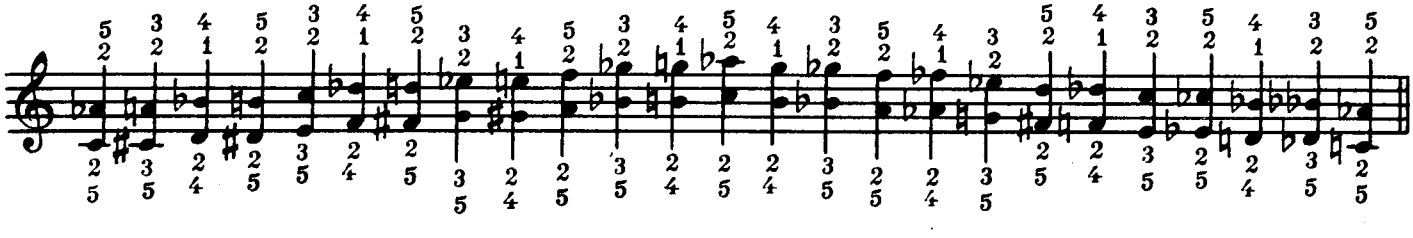

* Дві ноти виконуються одним пальцем.
Две ноты исполняются одним пальцем.

Великими секстами

Большими секстами

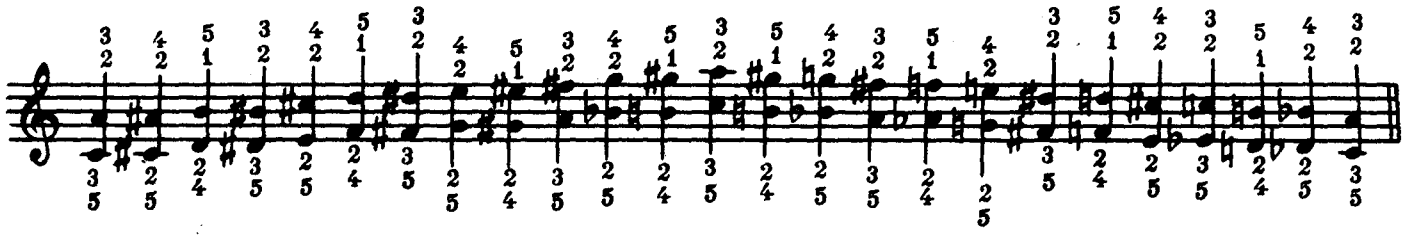

Малими септимами

Малыми септимами

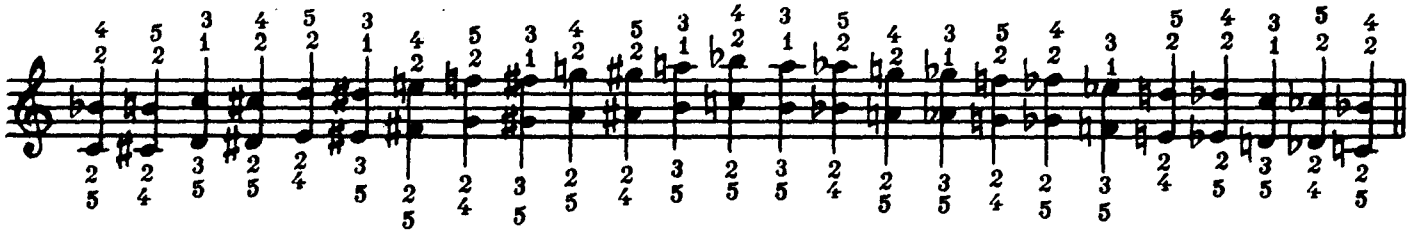

Великими септимами

Большими септимами

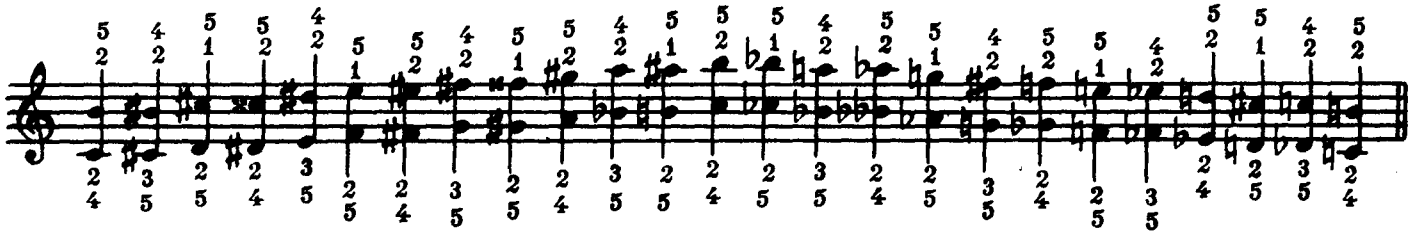

Чистими октавами

Чистыми октавами

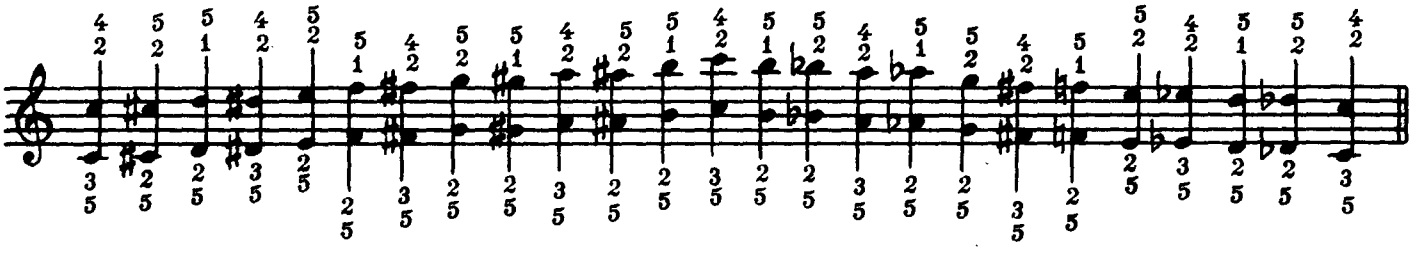

ТРИЗВУКИ ТА АКОРДИ

Аплікатурне рішення чотириголосних акордів на лівій клавіатурі не викликає утруднень. Тому в деяких випадках аплікатура не проставлена.

Внаслідок відсутності візуального контролю перед виконавцем постає ряд додаткових завдань. До того, як взяти акорд, баяніст повинен «знайти» потрібні клавіші (зорієнтуватися), а потім натиснути їх. У цих умовах необхідно строго контролювати перегрупування пальців під час переходу до наступного акорду, стежити за одночасним натисканням клавіш і зняттям пальців, а також характером дотику пальців до клавіші.

Аплікатура септакордів на правій клавіатурі буває двох варіантів. Один з них дає змогу зв'язно виконати нижній голос.

ТРЕЗВУЧИЯ И АККОРДЫ

Аппликатурное решение четырехголосных аккордов на левой клавиатуре не вызывает затруднений. Поэтому в отдельных случаях аппликатура не проставлена.

Ввиду отсутствия визуального контроля перед исполнителем встает ряд дополнительных задач. Прежде чем взять аккорд, баянист должен «найти» нужные клавиши (сориентироваться), а затем нажать их. В этих условиях необходимо строго контролировать перегруппировку пальцев при переходе к следующему аккорду, следить за одновременным нажатием клавиш и снятием пальцев, а также за характером прикосновения пальцев к клавишам.

Аппликатура септаккордов на правой клавиатуре бывает двух вариантов. Один из них дает возможность связно исполнить нижний голос.

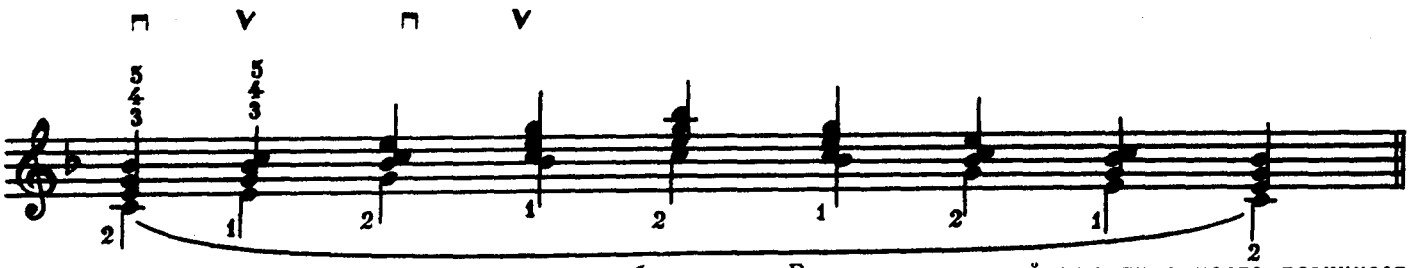

У виконавській практиці часто виникає необхідність виділити один голос з акорду. Це можна зробити за рахунок неодночасного зняття звуків або різного туше.

В исполнительской практике часто возникает необходимость выделить один голос из аккорда. Это можно сделать за счет неодновременного снятия звуков или различного туше.

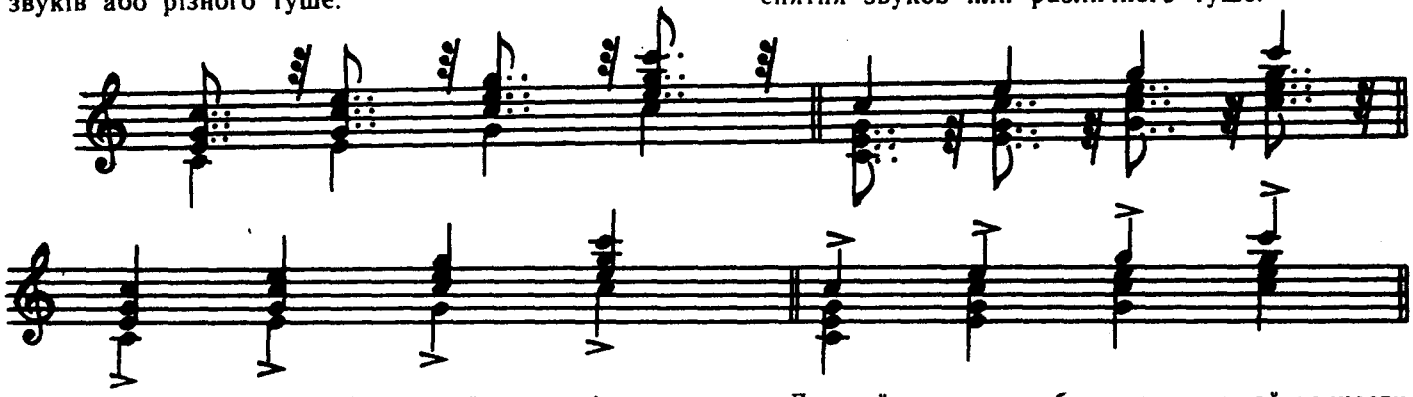

Цей прийом вимагає підвищеної точності виконання. Збільшення тривалості «солюючого» звука руйнує враження акордової гри. Недбале туше не дає очікуваного наслідку.

Данный пример требует повышенной точности выполнения. Увеличение длительности «солирующего» звука разрушает впечатление аккордовой игры. Небрежное туше не дает ожидаемого результата.

Однією із складних проблем акордової техніки є зв'язне виконання акордів. Під час руху акордів по діатонічному звукоряду можна створити враження умовного легато зв'язною грою одного голосу на правій клавіатурі:

Одной из сложных проблем аккордовой техники является связное исполнение аккордов. При движении аккордов по диатоническому звукоряду можно создать впечатление условного легато связной игрой одного голоса на правой клавиатуре:

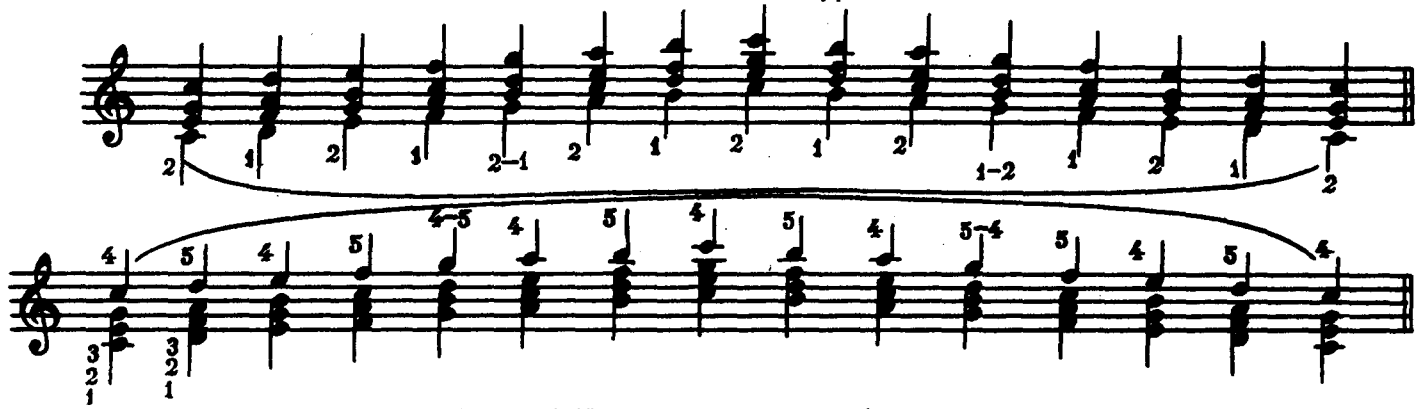

або дублюванням одного з голосів на лівій клавіатурі:

или дублированием одного из голосов на левой клавиатуре:

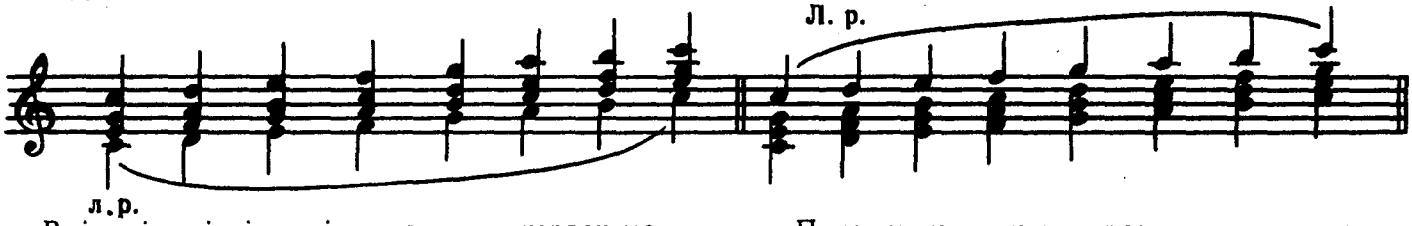

Вміщені в кінці розділу вправи в акордах мажорними, мінорними, зменшеними та збільшеними тризвуками будуються за аплікатурною схемою: три пальці плюс один палець або два плюс два. Знаючи цю схему, виконавець зможе самостійно підібрати нові вправи. Грати їх треба у різних тональностях.

Помещенные в конце раздела упражнения в аккордах мажорными, минорными, уменьшенными и увеличенными трезвучиями строятся по аппликатурной схеме: три пальца плюс один палец или два плюс два. Зная эту схему, исполнитель может самостоятельно подобрать новые упражнения. Играть их нужно в разных тональностях.

Мажорні тризвуки з оберненнями

Мажорные трезвучия с обращениями

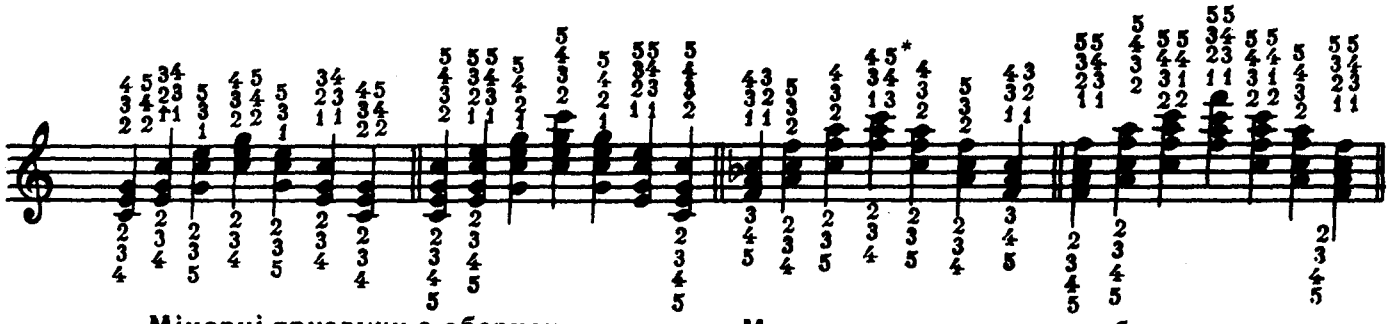

Мінорні тризвуки з оберненнями

Минорные трезвучия с обращениями

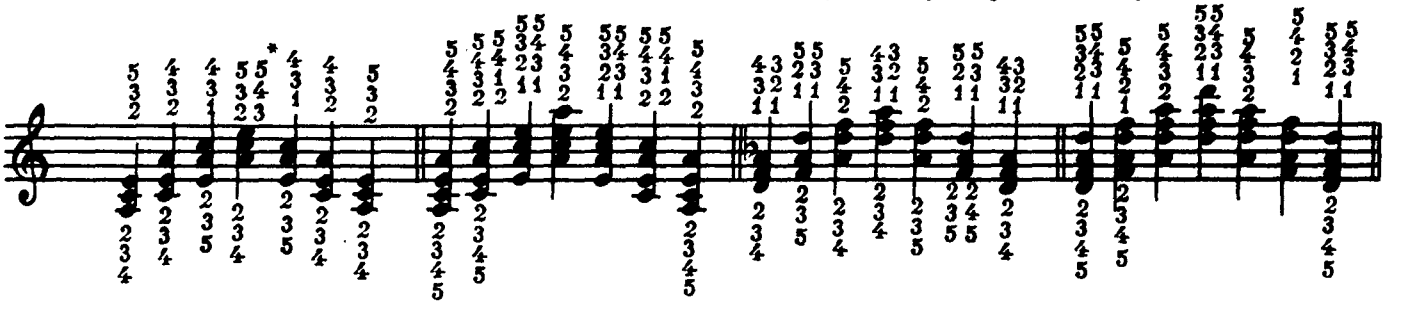

Зменшені тризвуки з оберненнями

Уменьшенные трезвучия с обращениями

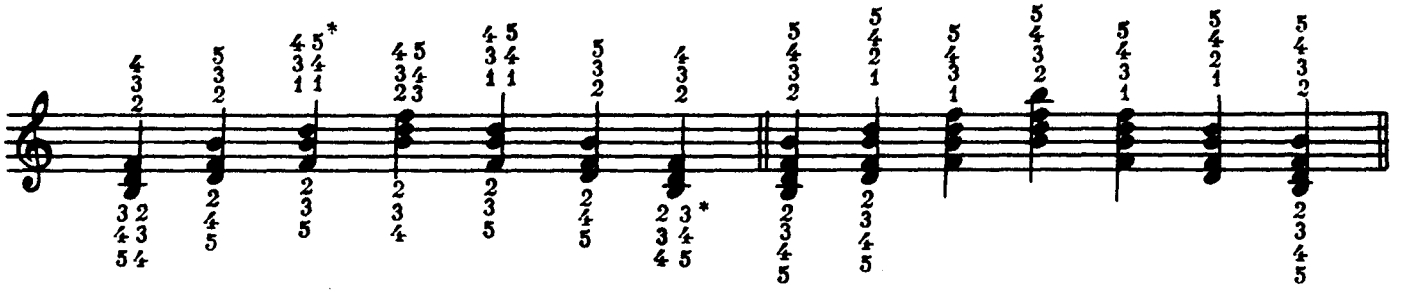

Збільшені тризвуки з оберненнями

Увеличенные трезвучия с обращениями

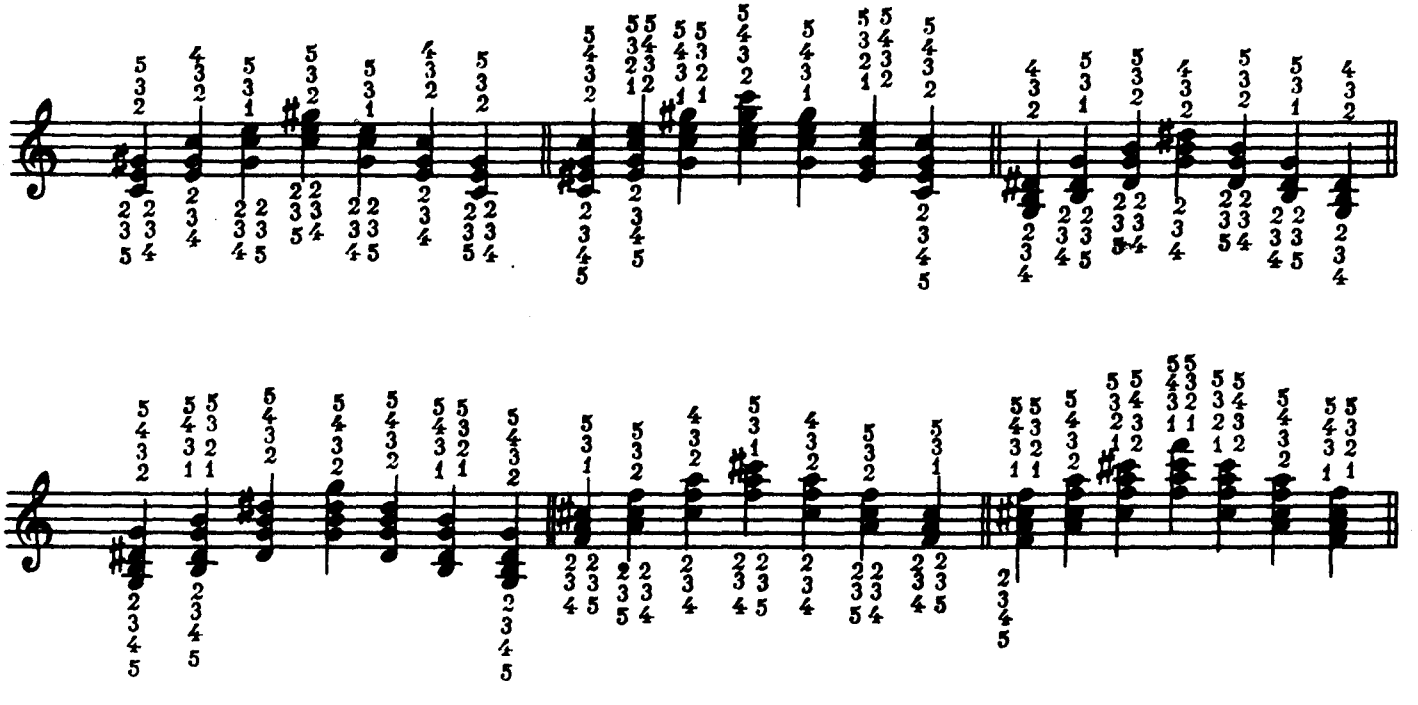

* Аплікатура для закінчення.
Аппликатура для окончания.

Домінантсептакорд з оберненнями

Доминантсептаккорд с обращениями

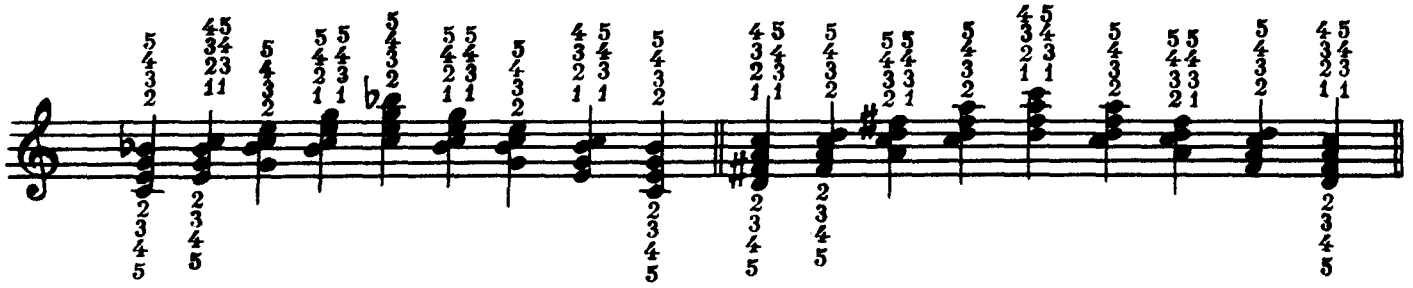

Малий мінорний септакорд з оберненнями

Малый минорный септаккорд с обращениями

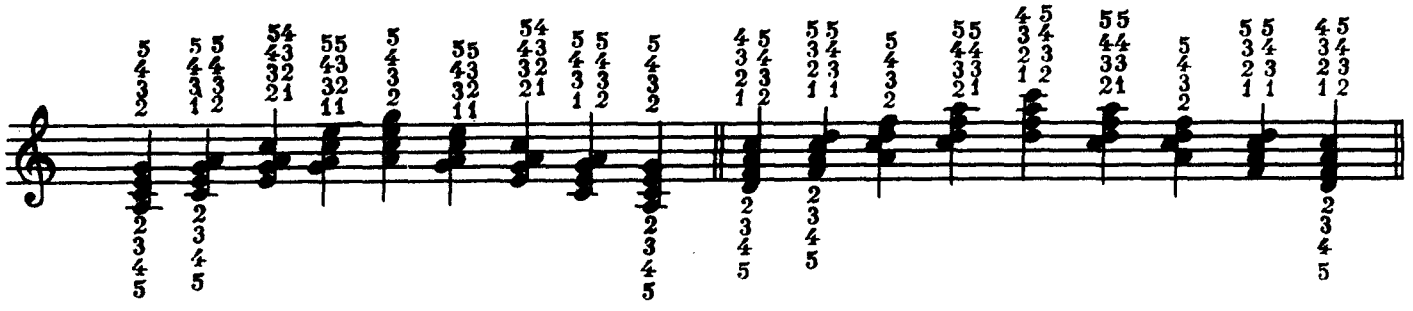

Малий ввідний септакорд з оберненнями

Малый вводный септаккорд с обращениями

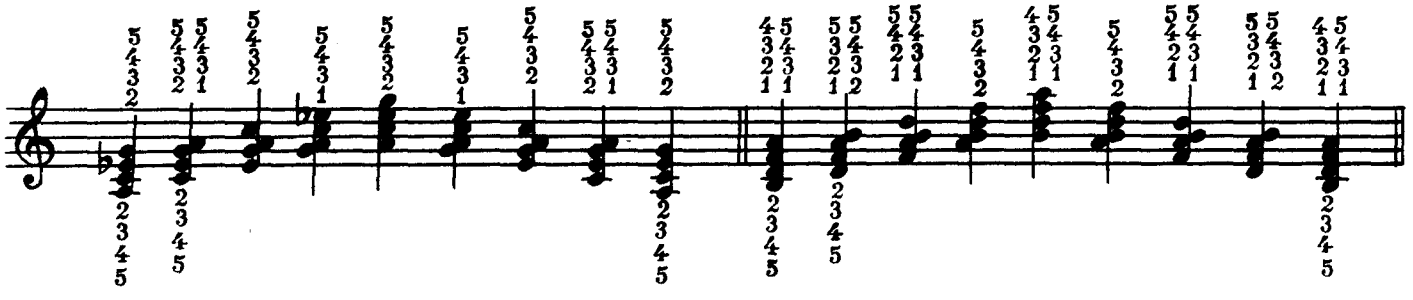

Великий мажорний септакорд з оберненнями

Большой мажорный септаккорд с обращениями

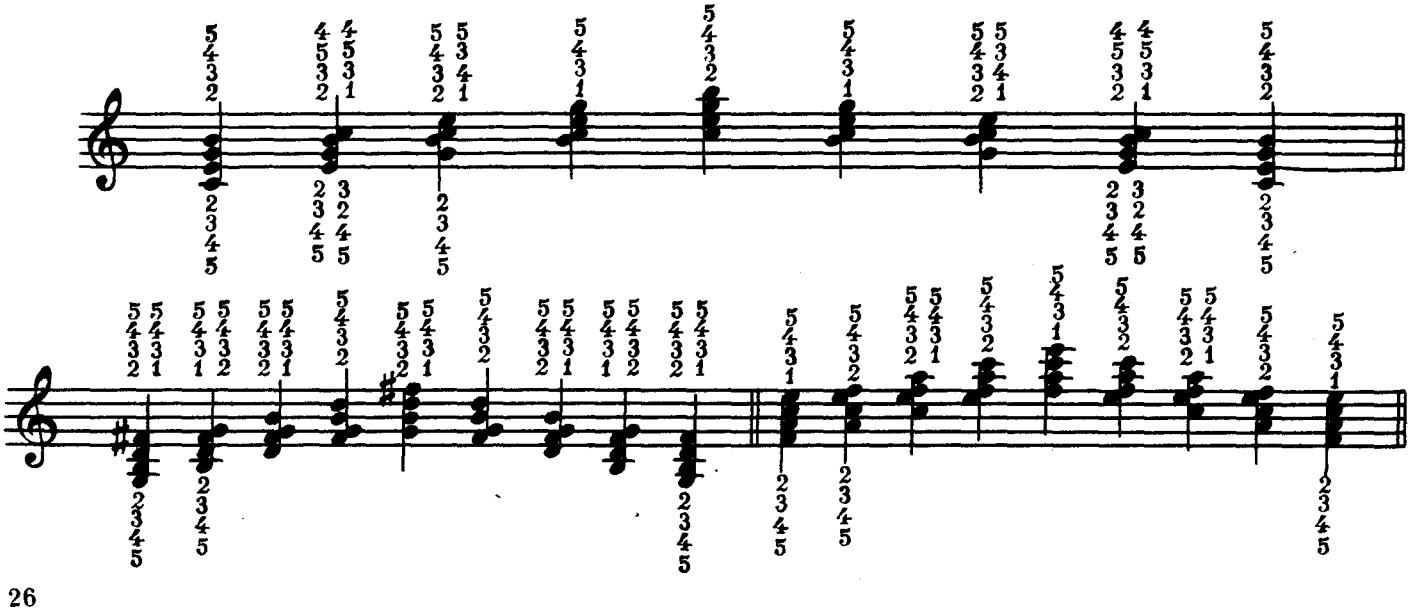

Великий мінорний септакорд з оберненнями

Большой минорный септаккорд с обращениями

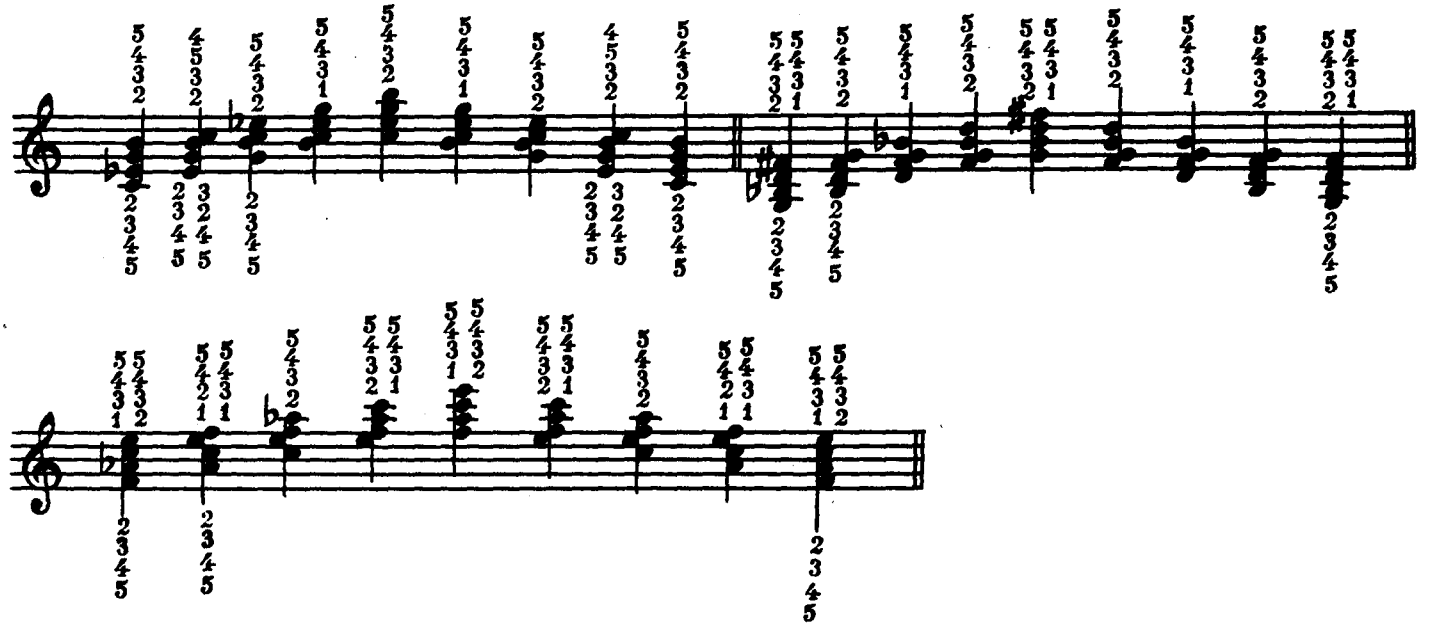

Зменшений ввідний септакорд з оберненнями

Уменьшенный вводный септаккорд с обращениями

Варіанти виконання акордів

Варианты исполнения аккордов

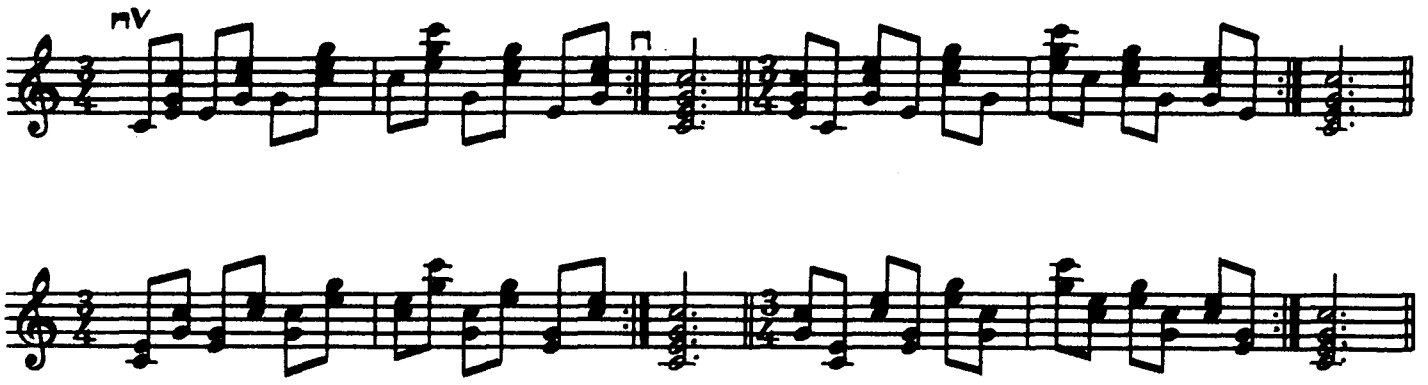

АРПЕДЖІО

Використання великого пальця на правій клавіатурі значно полегшує виконання довгих арпеджіо тризвуків та септакордів. Прийом підкладання великого пальця у поєднанні з кистьовим рухом відкриває широкі можливості для вільної і зв'язної гри арпеджіо. Однак кистьові рухи в момент підкладання повинні виконувати допоміжну роль.

Значну трудність становить гра арпеджіо на лівій виборній клавіатурі. Це обумовлюється тим, що положення лівої руки «статичне», вона не може вільно пересуватися по клавіатурі, не вільна в своєму русі й кисть. Крім виконання своєї партії, ліва рука виконує ще й функції регулятора сили звука і характеру звуковидобування. Використовувати великий палець можна лише епізодично як виняток. Усі ці умови вимагають від баяніста підвищеної уваги до вивчення арпеджіо на лівій клавіатурі.

За основу аплікатури арпеджіо тризвуків взято формулу: під час руху вгору — 5—4—3—2—4—3—2-й пальці, під час руху вниз — 2—3—4—2—3—4—5-й (принцип позиційної гри). Освоєння такої формули значною мірою полегшує запам'ятовування аплікатури. Для арпеджіо збільшеного тризвука (при легато) пропонується додатковий варіант, заснований на принципі порядної аплікатури.

Аплікатурна формула довгих арпеджіо септакордів передбачає зайнятість усіх пальців (5—4—3—2—5—4—3—2-й). Під час руху вниз виникає незручний перехід від 5-го до 2-го пальця, який викликає великий поворот кисті вниз. Виконати таке сполучення можна, керуючись принципом позиційної гри. Довгі арпеджіо тризвуків та септакордів можна грати незв'язно і уривисто. Зв'язна гра при даній аплікатурі неможлива внаслідок зміни позицій. У деяких випадках для виконання арпеджіо легато можна ввести у гру 1-й палець на крайньому ряді.

АРПЕДЖИО

Использование большого пальца на правой клавиатуре значительно облегчает исполнение длинных арпеджио трезвучий и септаккордов. Прием подкладывания большого пальца в сочетании с кистевым движением открывает широкие возможности для свободной и связной игры арпеджио. Однако кистевые движения в момент подкладывания должны выполнять вспомогательную роль.

Значительную трудность представляет игра арпеджио на левой выборной клавиатуре. Это обусловлено тем, что положение левой руки «статично», она не может свободно передвигаться по клавиатуре, не свободна в своем движении и кисть. Кроме исполнения своей партии, левая рука выполняет еще и функции регулятора силы звука и характера звукоизвлечения. Использовать большой палец можно лишь эпизодически как исключение. Все эти условия требуют от баяниста повышенного внимания к изучению арпеджио на левой клавиатуре.

За основу аппликатуры арпеджио трезвучий взята формула: при движении вверх — 5—4—3—2—4—3—2-й пальцы, при движении вниз — 2—3—4—2—3—4—5-й (принцип позиционной игры). Освоение такой формулы в значительной мере облегчает запоминание аппликатуры. Для арпеджио увеличенного трезвучия (при легато) предлагается дополнительный вариант, основанный на принципе порядной аппликатуры.

Аппликатурная формула длинных арпеджио септаккордов предполагает занятость всех пальцев (5—4—3—2—5—3—2-й). При движении вниз возникает неудобный переход от 5-го ко 2-му пальцу, вызывающий большой поворот кисти вниз. Исполнить подобное сочетание можно, воспользовавшись принципом позиционной игры. Длинные арпеджио трезвучий и септаккордов можно играть несвязно и отрывисто. Связная игра при данной аппликатуре невозможна из-за смены позиций. В некоторых случаях для исполнения арпеджио легато можно ввести в игру 1-й палец на крайнем ряду.

Довгі арпеджіо мажорного тризвука

Длинные арпеджио мажорного трезвучия

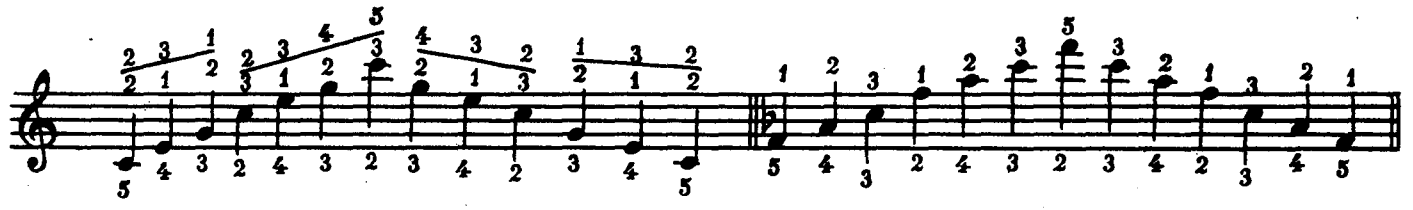

Довгі арпеджіо мінорного тризвука

Длинные арпеджио минорного трезвучия

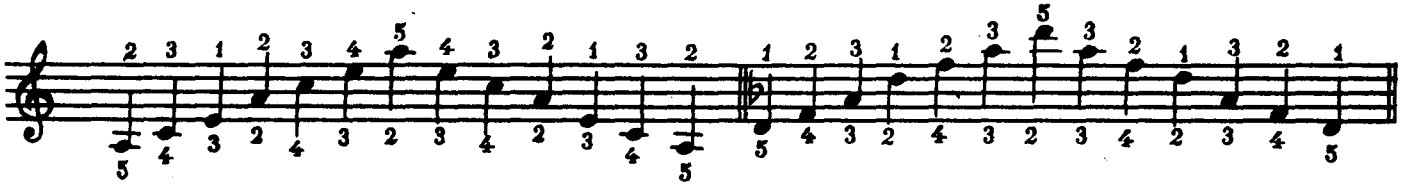

Довгі арпеджіо зменшеного тризвука

Длинные арпеджио уменьшенного трезвучия

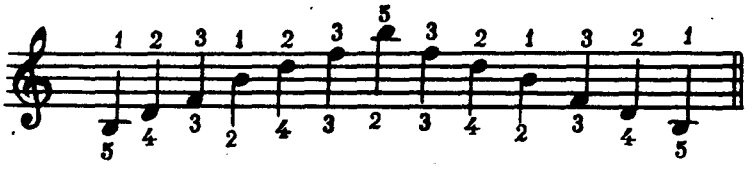

Довгі арпеджіо збільшеного тризвука

Длинные арпеджио увеличенного трезвучия

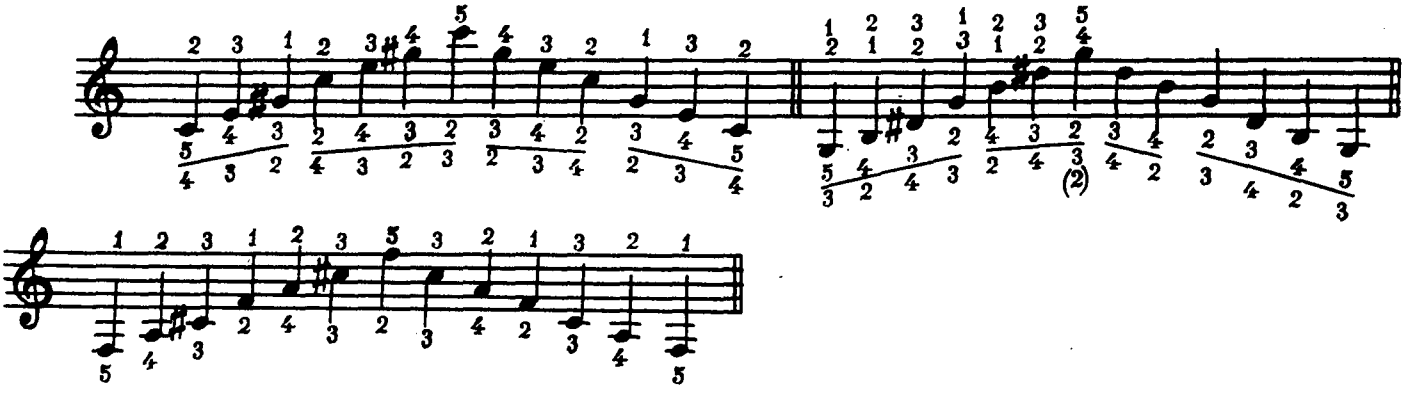

Довгі арпеджіо домінантсептакорду

Длинные арпеджио доминантсептаккорда

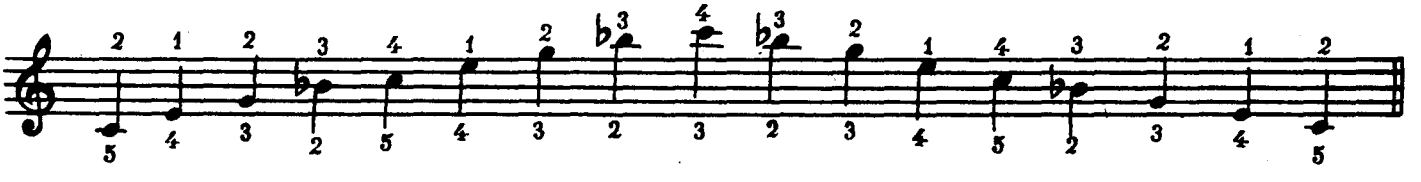

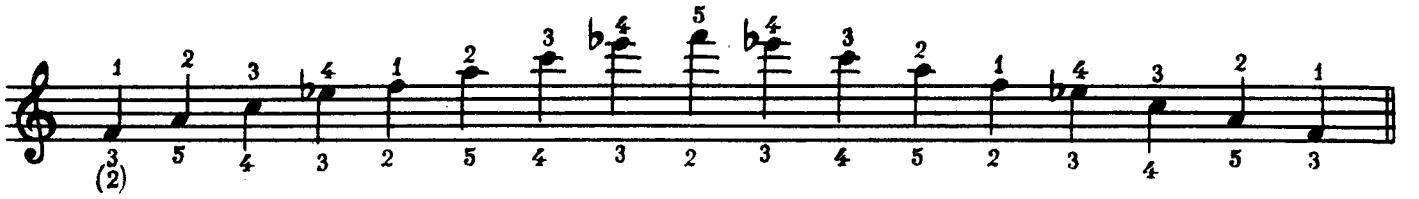

Довгі арпеджіо малого мінорного септакорду

Длинные арпеджио малого минорного септаккорда

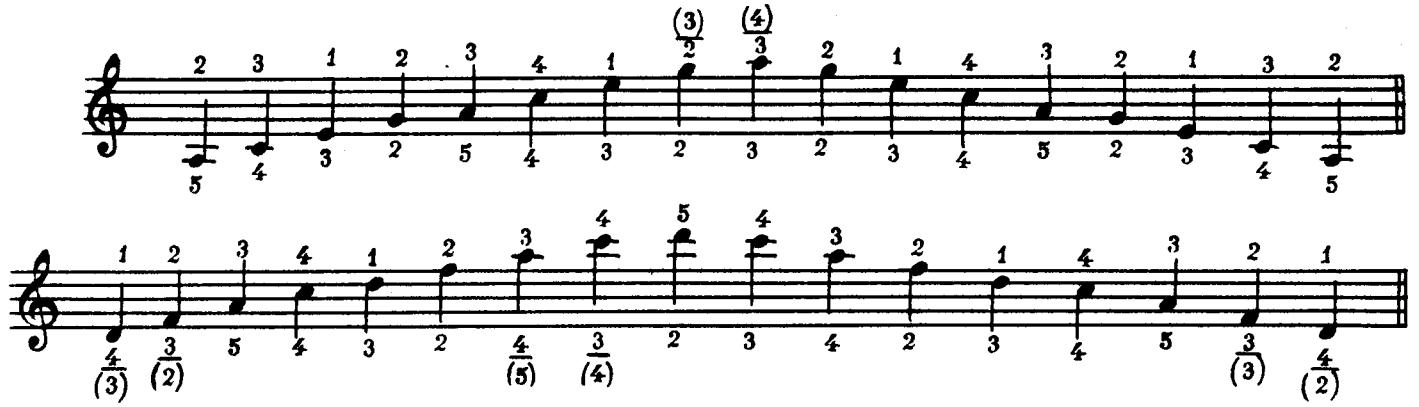

Довгі арпеджіо малого ввідного септакорду

Длинные арпеджио малого вводного септаккорда

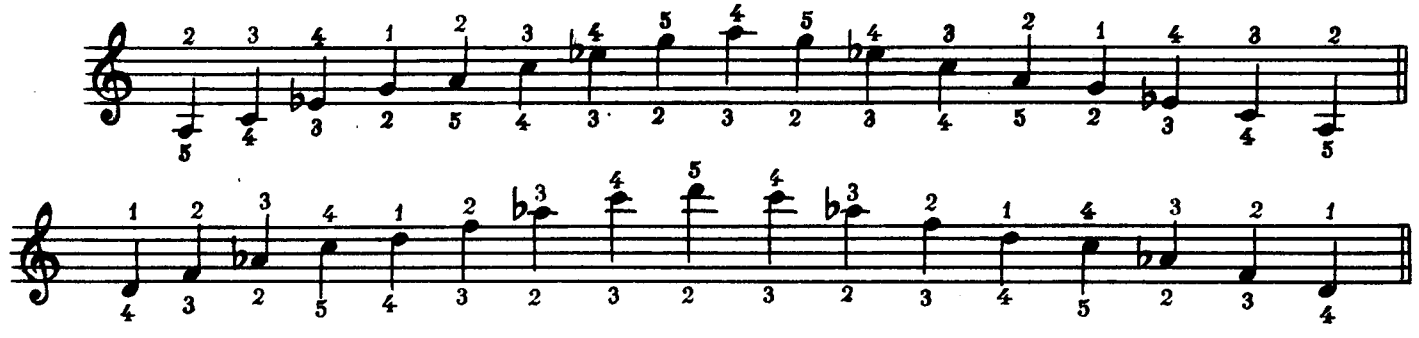

Довгі арпеджіо великого мажорного септакорду

Длинные арпеджио большого мажорного септаккорда

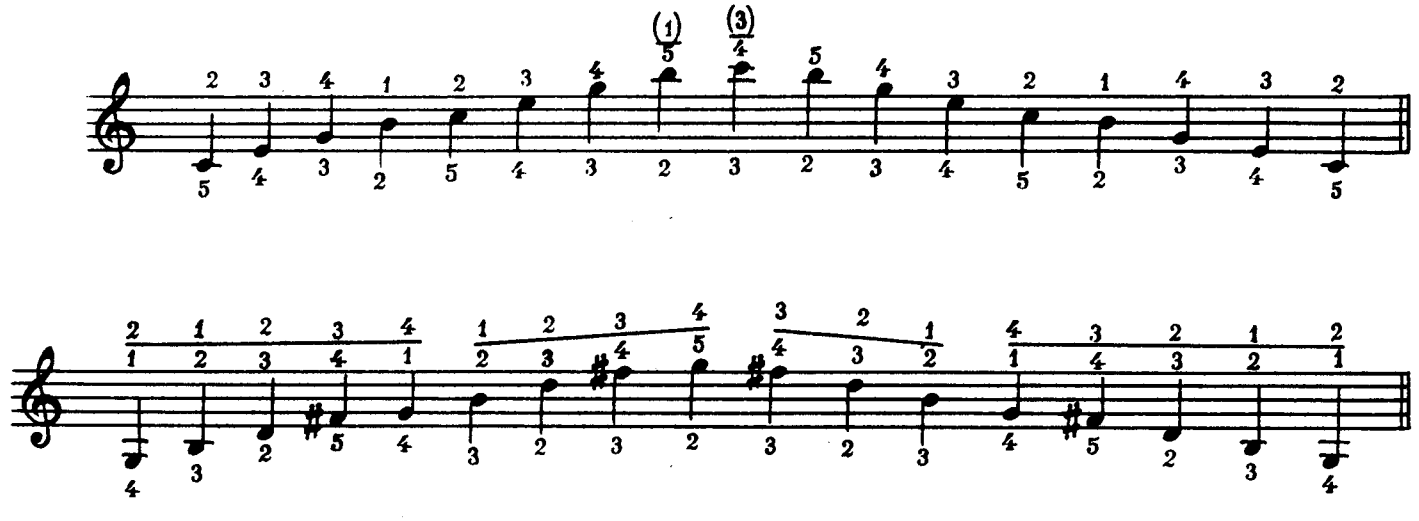

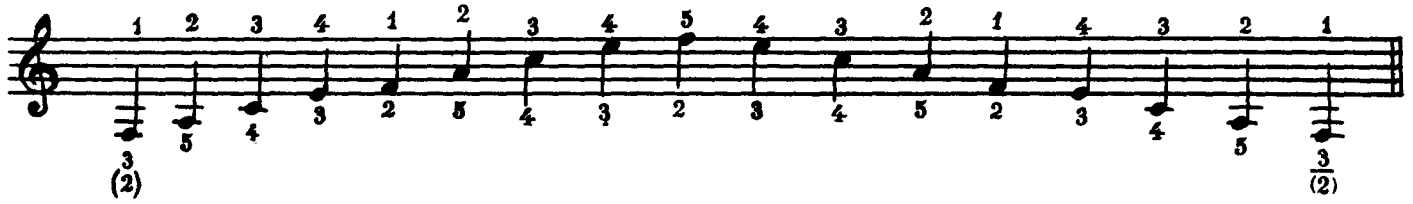

Довгі арпеджіо великого мінорного септакорду

Длинные арпеджио большого минорного септаккорда

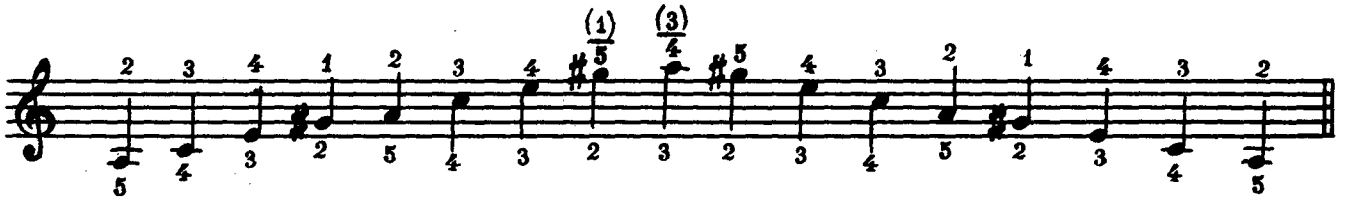

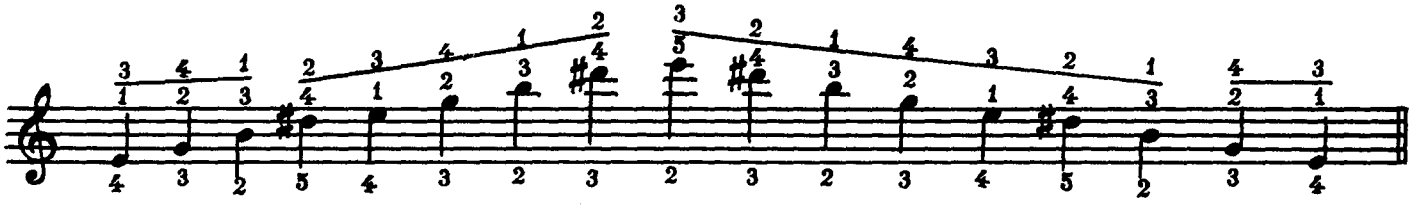

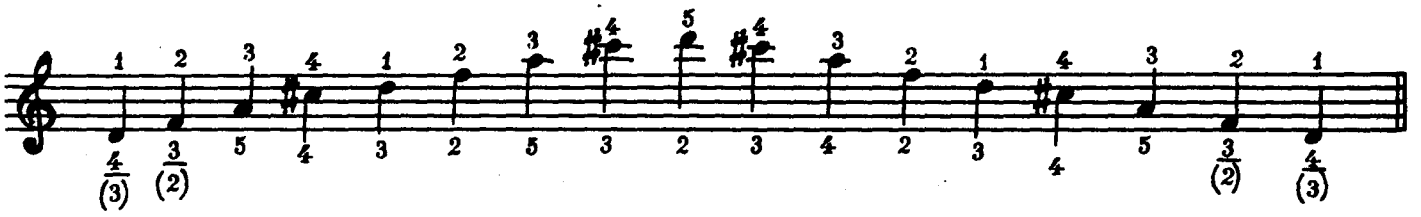

Довгі арпеджіо зменшеного ввідного септакорду

Длинные арпеджио уменьшенного вводного септаккорда

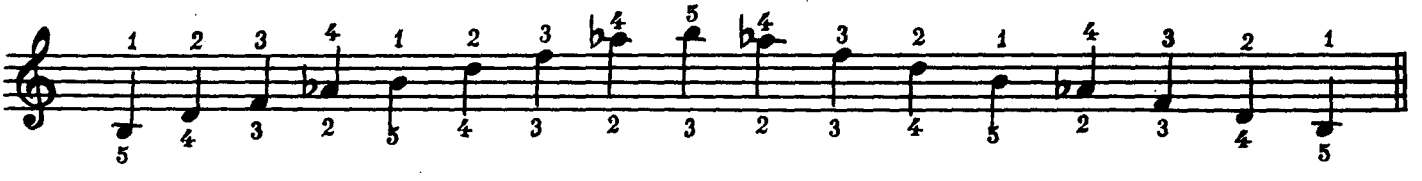

Короткі та ламані арпеджіо мажорного тризвука з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио мажорного трезвучия с обращениями

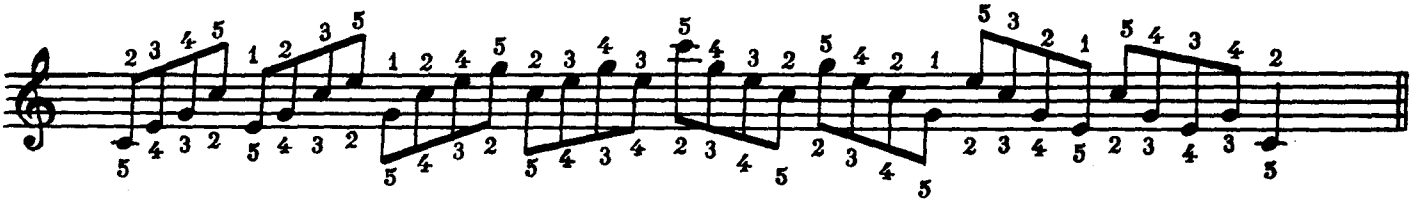

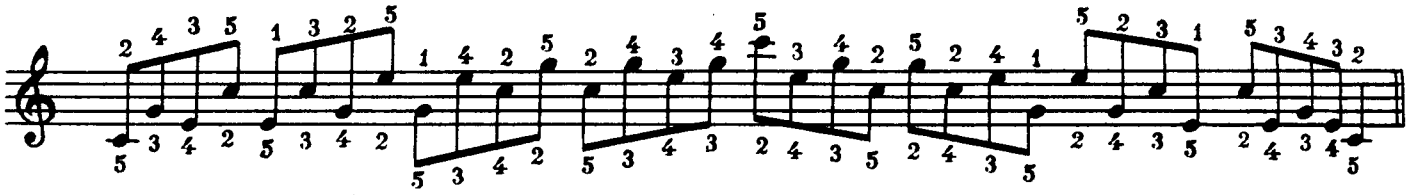

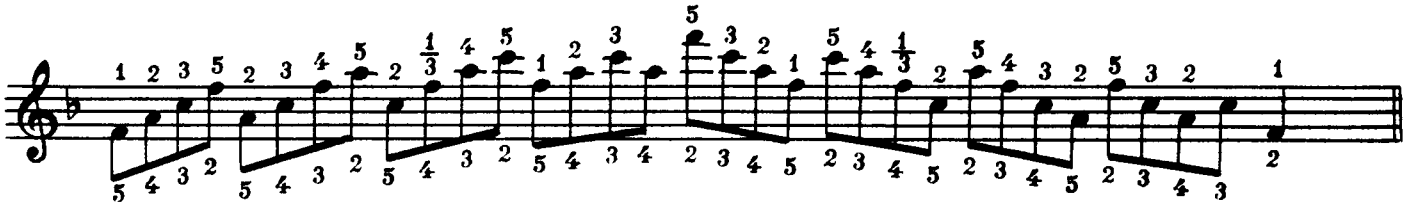

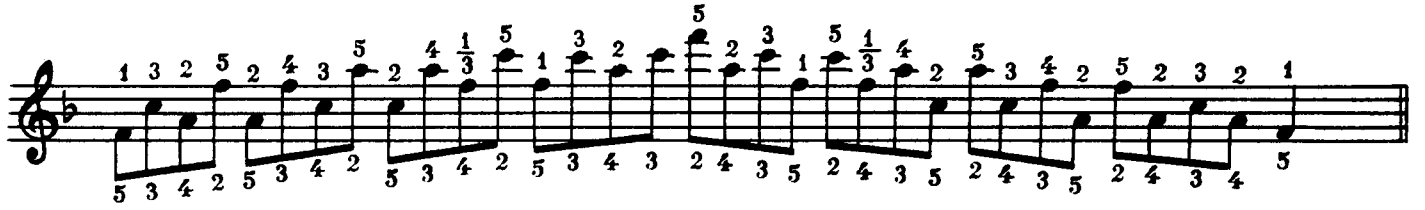

Короткі та ламані арпеджіо мінорного тризвука з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио минорного трезвучия с обращениями

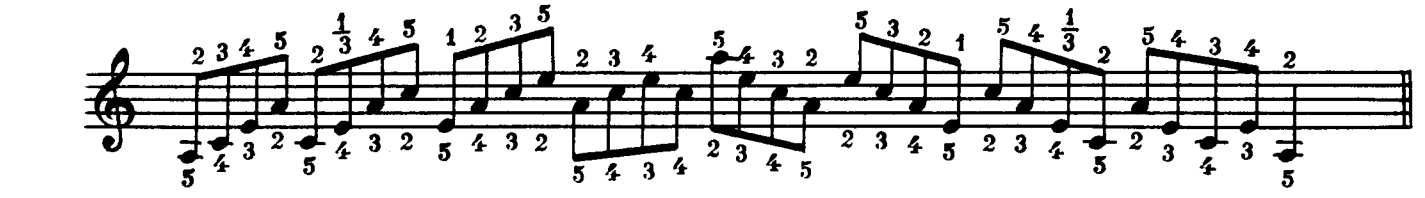

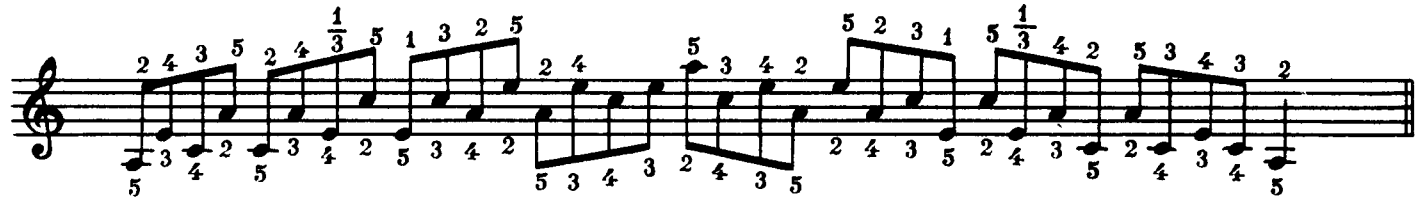

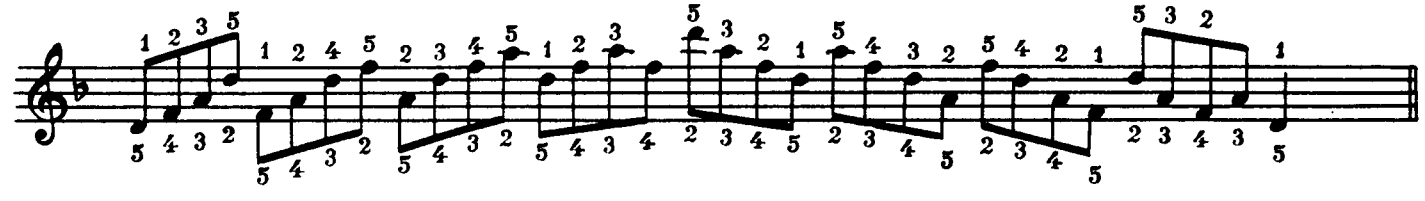

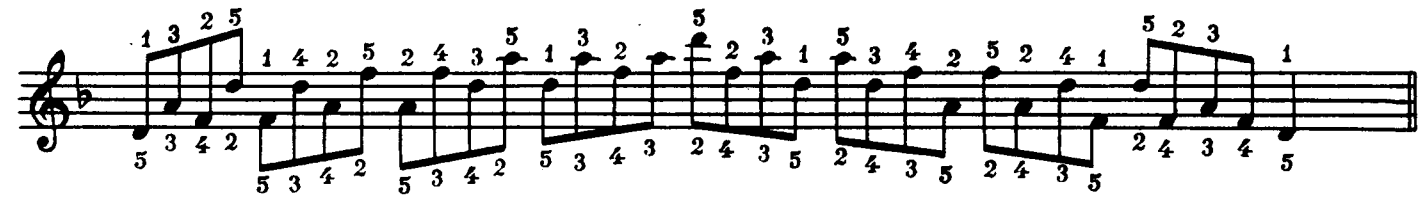

Короткі та ламані арпеджіо зменшеного тризвука з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио уменьшенного трезвучия с обращениями

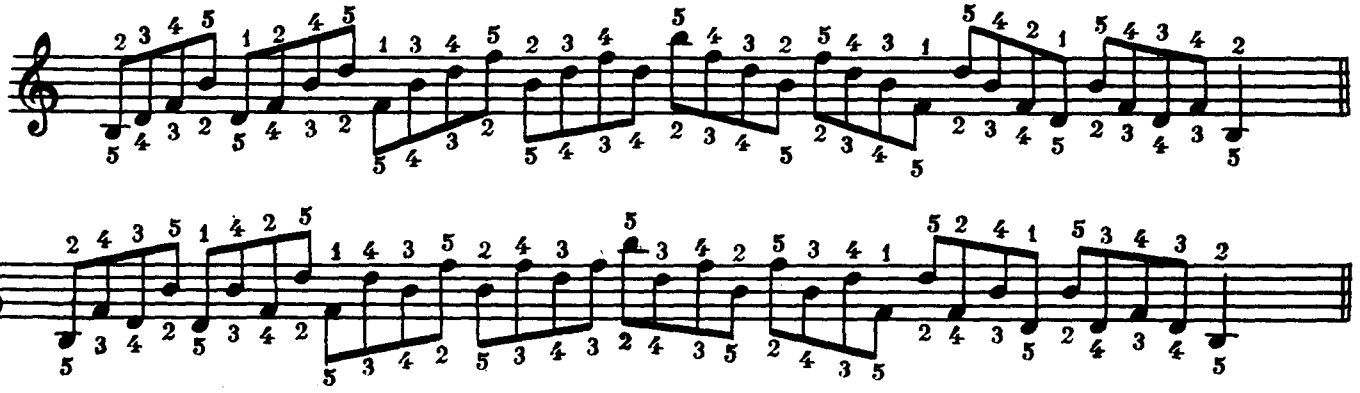

Короткі та ламані арпеджіо збільшеного тризвука з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио увеличенного трезвучия с обращениями

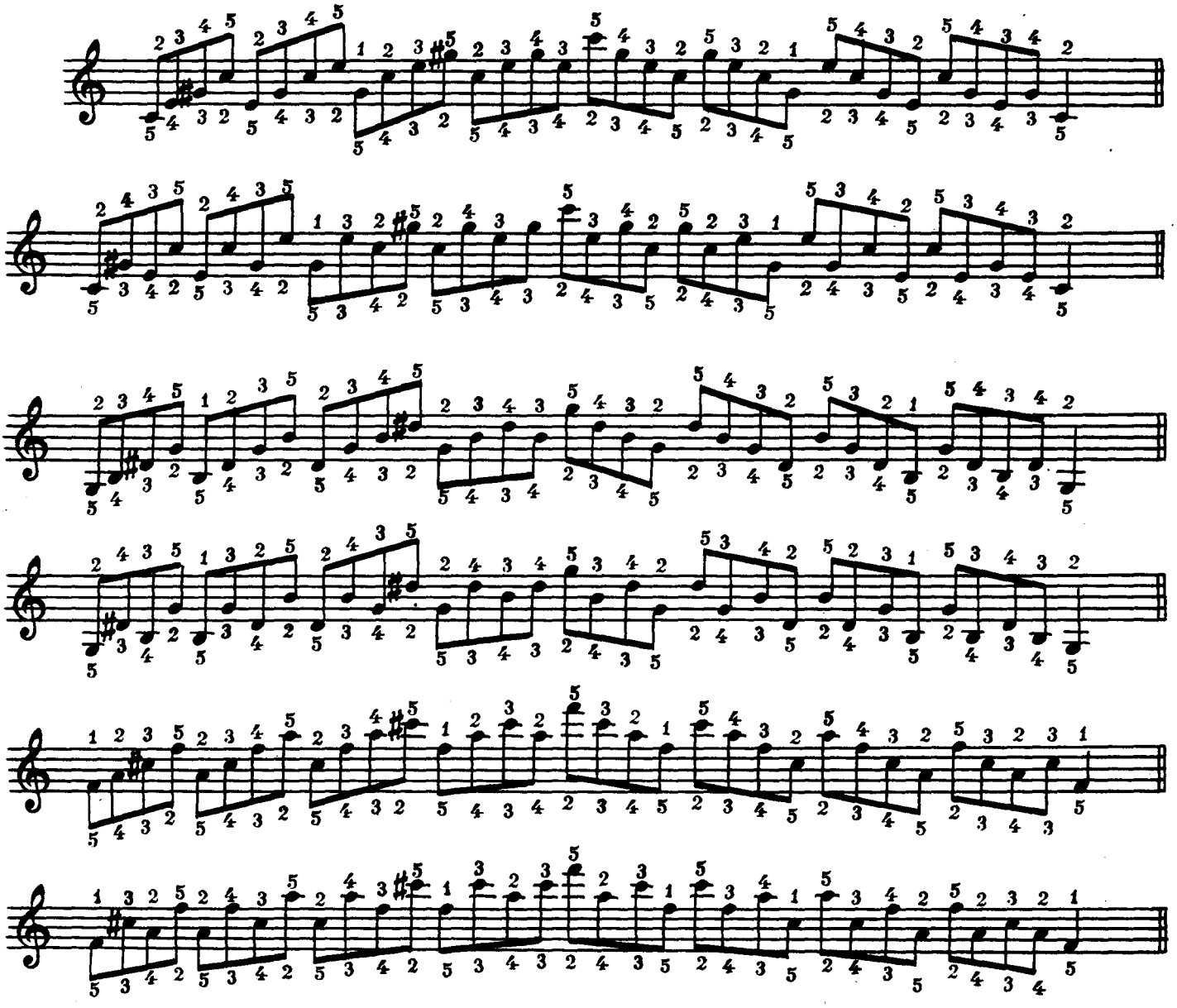

Короткі та ламані арпеджіо домінантсептакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио доминантсептаккорда с обращениями

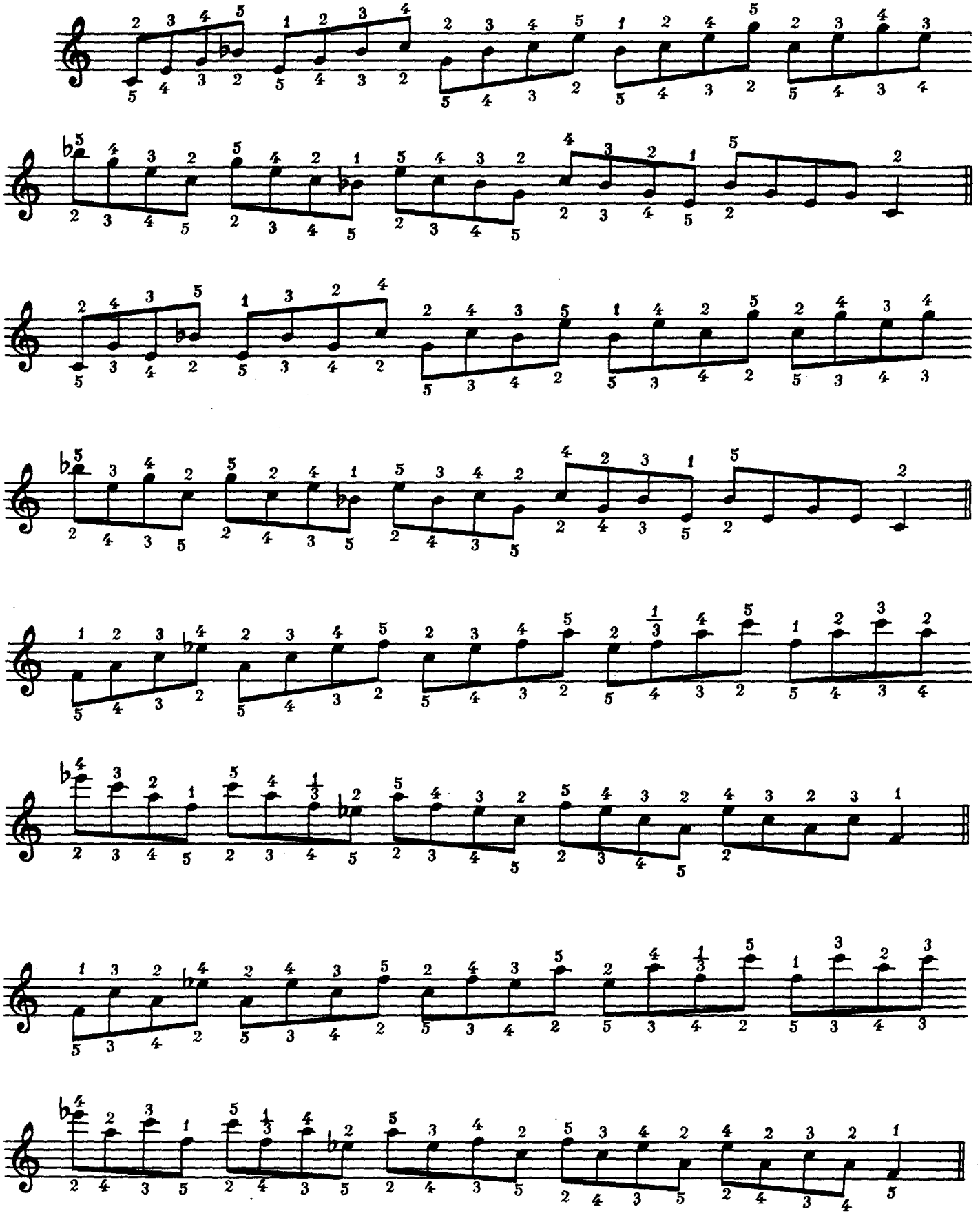

Короткі та ламані арпеджіо малого мінорного септакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио малого минорного септаккорда с обращениями

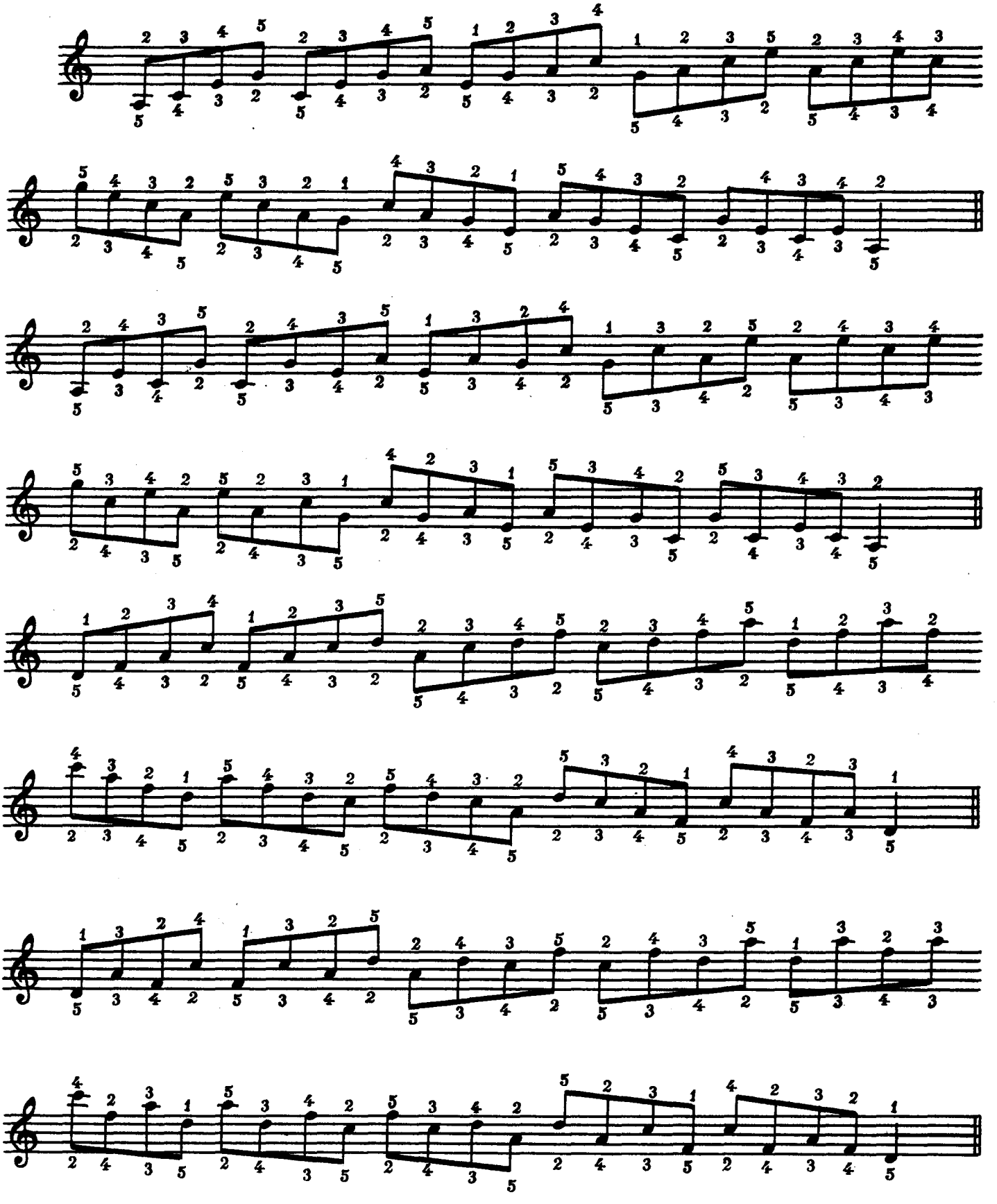

Короткі та ламані арпеджіо малого ввідного септакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио малого вводного септаккорда с обращениями

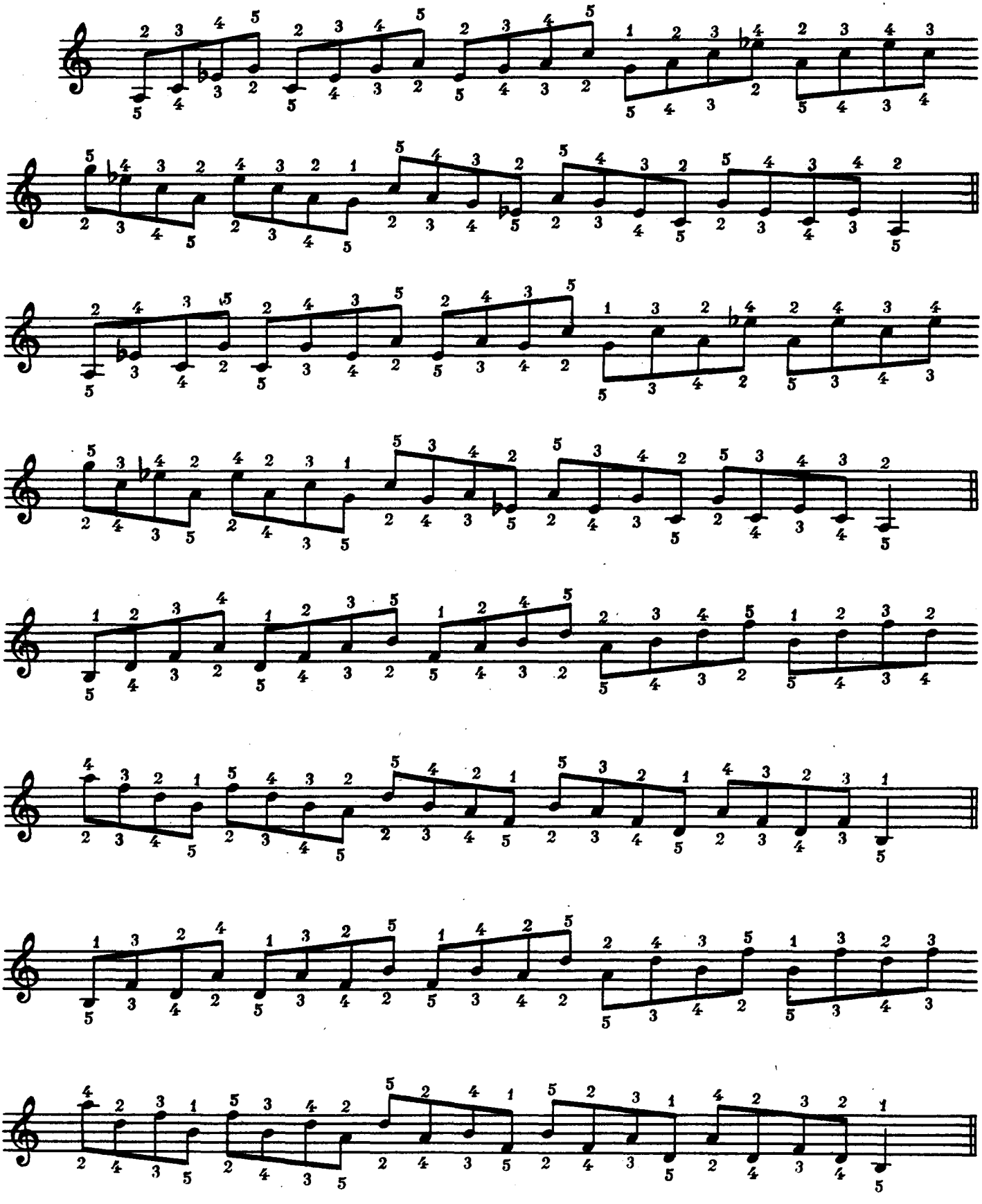

Короткі та ламані арпеджіо великого мажорного септакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио большого мажорного септаккорда с обращениями

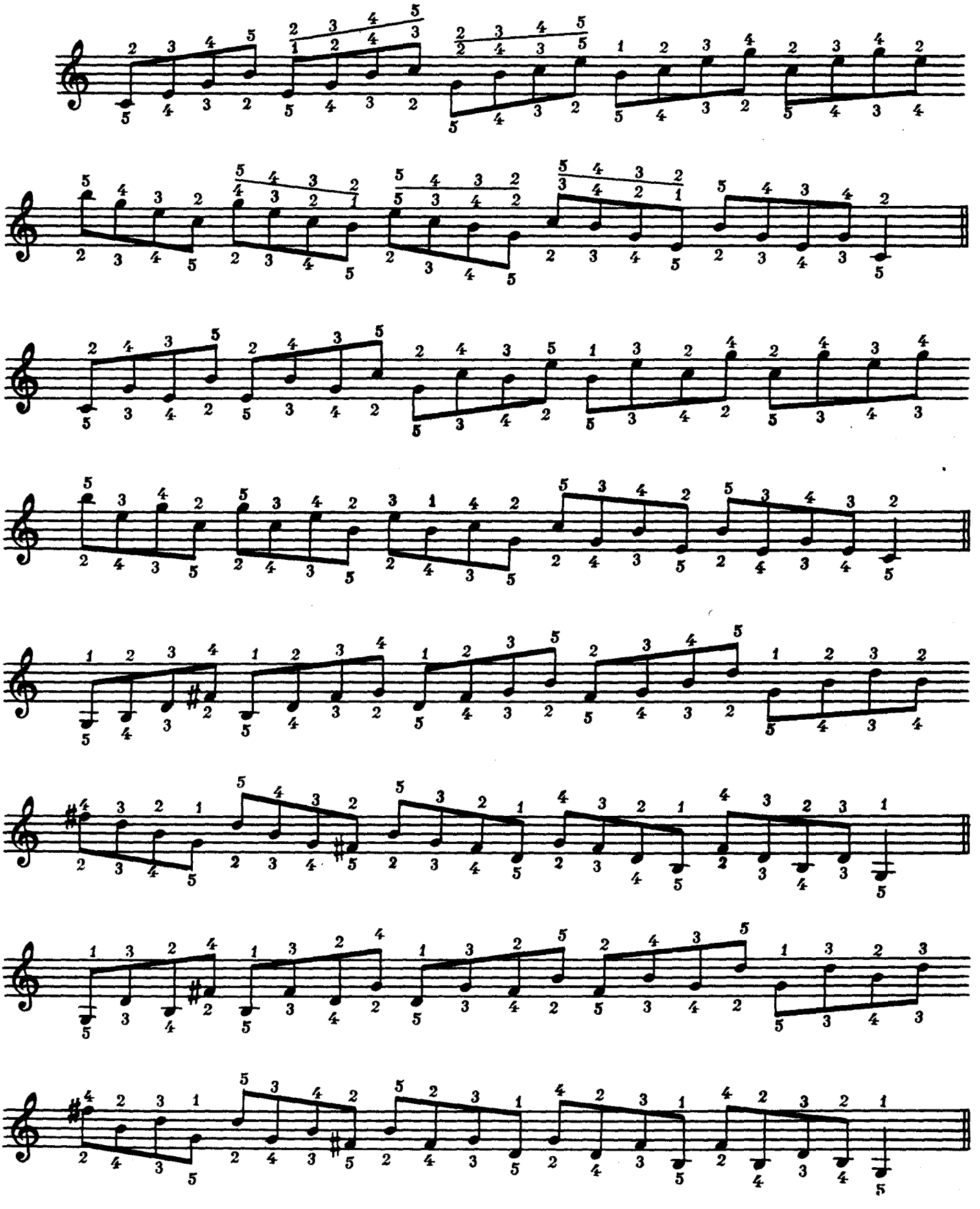

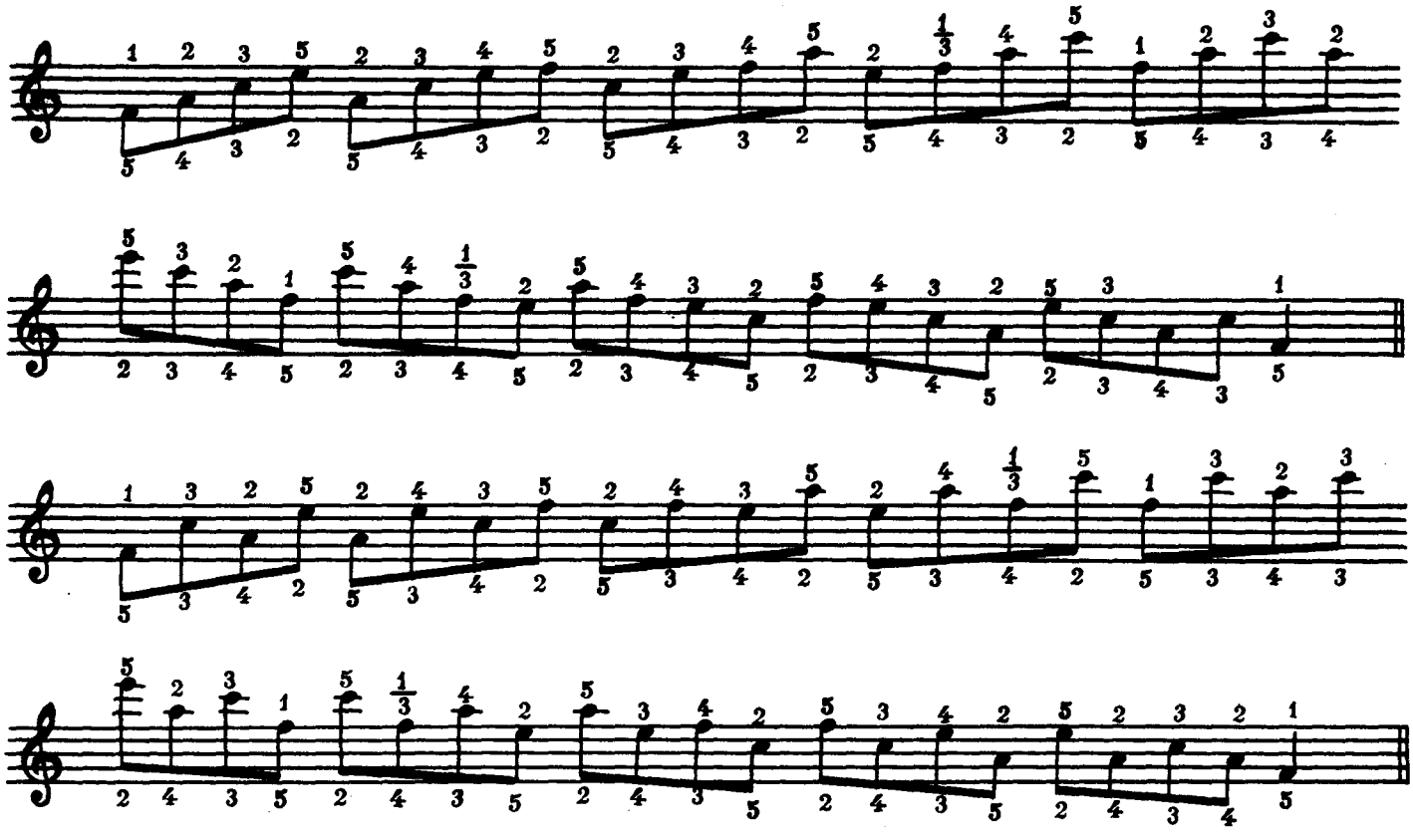

Короткі та ламані арпеджіо великого мінорного септакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио большого минорного септаккорда с обращениями

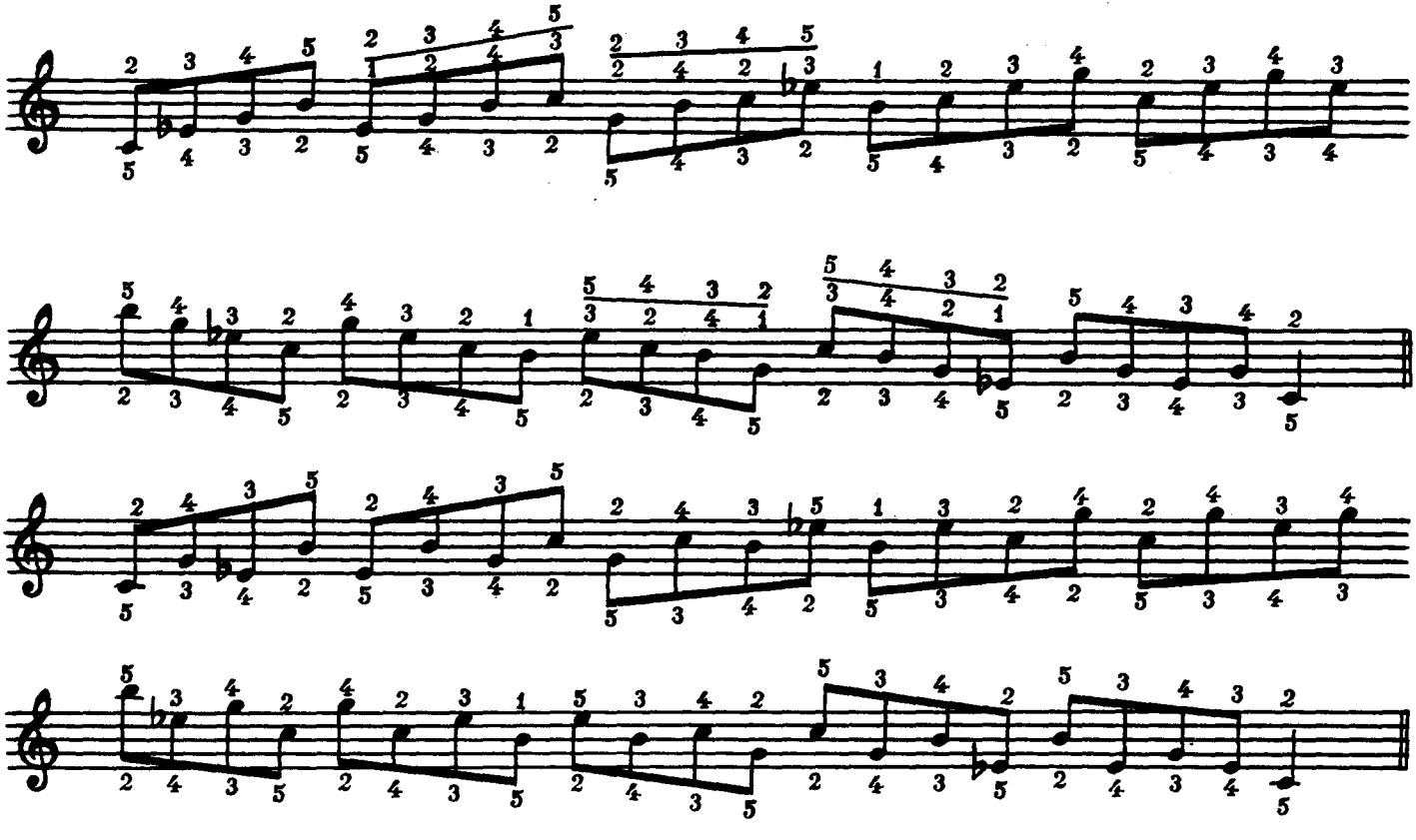

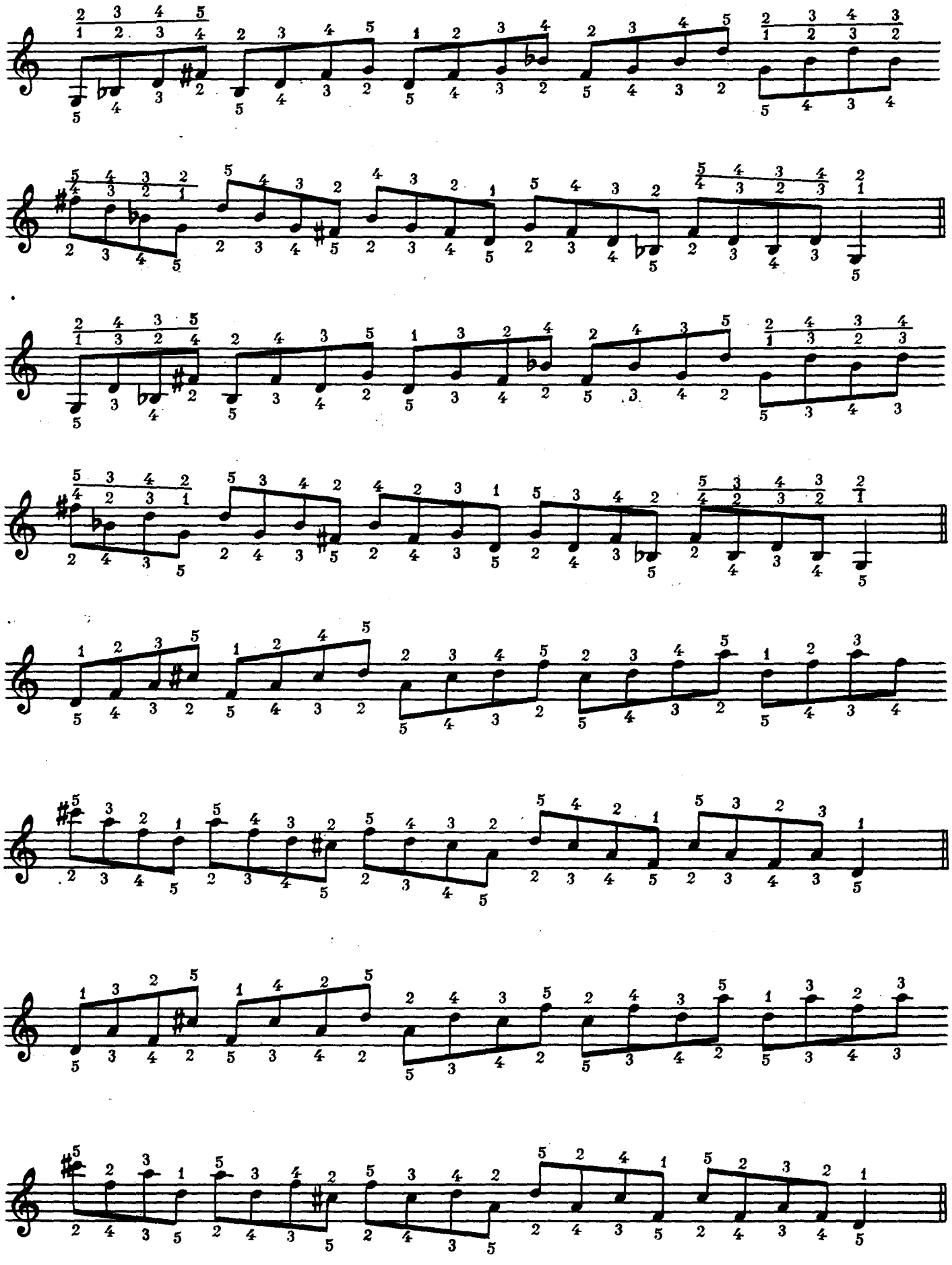

Короткі та ламані арпеджіо зменшеного ввідного септакорду з оберненнями

Короткие и ломаные арпеджио уменьшенного вводного септаккорда с обращениями

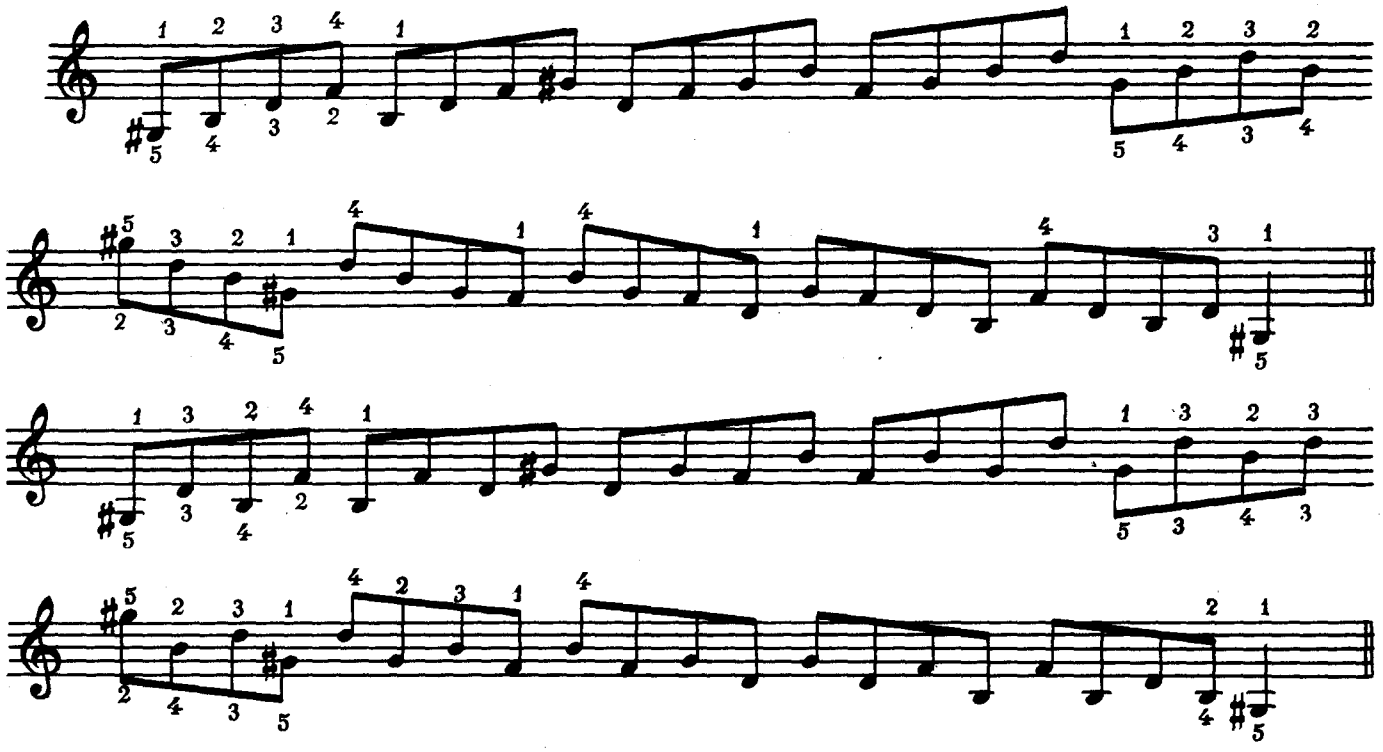

Варіанти виконання арпеджіо

Варианты исполнения арпеджио

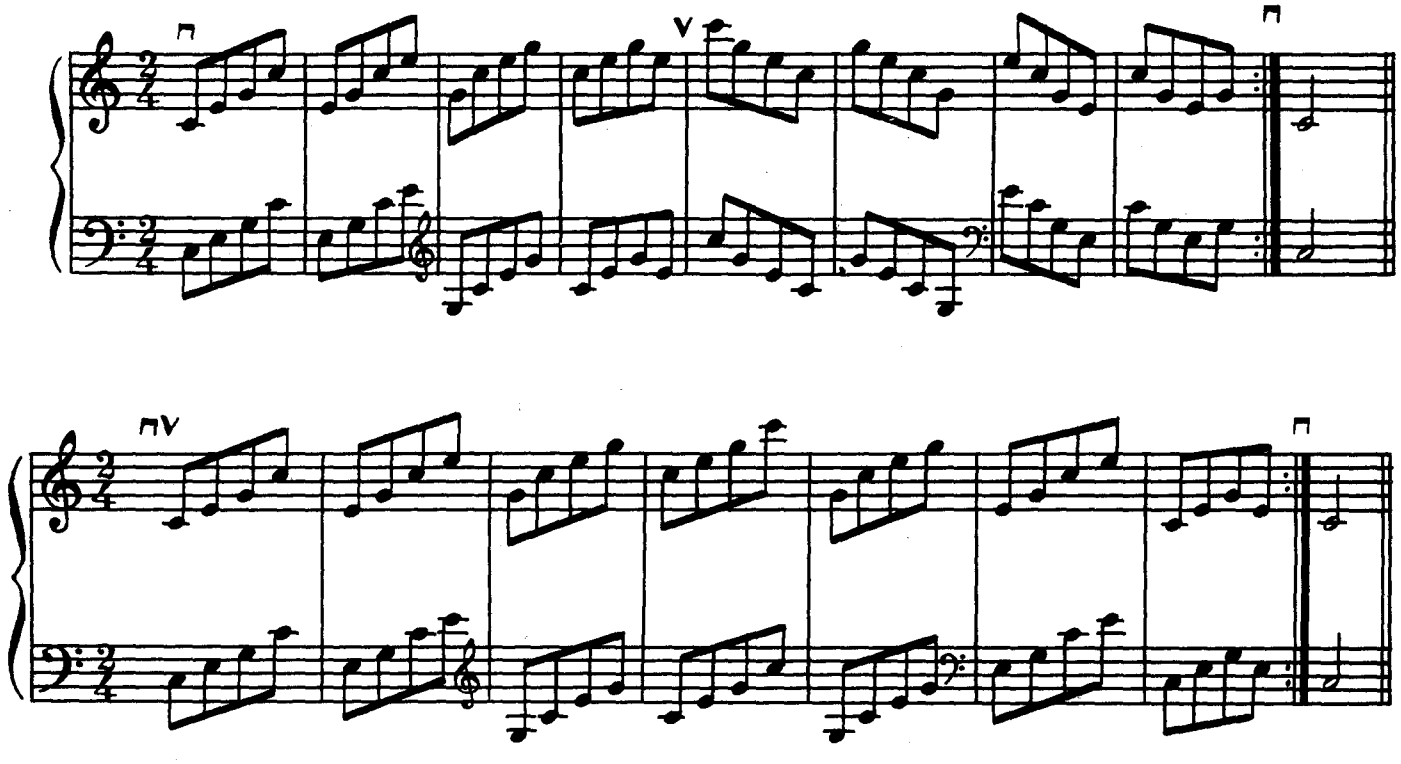

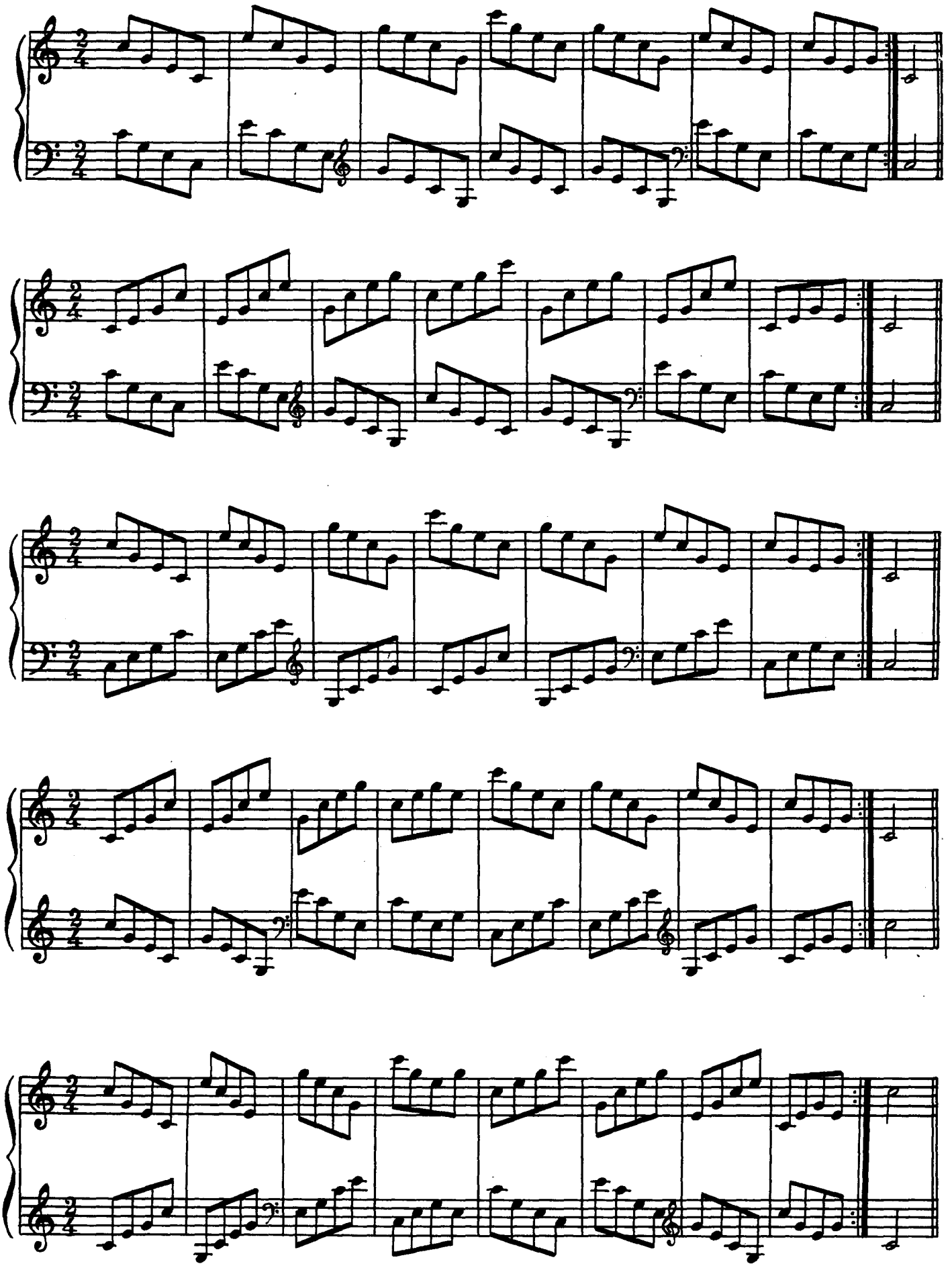

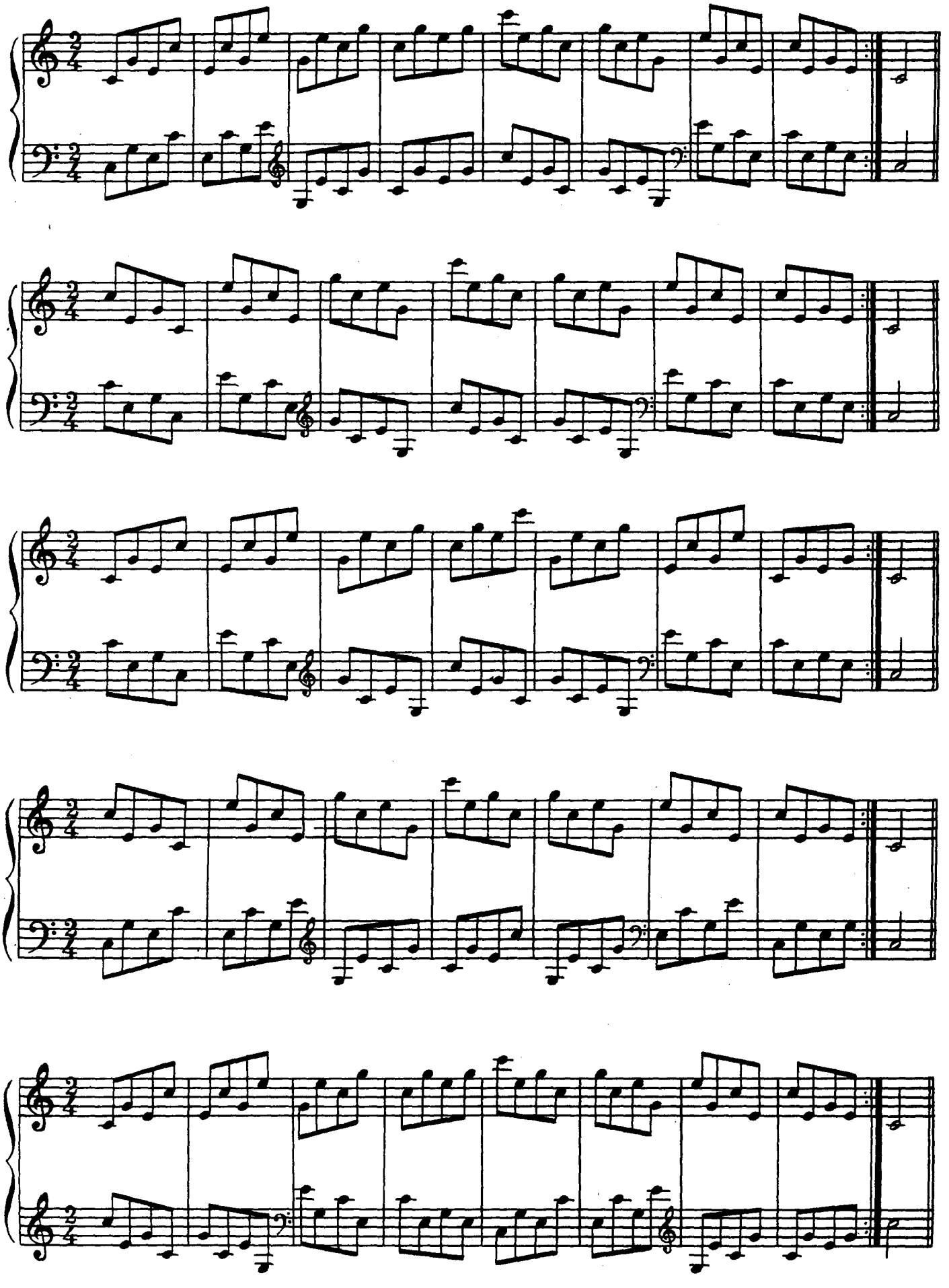

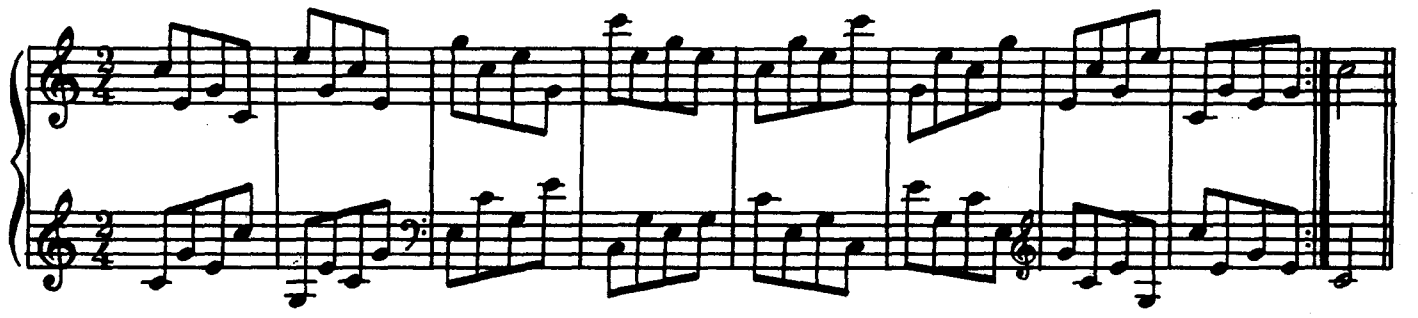

Довгі арпеджіо
з прохідним звуком

Длинные арпеджио
с проходящим звуком

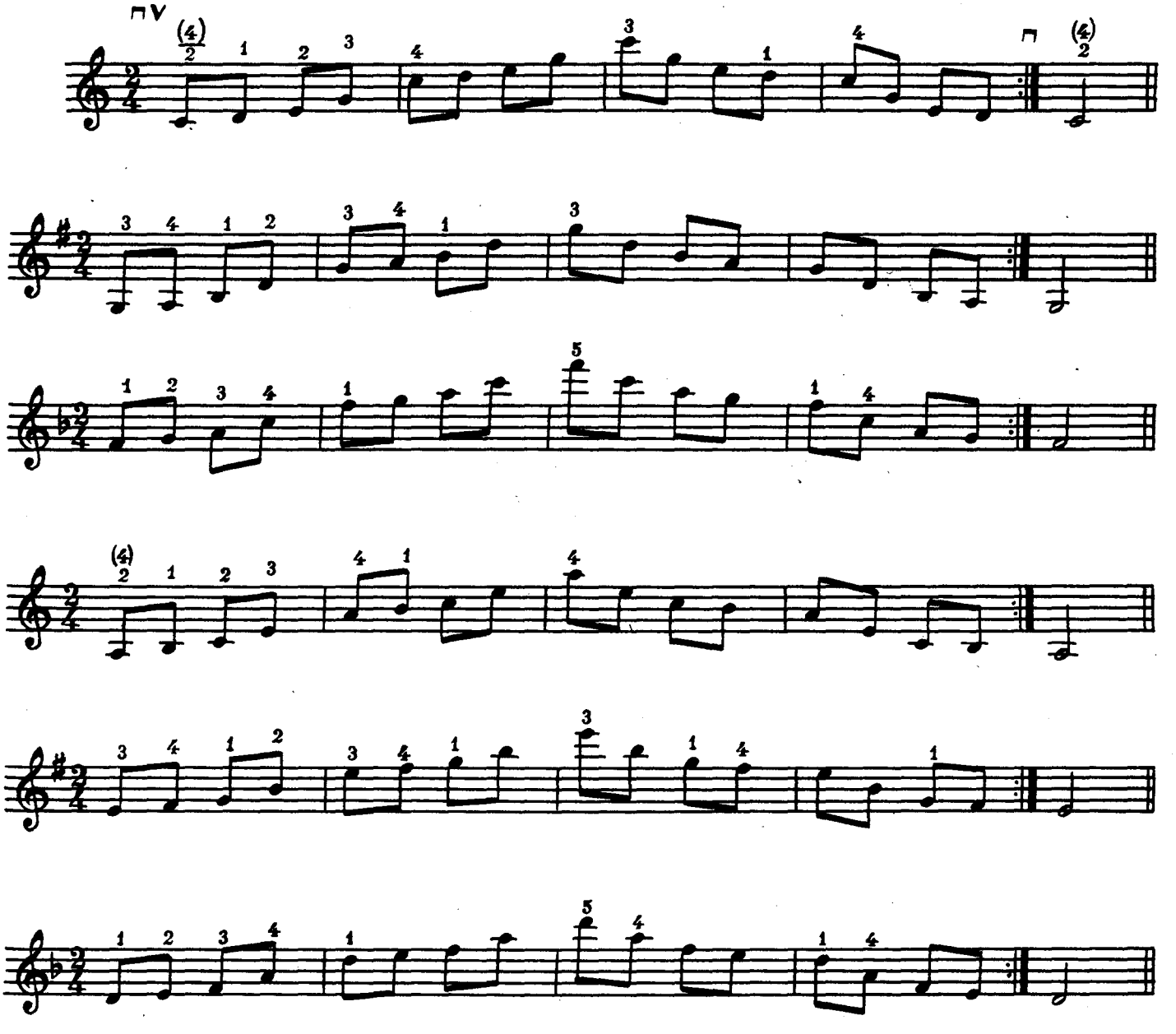

Зміст

Від автора	3
Одноголосі гами	4
Техніка подвійних нот	15
Тризвуки та акорди	23
Арпеджіо	28

Содержание

От автора	3
Одноголосные гаммы	4
Техника двойных нот	15
Трезвучия и аккорды	23
Арпеджио	28

65 к.

Валерий Сергеевич Паньков

ГАММЫ, ТРЕЗВУЧИЯ, АРПЕДЖИО

для выборного баяна

(Текст на украинском и русском языках)

Издательство «Музычна Украина», 252004, Киев, Пушкинская, 32

Редактор С. Я. Фільштейн. Літературний редактор Є. А. Лур'є. Художник К. О. Рязанов. Художній редактор О. В. Квітка. Технічний редактор Т. Г. Шкарбуненко. Коректори І. В. Зінченко, П. П. Клевець

Н/К

Здано на виробництво 20.08.81. Підписано до друку 16.03.82. БФ 46259. Формат 60×90 1/8. Папір офсетний № 2. Гарнітура літературна. Спосіб друку офсетний. Умовно-друк. арк. 5,5. Умовно-фарб. відб 6,5. Обліково-видавн. арк. 6,41. Тираж 14000. Зам. № 1-3103. Ціна 65 к. Видавництво «Музична Україна», 252004. Київ, Пушкінська, 32. Київська нотна фабрика, 252655, МСП, Київ-80, Фрунзе, 51а.